

Huutokauppaesine – muistoja, merkityksiä ja arvoja

Helsingin yliopisto
Taidehistorian oppiaine
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Kirsi Saarikangas
Tekijä: Ripsu Hongisto-Salmi
Elokuu 2012

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos	
Tekijä/Författare – Author Ripsu Hongisto-Salmi			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Huutokauppaesine – muistoja, merkityksiä ja arvoja			
Oppiaine / Läroämne – Subject Taidehistoria			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu	Aika/Datum – Month and year 08/2012	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 72	
<p>Tiivistelmä/Referat – Abstract</p> <p>Pro gradu-tutkielmassani käsittelen Hagelstam Huutokaupat Oy:n kansainväliseen laatuhuutokauppaan jätettyjä esineitä sekä esineensä myyntiin jättäneiden henkilöiden kokemuksia luopumisprosessin aikana. Tavoitteeni on kartoittaa luopumisprosessia ja selvittää, mitä ajatuksia esineen jättäminen huutokauppaan kirvoittaa ja minkälaisia muistoja, merkityksiä ja arvoja huutokauppaesineisiin liittyy. Lisäksi pohdin, katoaako huutokauppaesineen menneisyys tietämättömiin sen vaihtaessa omistajaa. Toissijaisena tavoitteena on hahmottaa huutokauppaesineen hinnanmuodostusta ja informanttien suhtautumista arviointiin ja hinnoitteluun.</p> <p>Tutkimusaineisto perustuu kuuden Hagelstam Huutokaupat Oy:n joulukuussa 2011 pitämään kansainväliseen laatuhuutokauppaan jättäneen henkilön haastatteluun. Viisi haastatelluista henkilöistä on samassa yhteydessä myynyt taide- ja antiikkiesineitään Hagelstamin tytäryhtiön, Apollo Auctions -huutokaupan kuukausihuutokaupassa. Hyödynnän tutkimuksessani nykyaikaiseen monitieteelliseen aineellisen kulttuurin tutkimukseen liittyvää lähestymistapaa, jossa kiinnitetään yhä enemmän huomiota esineiden merkityssisältöön ja kokemuksellisiin näkökulmiin, kuten arvoihin, arvostuksiin, asenteisiin, symboleihin, muistoihin ja tunteisiin. Pääosa tutkimuskirjallisuudesta tulee etnologista, antropologiasta, sosiologiasta ja taloustieteistä. Tutkimuksen rakenne perustuu kronologisuuteen, jossa haastatteluista kristallisoituneita avainteemoja käsitellään aikajärjestykseen perustuvan kertomuksen tavoin. Työni alkaa esineiden saantiin liittyvillä kysymyksillä ja etenee muistojen ja luopumisprosessin kautta siihen vaiheeseen, jossa esineen myyntihinta vahvistuu.</p> <p>Tutkimuksessa ilmenee, että huutokauppaesineet ovat useimmissa tapauksissa tulleet omistajalleen joko perintönä tai lahjana vanhemmilta tai läheisiltä. Esineisiin liittyvät tiedot ja entisen omistajan niihin liittämät merkitykset eivät saannin yhteydessä olleet välittyneet eteenpäin. Informantit olivat varustaneet esineet uusilla merkityksillä ja arvoilla, mutta uudet merkitykset eivät olleet muodostuneet sellaisiksi, että laatuhuutokauppaan nyt jätetyt esineet olisi haluttu pitää. Laatuhuutokaupassa myydyt esineet toimivat useimmissa tapauksissa linkkinä lapsuuteen ja lapsuudenkotiin. Kodin merkitys korostui kaikissa haastatteluissa ja kotiin liittyvä tilanpuute oli myös päällimmäisenä luopumissyitä eritellessä. Ainoastaan yhdelle informantille raha oli ensisijainen syy esineistä luopumiseen. Laatuhuutokauppaesineisiin liittyvät vähäiset merkitykset ja tunnesiteet lienee syynä siihen, että esineistä luopuminen on ollut verrattain helppoa. Luopumista näyttää helpottaneen myös nk. luopumisstrategioiden käyttö ja oletus siitä, että esine päätyisi hyvään kotiin. Aineistosta ilmenee lisäksi, etteivät informantit oleta uuden omistajan olevan kiinnostunut heidän esineidensä yksityisemmästä historiasta. Informanteilta ei ollut luovutuksen yhteydessä lähemmin kysely, eivätkä he liioin itse olleet kertoneet, esineidensä yksityisiä taustoja. Esineiden yksityisemmät tarinat eivät näin ollen saaneet edes mahdollisuutta välittyä huutokaupalle eivätkä myöskään ostajalle. Luottamus huutokauppayhtiön asiantuntijuuteen, niin myytävien esineiden valinnassa kuin hinnoittelussakin, ilmenee useimmissa haastatteluissa. Tutkimuksessa todetaan lisäksi, että laatuhuutokauppaan myyntiin jätettyjen maalausten lähtöhinnat olivat linjassa myyjien omiin arvioihin, sen sijaan muiden kuin taulujen lähtöhinnat yllättivät korkeudellaan.</p> <p>Tutkielmani antaa viitteitä siitä, että taide-esineiden tarkastelu poikkitieteellisen aineellisen kulttuurin tutkimuksen näkökulmasta voisi laajentaa ymmärrystä taiteen mahdollisuuksista, vaikutuksista ja merkityksestä yhteiskunnassa yleisemminkin. Lisäksi tämän näkökulman kautta voisi olla mahdollista hankkia hedelmällistä tietoa esimerkiksi taiteen ja yksittäisen taiteilijan arvostamisesta/arvottamisesta sekä taidekentän dynamiikasta ja mekanismeista.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Huutokauppa, antiikki, esinetutkimus, esineen elämäntietä, Hagelstam			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampanin kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisältö

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoite.....	1
1.2 Tutkimusmenetelmä ja -kirjallisuus.....	2
1.3 Luotettavuudesta ja pätevyydestä	4
1.5 Tutkimuksen rakenne	5
2. Tutkimusprosessi	5
2.1 Haastattelun teemat ja rakenne	5
2.2 Haastattelujen käytännön toteutus	6
2.3 Informantit	8
2.4 Litterointi ja analyysin kulku	14
2.5 Tutkimuksen etiikasta	15
3. Elämänkulkua	17
3.1 Esineen elämästä.....	17
3.2 Esine muistojen avaimena.....	21
4. Luopuminen	29
4.1 Luopumisen syitä.....	29
4.2 Esine minuuden jatkeena ja jatkuvuuden välineenä.....	34
4.3 Luopumisen strategioita.....	40
4.4 Kaikesta ei luovuta.....	48
5. Arviointi ja hinta	49
5.1 Luottamus asiantuntijaan	49
5.2 Huutokauppahinta	54
5.3 Omat esineet ja taloudellinen arvo.....	61
6. Yhteenveto ja pohdinta	63

Lähteet ja kirjallisuus

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tavoite

Pro gradu-tutkielmassani käsittelen Hagelstam Huutokaupat Oy:n¹ kansainväliseen laatuhuutokauppaan jätettyjä esineitä, sekä esineensä myyntiin jättäneiden henkilöiden kokemuksia luopumisprosessin aikana.

Päädyin tutkimuskohteen valinnassa huutokauppaesineisiin ja niiden omistajiin, sillä halusin selvittää, mitä huutokaupassa taloudellisesti arvokkaiksi määriteltyjen, usein kuitenkin varsin anonyymiksi jäävien, esineiden ja taideteosten taustalla piilee. Minua kiinnostaa, millaisia muistoja, arvoja ja merkityksiä nämä huutokaupan näytössä seinille ja lasivitriineihin tyylikkäästi asetellut ja valaistut taide- ja antiikkiesineet varastoivat. Tutkimuksessani toivon pääseväni perinteisiä provenienssitietoja² syvemmälle esineiden elämänhistoriaan ja -vaiheisiin.

Työtäni johdattelee pohdinta esineiden ja omistajien välisestä vuorovaikutuksesta sekä yhteisestä historiasta. Minua kiinnostaa, miten esine on päätynyt omistajalleen ja nyt edelleen huutokauppamyyntiin. Lisäksi pohdin, katoaako huutokauppaesineen menneisyys tietämättömiin sen vaihtaessa omistajaa. Tavoitteeni on myös kartoittaa luopumisprosessia ja selvittää, mitä ajatuksia esineen jättäminen huutokauppaan kirvoittaa. Toissijaisena tavoitteena on hahmottaa huutokauppaesineen hinnanmuodostusta ja informanttien suhtautumista arviointiin ja hinnoitteluun. Tutkielmassani en keskity niinkään esineiden materiaalisiin ominaisuuksiin, vaan työn keskiössä ovat nimenomaan esineiden myyntivaiheessa esiin tulevat ja ilmaistut muistot, merkitykset ja arvot. Työssäni en myöskään perehdy huutokaupan myyntitapahtumaan enkä esineiden yksilöllisiin hintoihin.

¹ Jatkossa *Hagelstam*.

² ”Hyvä provenienssi, eli teoksen omistussuhteiden historia sen valmistumisesta nykypäivään on huipputaiteen kaupassa tärkeä tekijä. Kalleimmat taideteokset ovat sen hintaisia, kuin mitä niiden mukana tulevat dokumentit todistavat. Provenienssi on tärkeä peruste sille, miksi saman taiteilijan kahden hyvin samankaltaisen teoksen hinnoissa saattaa olla kymmenien miljoonien eurojen ero.” Laitinen- Laiho 2011, 35.

Helsingissä toimii kaksi kansainvälisiä laatuhuutokauppoja järjestävää huutokauppayhtiötä; Hagelstam ja Bukowskin huutokauppayhtiö. Kumpikin aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1979.³ Suomessa toimivat huutokauppayhtiöt ovat toimintatavoiltaan keskenään samankaltaisia. Niillä on samanlainen asenne markkinoihin ja pitkälti samankaltaiset toimintatavat ja tavoitteet.⁴ Sekä Hagelstam että Bukowski olisivat varmasti käyneet hyvin tutkimukseeni, mutta otin yhteyttä Hagelstamiin lähinnä siksi, että se on vanhin suomalaisessa omistuksessa oleva huutokauppatalo⁵, ja sen keulahahmot ovat suomalaisille tuttuja myös esimerkiksi Yle TV1:n *Antiikkia Antiikkia* -ohjelmasta. Hagelstam Huutokaupat Oy omistaa myös kuukausihuutokauppoja järjestävän Apollo Auctions -huutokauppayhtiön⁶. Näissä kahdessa huutokaupassa myydään vuosittain yhteensä noin 12 000 esinettä. Vuoden 2011 kokonaismyynti oli noin 5.000.000 euroa.⁷

1.2 Tutkimusmenetelmä ja -kirjallisuus

Työni metodologisia valintoja tehdessäni olen hyödyntänyt nykyaikaiseen monitieteelliseen aineellisen kulttuurin tutkimukseen liittyvää lähestymistapaa, jossa kiinnitetään yhä enemmän huomiota esineiden merkityssisältöön ja kokemuksellisiin näkökulmiin, kuten arvoihin, arvostuksiin, asenteisiin, symboleihin, muistoihin ja tunteisiin.⁸ Tukea monitieteellisen näkökulman valinnalle tässä taidehistorian pro gradu-työssäni olen saanut etenkin yhdysvaltalaisen taidehistorioitsija Michael Yonan artikkelista *Toward a Fusion of Art History and Material Culture Studies* (2011). Artikkelissaan Yonan korostaa, että taide-esineiden aineellisuus on jäänyt liian usein taiteen visuaalisten ominaisuuksien varjoon. Taidehistoriassa taideteoksia on useimmiten analysoitu niiden formaalien ominaisuuksien pohjalta, ja merkityssisältöä analysoidessa on keskiössä yleensä ollut taiteilijan intention pohdinta tai representaation tulkinta eri näkökulmista. Yonan kehottaakin taidehistorioitsijoita osallistumaan monitieteelliseen materiaalisen kulttuurin tutkimukseen ja lähestymään taiteen

³ Laitinen-Laiho 2003, 34.

⁴ Jyrämä 2008, 83.

⁵ Mikaela Gladin sähköpostiviesti tekijälle 13.3.2012.

⁶ Jatkossa *Apollo*.

⁷ Mikaela Gladin sähköpostiviesti tekijälle 13.3.2012.

⁸ Ks. esim. Nieminen & al. 2011, 8–10; Kiuru 1999, 227–230; Korhonen 1999, 26, 35; Londos 1993, 46; Bringéus 1990, 19.

merkitystä myös taide-esineiden aineellisuuden ja niiden sosiaalisten ominaisuuksien näkökulmasta.⁹

Huutokauppaesineiden ja niiden omistajien vuorovaikutusta käsitteleviä aineellisen kulttuurin tutkimuksia on tehty niukasti. Kulttuurisosiologisesta kirjallisuudesta olen jäljittänyt tutkimuksia, joissa on tarkasteltu huutokauppatilanteessa ilmenevää ostajien ja huutokauppahenkilöstön vuorovaikutusta sekä emootioiden merkitystä huutokaupassa.¹⁰ Taloustieteiden alalta on julkaistu tutkimuksia, jotka käsittelevät huutokaupan organisointia ja hinnanmuodostusta osana taidemarkkinoita. Suomessa esimerkiksi taloustieteilijä Annukka Jyrämä ja taidehistorioitsija Pauliina Laitinen-Laiho ovat tutkineet taidemarkkinoita, niiden rakennetta, ja taiteen hinnanmuodostusta.¹¹ Antropologi Haidy Geismar on puolestaan tutkinut huutokaupan hinnanmuodostusprosessia tribaali-taiteen kaupassa.¹² Kansatieteen/ etnologian piirissä esinetutkimuksen traditio on pitkä, mutta varsinkin aiemmin tutkimuksen keskiössä ovat olleet esineiden formaalit ominaisuudet, sekä niiden käyttötarkoitukset ja levinneisyys.¹³ Niissäkään tapauksissa, joissa fokus on ollut esineiden merkityssisällössä, elämänkaaressa ja vuorovaikutuksessa, ei ole käsitelty huutokauppaesineitä.

Tämän tutkimuksen lähdemateriaalia kootessani olen hyödyntänyt kirjallisuutta taidehistorian, etnologian, antropologian, sosiologian ja taloustieteiden aloilta painopisteen kohdistuessa kuitenkin kulttuuriantropologiseen ja etnologiseen kirjallisuuteen koskien aineellista kulttuuria. Michael Yonanin artikkelin ohella myös useissa huutokauppaa käsittelevissä tutkimuksissa taideteokset, taideteollisuus- ja taidekäsityö -esineet rinnastetaan keskenään.¹⁴ Itsekään en näe tämän työn tarkastelunäkökulman edellyttävän tiukkaa rajanvetoa laatuhuutokaupassa myytävien antiikki- ja taide-esineryhmien välille.

Kvalitatiivisen tutkimukseni perustana on haastattelujen pohjalta saatu empiirinen aineisto. Lähdekirjallisuutta hyödynnän pääosin antamaan taustatietoja ja auttamaan

⁹ Yonan 2011.

¹⁰ Herrero 2010a; Herrero 2010b; Heath & Luff 2007.

¹¹ Laitinen-Laiho 2011, 2003, 2001; Jyrämä 2008a., 2008b.

¹² Geismar 2001.

¹³ Nieminen & al. 2011, 8–10; Korhonen 1999, 10–37.

¹⁴ Esim. Geismar 2001; Herrero 2010a; Herrero 2010b; Zorloni 2005.

välineitä aineiston analyysiin. Haastatteleman informantit ovat henkilöitä, jotka ovat jättäneet taide-/antiikkiesineen Hagelstamin joulukuussa 2011 pidettävään laatuhuutokauppaan.¹⁵ Haastattelumetodina käytän puolistrukturoitua teemahaastattelua (liite 1). Teemahaastattelu sopii tarkoitukseeni hyvin; se etenee ennakkoon mietittyjen teemojen varassa, mutta haastattelutilanteissa on myös liikkumavaraa. Teemoittain etenevästä haastattelusta saattaa muodostua suhteellisen vapaamuotoinen keskustelu ja siinä voi olla sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Haastattelurungon avulla varmistan, että käsittelen samoja aiheita kaikkien haastateltavien kanssa.¹⁶

Tutkimusprosessin tukena olen käyttänyt tutkimuspäiväkirjaa. Olen työn edetessä tehnyt muistiinpanoja koskien omia valintojani, havaintojani ja ajatuksiani. Päiväkirjaani olen myös tallentanut vaikutelmia informanttien haastatteluista, ja tapaamisistani Hagelstamin edustajien kanssa. Tutkimuspäiväkirja kulki mukani erityisesti tutkimusprosessin alkutaipaleella, ja sen avulla halusin varmistaa, että mikään oleellisena pitämäni oivallus ei jäisi huomioimatta.

1.3 Luotettavuudesta ja pätevydestä

Hagelstamin joulukuisessa laatuhuutokaupassa oli myynnissä yhteensä 685 esinettä, joista tähän tutkimukseen myötävaikuttaneet informantit olivat jättäneet yhteensä vain noin 25 esinettä.¹⁷ Näin pienen otoksen johdosta ei yleispätevien täysin kattavien tulosten saanti ole mahdollista, eikä tämä myöskään ole tutkimukseni tavoite. Pyrin pikemminkin kuvailemaan ja ymmärtämään aiheeseeni liittyvää ilmiötä kuuden yksittäisen tapauksen avulla.

Sirkka Hirsjärven, Pirkko Remeksen ja Paula Sajavaaran mukaisesti ajattelen, että ihmisiin ja kulttuuriin liittyvät kuvaukset ovat ainutlaatuisia, eikä kahta samanlaista tapausta ole, eivätkä näin ollen perinteiset luotettavuuden ja pätevyyden kriteerit ole käyttökelpoisia. S. Hirsjärvi, P. Remes ja P. Sajavaara esittävät, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta on oleellista kuvailla aineiston tuotantoehtoja, kuten haastattelutilanteiden olosuhteita, toteutusta, kestoa ja mahdollisia häiriötekijöitä

¹⁵ Selvitys informanteista ja tutkimusprosessista luvussa 2.

¹⁶ Ks. esim. Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.

¹⁷ Lukumäärä on summittainen, sillä yhdellä informantilla ei ollut tarkkaa tietoa myyntiin otettujen taideteosten määrästä.

selvästi ja rehellisesti. Lisäksi oman tutkija-roolin puntarointi on oleellista tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Luotettavuudelle on hyödyksi myös tulkinnan pohjalla olevan aineiston havainnollistaminen esimerkiksi sitaatein.¹⁸ Noudattaakseni näitä neuvoja, olen kirjoittanut erillisen aineistoa ja tutkimusprosessia käsittelevän luvun.¹⁹

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen aluksi, luvussa kaksi, selvitän aineiston keruun ja analyysin käytännön toteutusta. Lisäksi pohdiskelen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, sekä esittelen tutkimukseen osallistuneet informantit. Työni kolme seuraavaa lukua etenevät teemahaastattelurungon²⁰ mukaisesti. Näissä luvuissa käsittelen haastatteluteemojen pohjalta kristallisoituneita ilmiöitä ja käyn vuoropuhelua tutkimuskirjallisuuden kanssa. Ajatuksenani on edetä kronologisen kertomuksen tavoin alkaen esineiden taustoista, saannista, ja jatkaen luopumisprosessin kautta arviointiin ja myyntiin. Luvussa kolme keskityn ilmiöihin, jotka liittyvät informanttien ja esineiden elämänkulkuun; esineen saantiin sekä esineen sisältämiin muistoihin ja merkityksiin. Luvun neljä pääasiallisena aiheena on aineistosta löytämäni luopumisprosessiin liittyvät ilmiöt, luopumisen syyt ja luopumisstrategiat. Luvun viisi sisältö liittyy huutokaupan asiantuntijuuteen ja huutokauppaesineen hinnanmuodostukseen. Tutkimuksen lopussa, luvussa kuusi, kokoon yhteen tärkeimmät havaintoni ja puntaroin tämän työn pohjalta nousseita uusia teemoja jatkotutkimusta silmällä pitäen.

2. Tutkimusprosessi

2.1 Haastattelun teemat ja rakenne

Haastatteluja varten olen laatinut teemarungon, jossa olen ryhmitellyt kysymykset taustatietojen ja huutokappakokemusten lisäksi kolmeen pääluokkaan. Ensimmäisen osion kysymykset kohdistuivat myytävään esineeseen, esineen historiaan, sen sisältämiin muistoihin ja arvoihin. Toisen pääryhmän kysymysten tavoitteena oli saada kuva luopumisprosessista. Haastattelun viimeisten kysymysten päämäärä oli selvittää

¹⁸ Ks. Hirsjärvi & al. 2009, 232–233.

¹⁹ Luku 2.

²⁰ Teemahaastattelurunko, liite 1.

informanttien kokemuksia arvioinnista, sekä aktivoida informantit pohtimaan ajatuksiaan ja reaktioitaan huutokaupan jälkeen.

Haastattelutilanteessa etenin teemojen mukaan, mutta hyödynsin myös reippaasti puolistrukturoidun haastattelumenetelmän tarjoamaa mahdollisuutta lisäkysymyksiin. Teemarungosta huolimatta lähes kaikista haastatteluista muodostui vapaa dialogi, ja keskustelut saattoivat alkaa rönsyillä. Henkilökohtaisista asioista keskusteltaessa olisi tuntunut vaikealta sivuuttaa joitain informanteille ilmeisen tärkeitä asioita heidän elämästään, vaikka tämä edellytti riskiä joutua sivuraiteille. Usein riski kannatti, sillä myöhemmin aineistoa analysoidessani huomasin näiden, aluksi ehkä täysin aiheeseen suoraan liittymättömien keskustelujen, tarjoavan tutkimukseni kannalta vartenotettavaa ja hyödyllistä tietoa. Teemarunko auttoi minua taas rönsyilyn jälkeen ohjaamaan fokuksen suunnitelman mukaisesti avainkysymyksiin. Keskustelun myötä sain usein vastauksia kysymyksiini eri kohdissa, kuin mitä teemarungon mukaan olin suunnitellut. Tällöin en enää esittänyt näitä kysymyksiä, vaan merkitsin ne jo käsitellyiksi.

2.2 Haastattelujen käytännön toteutus

Sain Hagelstamin yhteyshenkilöiltäni, ekonomi Mikaela Gladilta ja taiteiden kandidaatti Thomas Luomalta, yhteystiedot kuudelle henkilölle, jotka olivat jättäneet esineitä joulukuussa 2011 pidettävään kansainväliseen laatuhuutokauppaan. Mikaela Glad ja Thomas Luoma olivat valinneet potentiaalisiksi informanteiksi katsomansa henkilöt, ottaneet heihin yhteyttä ja tiedustelleet heidän halukkuuttaan osallistua pro gradu -tutkimukseen. Informantit valikoituivat suhteellisen sattumanvaraisesti, kuitenkin niin, että pyrkimyksenä oli saada sekä Hagelstamin entisiä että uusia asiakkaita mukaan tutkimukseen.²¹ Yhteystiedot saatuani otin itse yhteyttä näihin henkilöihin ja sovin haastatteluajankohdan ja -paikan.

En siis itse ole varsinaisesti vaikuttanut siihen, ketkä informanteiksi olivat valikoituneet, ja mitä esineitä he olivat huutokauppaan jättäneet. Tosin kahden viimeisen haastattelun osalta esitin Hagelstamin edustajille pyynnön, että saisin yhteystiedot erityisesti henkilöille, jotka olivat jättäneet muita esineitä kuin maalauksia. Tämä siksi, että

²¹ Mikaela Gladin sähköpostiviesti tekijälle 13.3.2012.

neljästä ensimmäisestä informantista kolmella oli myynnissä maalauksia, ja tasapainon vuoksi pidin tärkeänä saada mukaan myös muunlaisten antiikki-/taide-esineiden omistajia.

Tein kaikki haastatteluni marras-joulukuussa 2011. Alkuperäisen suunnitelman mukaan olin olettanut, että pystyisin saamaan yhteystiedot informanteille heti syksyn alussa, kun sisäänjätö 10.12.2011 pidettävään laatuhuutokauppaan oli käynnissä. Tämä ei kuitenkaan täysin toteutunut. Haastateltavien löytyminen Hagelstamin puolelta näyttäytyikin luulemaani hitaammaksi ja siksi jouduin modifioimaan aineiston keruun käytännön toteutusta jonkin verran. Pystyin suorittamaan neljä haastattelua ennen huutokauppaa, kaksi haastattelua suoritin noin kaksi viikkoa laatuhuutokaupan jälkeen. Toisaalta tämä saattoi olla positiivinen asia aineistoni monipuolisuuden suhteen, sillä kuten aiemmin totesin, näiden kahden viimeisimmän informantin osalta pystyin esittämään lisätoivomuksia koskien heidän myyntiin panemiaan esineitä.

Ennen arvohuutokauppaa haastateltujen informanttien kanssa sovimme, että voin ottaa heihin yhteyttä vielä huutokaupan jälkeen sikäli kun lisäinformaation tarvetta tulee. Näin varmistin sen, että voin tarvittaessa kysellä heiltä myös tuntemuksia myyntituloksista, nämä tiedot sain kahdelta viimeisimmältä informantilta jo haastattelun yhteydessä.

Haastattelujen toteutusta suunnitellessani kuvittelin yksioikoisesti, että pystyn tapaamaan jokaisen informantin henkilökohtaisesti joko heidän kotonaan tai jossain muussa rauhallisessa paikassa. Olin ajatellut, että henkilökohtaisia asioita kartoittavan haastattelun tulisi tapahtua paikassa, jossa haastateltavalla olisi turvallinen olo, ja tunnelma voisi olla mahdollisimman vapautunut. Halusin myös eliminoida toistuvien keskeytysten ja ylimääräisen metelin aiheuttamat mahdolliset häiriötekijät.²² Käytäntö osoitti jo ensimmäisen yhteydenoton kohdalla, että en ollut ottanut huomioon mahdollisuutta, että haastateltavaksi valikoitunut henkilö ei asuisikaan pääkaupunkiseudulla tai edes Suomessa. Informanteista kaksi asuikin muualla, eikä henkilökohtaista tapaamista näin ollen ollut mahdollista järjestää. Nämä kaksi haastattelua tehtiin puhelimitse. Lisäksi olin toivonut saavani äänittää jokaisen

²² Ks. esim. Lukin 2008, 56–65.

haastattelun, mutta toiselta puhelimesta haastatellulta informantilta en saanut suostumusta äänittämiseen. Äänittämättömän haastattelun anti jäikin näin ollen suppeammaksi, koska jouduin tukeutumaan puhelinkeskustelun aikana tekemiini kirjallisiin muistiinpanoihin.

Kuvailisin työprosessiani kulttuuriteoreetikko Mieke Balin ja etnologi Eeva Uusitalon ajatuksia lainaten eräänlaiseksi löytöretkeksi tai matkaksi, jonka aikana aineistosta löytyi uusia näkökulmia ja ilmiöitä, jotka muokkasivat tutkimuksen suuntaa ja lopullista kohdetta.²³ Työn edetessä huomasin esimerkiksi sen, että myytäväksi valikoituneet esineet eivät tulisikaan olemaan tutkimukseni aineistoanalyysin ainoa kohde.

Laatuhuutokauppaan päätyneistä esineistä kerrotut tarinat ja muistot eivät nousseetkaan aineistossa pääosaan. Haastatteluista välittyi se käsitys, että informanteilla ei ollut kovin paljon taustatietoja eikä muistoja laatuhuutokauppaan luovuttamistaan esineistä. Sen sijaan kysymykset myytävistä/myydyistä esineistä aktivoivat informantit tarjoamaan monipuolista tietoa historiastaan, elämästään ja arvoistaan. Lisäksi keskustelu siirtyi usein muihin, muualla myytyihin tai luovutettuihin esineisiin, jotka informantit tunsivat henkilökohtaisemmiksi ja joista heillä oli enemmän tietoa ja muistoja.

2.3 Informantit

Jokainen informantti oli jättänyt Hagelstamin joulukuun 2011 laatuhuutokauppaan esineitä, ja viideltä informantilta oli samaan aikaan mennyt myytäviä esineitä Hagelstamin tytäryhtiön, Apollon, syksyn 2011 kuukausihuutokauppoihin. Yhteistä kaikille informanteille oli myös se, että he kertoivat asioistaan ja ajatuksistaan varsin motivoituneesti ja avoimesti.

Kolme haastattelua tein informanttien kotona, kaksi puhelimitse – joista toisen äänitin – ja yhden informantin tapasin kahvilassa. Kahvilassa tapaamani informantin tapasin lisäksi hänen omasta ehdotuksestaan vielä myös Hagelstamin laatuhuutokaupan näytössä. Seuraavassa esittelen lyhyesti jokaisen informantin. Henkilöllisyyttä suojatakseni käytän heistä peitenimiä, järjestys noudattaa haastattelujärjestystä. Tässä

²³ Ks. Bal 2007, 2; Uusitalo 1999, 203–204.

yhteydessä kuvailen myös lyhyesti heidän laatuhuutokauppaan jättämiään taide- ja antiikkiesineitään.

Ari

Ensimmäinen haastateltavistani oli Ari. Ari on 44-vuotias Keski-Suomessa asuva mies. Yksin asuva Ari on ammatiltaan psykiatrian sairaanhoitaja. Saatuaani Arin puhelinnumeron soitin hänelle, esittelin tutkielmani tavoitteet ja haastattelun teemat. Samalla sovimme puhelinhaastatteluajan seuraavalle päivälle. Ari ei halunnut haastattelua äänitettävän, joten tein kirjallisia muistiinpanoja keskustelun aikana. Puhelinkeskustelun jälkeen kirjoitin muistiinpanoni puhtaaksi ja lähetin ne Arille tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Hyväksyvään vastaussähköpostiin Ari oli vielä lisännyt muutamia huutokauppatoimintaa koskevia näkökulmia, joita hänelle oli haastattelun jälkeen tullut mieleen.

Ari kertoi olevansa yleisesti kiinnostunut huutokauppatoiminnasta ja seuraavansa nettihuutokauppoja. Internetin välityksellä hän seuraa sekä kotimaisia että kansainvälisiä huutokauppoja ja hän kertoi ostaneensa esineitä joitain kertoja esimerkiksi eBaysta. Ennen ”Internet-aikakautta” Ari kävi silloin tällöin oman alueensa huutokaupoissa, mutta hän ei aiemmin ole myynyt mitään huutokaupan välityksellä. Ari on kuitenkin muutamia kertoja hankkinut esineitä sekä Hagelstamin huutokaupasta että muutamasta muusta arvohuutokaupasta. Joulukuun Hagelstamin laatuhuutokauppaan Ari oli vienyt myyntiin Adolf Bockin (1890–1968) purjelaiva-aiheisen maalauksen. Suomessa pitkään vaikuttaneen saksalaissyntyisen taiteilijan öljyväriteos on kooltaan 65x96 cm ja se on signeerattu vuonna 1948.²⁴

Ari ei aikonut käydä huutokaupan näytössä eikä osallistua huutokauppaan, mutta hän aikoi tarkistaa toteutuneet hinnat Hagelstamin verkkosivuilta huutokaupan jälkeen. Haastattelupuhelu Arin kanssa kesti noin 35 minuuttia. Puhelun jälkeen Ari vielä soitti minulle suositellakseen samana iltana näytettävää *Bukowskin aarteet* -nimistä ruotsalaista televisio-ohjelmaa, josta hänen mielestään saisi relevanttia tietoa huutokauppatoiminnasta.

²⁴ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 62.

Bengt

Toinen informanttini, Bengt, on 65-vuotias Helsingin keskustassa asuva mies. Liike-elämän palveluksessa työskennellyt Bengt on koulutukseltaan diplomi-ekonomi. Hän on aivan hiljattain jäänyt eläkkeelle, ja muuttanut vaimonsa kanssa toisaalla kantakaupungissa sijaitsevasta asunnosta nykyiseen asuntoonsa. Bengtillä ja hänen vaimollaan on kolme aikuista lasta. Perhe on asunut Bengtin töiden takia myös pitkään ulkomailla.

Bengt ei ole aiemmin asioinut huutokauppojen kanssa. Lapsuudessaan Bengt tosin oli kertomansa mukaan käynyt joitain kertoja vanhempiensa mukana huutokaupoissa, mutta piti näitä tällöin pitkästyttävinä tilaisuuksina. Nyt myöhemmin hän on käynyt satunnaisesti vaimonsa kanssa arvohuutokauppojen näytössä, mutta ei ole ostanut mitään. Bengt kertoi huomanneensa Hagelstamin huutokaupan ohi kulkiessaan, että siellä oli meneillään sotahistoriallisten esineiden haku. Huutokaupan julisteen kuvassa oleva miekka muistutti suuresti Bengtin omistuksessa olevia sapeleita ja miekkoja. Tästä Bengt sai kimmokkeen viedä neljä miekkaa/sapelia Hagelstamin arviointiin. Arvioinnin seurauksena yksi, arvokkaimmaksi arvioitu sapeli, meni Hagelstamin laatuhuutokauppamyyntiin ja kolme otettiin Apollon huutokauppaan. Laatuhuutokaupassa myytävän venäläinen ratsuväen upseerimiekka oli valmistettu vuonna 1909 ja sen valmistajaksi oli tunnistettu F. Fichte Solingen. Sapelissa oli myös esimerkiksi Nikolai II:n monogrammi ja keisarillinen kaksoiskotka.²⁵

Bengtin haastattelu tehtiin rauhallisissa olosuhteissa hänen kotonaan ja se äänitettiin kokonaisuudessaan. Äänitteen pituudeksi tuli 38 minuuttia.

Eeva

Kolmas haastatteluistani tehtiin sekin puhelimitse. Ensimmäisessä yhteydenotossa Espanjassa miehensä kanssa asuvan 57-vuotiaan Eevan kanssa sovimme soittoajan, ja samalla sain Eevan suostumuksen puhelun äänittämiseen. Eevalla on edelleen asunto

²⁵ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 160.

myös Helsingissä, jota hän on vähitellen tyhjentänyt. Helsingissä asuu myös Evan aikuinen tytär. Koulutukseltaan Eeva on akateeminen sihteeri. Eevan aiemmat huutokauppakokemukset rajoittuvat siihen, että hän on aikoinaan myynyt joitain esineitä isänsä toimeksiannosta; hoitanut käytännön järjestelyt myynnin yhteydessä. Itse hän ei ole tehnyt hankintoja huutokaupasta. Hagelstamin huutokaupassa Eevalla oli kuusi taideteosta, joista merkityksellisimmiksi erottautuivat Gunnar Pohjolan (1927–2008) öljyvärimaalaus *Ikuinen taistelu* sekä Ester Heleniuksen (1875–1955) *Kukkaasetelma* -aiheinen maalaus. Gunnar Pohjolan abstrakti teos vuodelta 1974 oli kooltaan 28x50 cm. Ester Heleniuksen öljyväriyön koko oli 74x50 cm ja signeeraus oli vuodelta 1939.²⁶

Eeva oli arvioittanut myynnissä olevat työt noin kymmenen vuotta sitten muualla, mutta tällöin hän päätyi olemaan myymättä teoksia. Syksyllä 2011 Eeva otti kuitenkin suoraan yhteyttä Hagelstamin huutokauppaan, ja tarjosi useita teoksia myyntiin. Hagelstamilta tultiin hänen Helsingin asuntoonsa arvioimaan ja noutamaan myyntiin menevät teokset. Kuusi taideteosta valikoitui arvohuutokauppaan, loput siirrettiin Apollon myyntiin. Eeva ei aikonut seurata huutokauppaa, eikä hän ollut myöskään tutustunut huutokaupan luetteloon. Puhelinhaastattelun pituudeksi tuli kokonaisuudessaan 45 minuuttia.

Hilkka

Hilkka, neljäs informantti, on 58-vuotias kielten opettaja. Hän on asunut eteläisessä Helsingissä koko ikänsä, mutta oli juuri kolme viikkoa ennen haastattelua muuttanut pysyvästi Helsingistä noin tunnin ajomatkan päässä sijaitsevaan kesähuvilaansa. Naimaton Hilkka on ollut perheen ainoa lapsi, eikä hänellä ole omia jälkeläisiä. Hilkan huutokauppakokemukset alkoivat muutamia vuosia sitten, kun hän alkoi myydä perinnöksi saamiaan esineitä, lähinnä maalaustaidetta. Hän oli päättänyt luopua noin neljästäkymmenestä teoksesta, joista osa tul taisiin myymään Hagelstamilla, osa Apollossa, ja osa tul isi ehkä myyntiin Internetin kautta. Taulujen suuresta lukumäärästä johtuen Hilkalla ei haastatteluhetkellä ollut tietoa siitä, mitkä teokset olivat myynnissä Hagelstamin laatuhuutokaupassa. Sovimme menevämme yhdessä näyttöön nähdäksemme, mitkä Hilkan omistamista maalauksista olivat päätyneet myyntiin.

²⁶ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 61, 71.

Haastattelussa keskityimme joihinkin maalauksiin, joista Hilikka halusi kertoa ja joista hänellä oli selkeämpiä muistoja. Hilikalle merkittävimmit nouti esimerkiksi hänen suuri, yhteensä 19 maalausta käsittävä, kokoelmansa Markku Maunulan (1905–1959) maalauksia. Markkulan 1940 ja 1950 -lukujen taitteessa tehdyt ekspressionistiset, usein luonto-aiheiset, maalaukset olivat kaikki kooltaan noin 35x45 cm. Muita Hilikalle erityisen tärkeitä teoksia olivat muiden muassa Santeri Salokiven (1886–1940) kartongille maalatut öljytyöt *Nainen rannalla* vuodelta 1916 ja *Kahvilassa*-työ, jossa ei ollut vuosilukua. Ensiksi mainittu oli kooltaan 41x32cm ja jälkimmäinen 30x38 cm. Hilikka mainitsi erityisesti myös Alwar Cawénin (1886–1935) ajoittamattoman maalauksen *Sisarukset* (82x68) ja Marcus Collinin (1882–1966) 44x61 cm kokoisen pastellityön *Vossikat* vuodelta 1922.²⁷ Toisella tapaamiskerralla, laatuhuutokaupan näytössä, pysähdyimme jokaisen Hilkan omistaman teoksen eteen, ja näiden äärellä Hilikka kertoi vielä lisää ajatuksistaan ja reaktioistaan.

Kahvilahaastattelun pituus oli noin 55 minuuttia. Näytössä vietimme yhdessä liki kaksi tuntia, josta äänitin yhteensä noin 35 minuuttia. Olimme myös puhelinyhteydessä huutokaupan jälkeen, jolloin Hilikka kuvaili tuntojaan ja kommentoi lyhyesti toteutuneita hintoja.

Kerttu

Informanteista iäkkäin, 69-vuotias Kerttu, asuu omakotitalossa pääkaupunkiseudulla. Hän on palannut lapsuudenkotiinsa eläkkeelle jäätyään, seitsemän vuotta sitten. Hilkan tavoin myös Kerttu on ollut vanhempiansa ainoa lapsi, ja hänkin on naimaton ja lapseton. Sairaanhoidajan koulutuksen saanut Kerttu on toiminut Länsi-Suomessa seurakuntatyöntekijänä koko työelämänsä ajan.

Ensimmäisen kerran Kerttu myi esineitään huutokaupan välityksellä kaksi vuotta sitten. Sitä ennen hän oli kerran ollut yhteydessä Bukowskiin saadakseen hinta-arvion yhdestä omistamastaan maalauksesta. Tällöin hän oli kuitenkin päättänyt olla myymättä. Nyt Kerttu oli tarjonnut useita esineitä myyntiin. Kaksi esineistä valikoitui laatuhuutokauppaan, ja muutama meni Apollon huutokauppaan. Joitain esineitä ei otettu

²⁷ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 14, 56,57, 59,73–77.

myyntiin laisinkaan. Hagelstamin laatuhuutokauppaan Kertulta meni Arabian Fennia-vaasi ja Keisarillisen Suomen Senaatin juhلامerkki. Arabian svastika-ornamentilla kuvioitu 28 cm korkuinen fajanssi-vaasi oli ajoitettu vuosien 1902 ja 1917 välille. Alkuperäisessä rasiassaan ollut, ja Suomen kultaseppä Oy:n leimoilla varustettu, Senaatin juhلامerkki oli vuodelta 1916.²⁸

Kertun haastattelu tapahtui noin kaksi viikkoa huutokaupan jälkeen, joten Kertulla oli tietoa myös toteutuneista hinnoista. Kertun haastattelun yhteydessä joimme kahvia ja rupattelimme myös äänityksen jälkeen. Tapaamisen lopussa Kerttu myös esitteli kotinsa alakerran esineitä. Äänitteen pituudeksi tuli kokonaisuudessaan 85 minuuttia.

Lisa ja Lasse

Viimeinen informanttini, Länsi-Uudellamaalla asuva Lisa, oli muuttanut miehensä Lassen kanssa noin kaksi kuukautta ennen haastattelutilannetta vanhasta rintamamiestalosta noin kymmenen kilometrin päähän uuteen rivitaloasuntoon. Entisessä kodissaan pariskunta oli asunut reilut 40 vuotta. Heillä on kaksi aikuista lasta, jotka asuvat perheineen lähipaikkakunnalla. Olin sopinut haastattelun Lisan kanssa mutta Lasse tuli mukaan haastattelutapaamisen loppupuolella.

67-vuotias Lisa ja samanikäinen Lasse ovat molemmat eläkkeellä. Työelämässään Lisa on työskennellyt useilla eri aloilla, konttoristina kaupallisella alalla, sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla sekä yksityisyrittäjänä. Lasse puolestaan on toiminut teknisen alan vähittäisliikkeessä myyntityössä.

Lisa ja Lasse eivät hekään ole myyneet tavaroitaan aiemmin huutokaupassa, ja heidän tekemänsä kaksi huutokauppaostosta – lipasto ja sormus – sijoittuvat avioliiton alkuaikoihin. Hagelstamin laatuhuutokaupassa pariskunnalla oli myynnissä hopeinen leipäkori ja hopeiset kynttilänjalat. Vuodelta 1859 peräisin olevassa kasviaiheisessa leipäkorissa oli Moskovalaisen hovihankkijan Ivan Semenovitch Gubkinin leimat. Vaasalaisen Yrjö Sundqvistin valmistamat 38 cm korkeat kyntteliköt olivat vuodelta 1932.²⁹

²⁸ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 165, 220.

²⁹ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppaluettelo, 120, 130.

Hagelstamin edustajan kotikäynnin yhteydessä Apollon huutokauppamyyntiin päätyi lisäksi esimerkiksi Gunnel Nymanin vaasi, sekä Arabian voiastioita. Lisäksi Apollon syksyn huutokauppamyyntiin valikoitui muutama pariskunnan tauluista. Koska Lisan ja Lassen haastattelu tehtiin Kertun haastattelun tavoin vasta arvohuutokaupan jälkeen, oli heillä tietoa myös toteutuneista myyntihinnoista.

Pariskunnan haastattelu tehtiin ruotsiksi, äänitteen kesto on noin 70 minuuttia. Myös tämän haastattelukäynnin yhteydessä joimme kahvia ja kävimme vilkasta kahvipöytäkeskustelua, jonka aikana molemmat kertoivat avoimesti omasta elämästään.

2.4 Litterointi ja analyysin kulku

Haastattelutilanteiden jälkeen kuuntelin äänitykset useampaan kertaan, jonka jälkeen purin aineiston tietokoneelle ja litteroin jokaisen keskustelun sanatarkasti. Merkitsin sulkuihin selitykset tilanteista, joissa keskustelu rönsyili niin pitkälle pois asiayhteydestä, että en kokenut niiden sanatarkkaa tallentamista tärkeäksi tutkimuksen kannalta. Erottelin sulkumerkein myös havaintojani haastateltavien tunnetiloista ja pitkistä tauoista. Litteraatiosta poistin selvyiden vuoksi kuitenkin osan taukoihin lisäämistäni joo-, niin-, ahaa- ja muista myötäilevistä täytesanoista. Suojellakseni haastateltavien yksityisyyttä jätin litteroinnista myös pois mahdolliset erisnimet.³⁰

Litteraation jälkeen luin jokaisen haastattelutekstin läpi useamman kerran ja ryhmittelin niistä kristallisoituneita teemoja haastattelurungon mukaisesti. Ryhmittely auttoi minua jäsentämään aineiston sisältöä ja hahmottamaan avainilmiöitä analyysiä varten. Folkloristi Helena Saarikoski huomauttaa, että muutettaessa puhe kirjoitukseksi muuttuu samalla aineistokin radikaalisti. Kirjoitetusta haastattelusta jää puuttumaan haastattelutilanteen luonnollinen vuorovaikutus ja merkitysten synnyn perustana ollut tulkintayhteys. Informantin puhe saattaa kirjoitettuna viestittää eri asioita, kuin mitä informantti on osannut ennakoida. Puhekieli voi kirjoitettuna jopa, informantin ”oman äänen” kunnioittamisen sijasta, asettaa informantin alentavaan valoon.³¹

³⁰ Ks. Hirsjärvi & Hurme 2008, 20, 138–140, 159.

³¹ Saarikoski 2008, 39–40. Ks. myös Ruusuvaori 2010, 427; Hirsjärvi & Hurme 2008, 138–144.

Olenkin sitaatteja käyttäessäni poiminut informanttien litteroidusta puheesta pois luettavuutta vaikeuttavat ja tulkintani mukaan asiasisällön kannalta tarpeettomat täytesanat ja toistot.³²

2.5 Tutkimuksen etiikasta

Ihmistieteissä tullaan eettisten kysymysten äärelle tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa. Eettisiin kysymyksiin sisältyy muun muassa haastateltavien informointi tutkimuksen tavoitteista, aineiston käytöstä ja aineistonkeruun tavasta. Informanttien tulee lisäksi tietää osallistumisen vapaaehtoisuudesta, luottamuksellisuudesta ja yksityisyydensuojasta. Lisäksi heidän tulisi olla tietoisia heille tutkimuksesta mahdollisesti koituvista seurauksista. Informanttien toimijuuden huomioiminen, sekä heidän oman äänensä kuuluminen ja kunnioittaminen, ovat niin ikään huomioitavia eettisiä kysymyksiä.

Eettisyyteen liittyy myös vallankäyttöön ja tutkijan ammattirooliin liittyvät kysymykset. Vuorovaikutuksessa tutkijalla on useimmiten suurempi valta, vaikka valta-asetelmat saattavatkin jonkin verran vaihdella haastattelun aikana. Tutkimustieto tuotetaan dialogissa, tutkijan ja haastateltavan yhteistyönä, mutta vastuu tilanteen ohjaamisesta on tutkijalla.³³ Niin haastatteluvaiheessa kuin litteraatio- ja analyysivaiheessakin tutkija tekee valintoja ja tulkintoja siitä, mikä aineistossa on tutkimukselle relevanttia. Näin tutkijalla on viimesijainen valta koskien tutkimusaineistoa ja sen käyttöä.³⁴ Tutkijan oma persoona korostuu tämänkaltaisissa ihmisten henkilökohtaista elämää ja yksityisiä asioita käsittelevässä tutkimuksessa. Tutkijan tuleekin koko prosessin ajan suorittaa itsereflektiota ja pohtia omaa rooliaan.³⁵

Olen tässä tutkimuksessa pyrkinyt huomioimaan edellä luetellut tutkimuseettisyyden periaatteet mahdollisimman tarkoin.

³² Ks. Saarikoski 2008, 40.

³³ Hirsjärvi & Hurme 2008, 138–139, 189; Saarikoski 2008, 40; Uotinen 2008, 134, 148.

³⁴ Ks. Ruusuvuori 2010, 427; Hirsjärvi & Hurme 2008, 152.

³⁵ Ks. Hirsjärvi & Hurme 2008, 19–20; Olsson 2005, 288–289; Kuula 2006, 99–122; Ehn 1996, 90, 166–167.

Ensimmäisessä yhteydenotossa kerroin informanteille saaneeni heidän yhteystietonsa Hagelstam Huutokaupat Oy:stä. Kuvailin lyhyesti tutkimustani, kerroin haastattelun aika-arviosta ja kysymysten laadusta sekä tiedustelin osallistumishalukkuutta.

Haastattelutilanteen alussa kertosin jokaiselle tutkimuksen tavoitteet, ja selvitin mihin ja miten äänitettä tullaan käyttämään. Korostin myös sitä, että kysymyksiini ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia, eikä kysymyksiin ole pakko vastata, jos ne esimerkiksi tuntuvat liian henkilökohtaisilta. Neljä informanteista, toisin sanoen he, jotka olin tavannut henkilökohtaisesti, allekirjoitti sopimuksen, jossa he antoivat suostumuksensa haastattelun käyttöön tutkimuksessani. Puhelinhaastatteluiden yhteydessä sopimus tehtiin suullisesti.

Selvitin informanteille myös tutkimuksen luottamuksellisuutta. Tähdensin, että numeroinnista tai peitenimistä huolimatta täydellistä tunnistamattomuutta ei voi täysin taata, ja että etenkin lähipiiri saattaa yksityiskohtien perusteella tunnistaa tutun henkilön. Ennen äänitystä kirjasin haastateltavien taustatiedot kuten iän, ammatin ja perhesuhteet haastattelulomakkeelle, joten niitä ei ole enää erikseen otettu esiin varsinaisen haastattelun aikana. Näin ei haastateltavien henkilötietoja myöskään turhaan taltioitu äänitteeseen.

Työni aihepiirin elämänkerrallinen ja henkilökohtaisiin arvoihin ja muistoihin tukeutuva näkökulma on ollut omiaan synnyttämään hyvinkin henkilökohtaisia dialogeja. Etenkin Hilkan, Kertun sekä Lisan ja Lassen kanssa käymäni keskustelut kehkeytyivät varsin intiimeiksi ja henkilökohtaisiksi. Tämä henkilökohtaisuus ja kipeidenkin asioiden käsittely nosti minussa haastattelijana esiin monenlaisia tunteita, ja huomasin usein tasapainottelevani eläytymisen ja etääntymisen välillä. Niin haastattelutilanteissa kuin tulkintoja ja analyysia tehdessäni olen pyrkinyt itsetutkiskeluun esimerkiksi pohtimalla omaa rooliani tutkijana ja kanssaihmisinä. Olen esittänyt itselleni kysymyksiä esimerkiksi siitä, mitkä henkilökohtaiset tiedot ovat tärkeitä tutkimukseni suhteen, mihin asioihin dialogissa tartun ja mihin suuntaan ohjaan keskustelua. Osa esiin tulleesta henkilökohtaisesta aineistosta ei ole relevanttia tutkimukselleni, enkä näin ollen ole nähnyt tärkeäksi myöskään sisällyttää tämän kaltaisia arkaluontoisia tietoja analyysiini.

Haastatteluiden lopussa kysyin informanttieni tuntemuksia haastattelutilanteesta. Kukaan haastateltavista ei ilmaissut kokeneensa haastattelua negatiivisena tai kiusallisen henkilökohtaisena. Päinvastoin he kuvasivat haastattelukysymysten kannustaneen heitä muistelevaan, miettimään ja pohtimaan muiden muassa omia motiiveitaan, esinesuhdettaan ja jopa elämänhistoriaansa. Vuorovaikutuksessa informanttien kanssa minulle välittyi tunne, että osallistuminen tieteelliseen tutkimukseen tuntui tärkeältä.

3. Elämänkulkua

3.1 Esineen elämästä

Tässä luvussa käsittelen niitä aineistosta hahmottamiani teemoja, jotka liittyvät informanttien ja heidän esineidensä elämänkulkuun. Kysymykset koskevat esineiden saantia, niiden historiaa sekä niihin sisältyviä muistoja ja merkityksiä. Tutkimuksen empiirisen aineistoni keruu ajoittuu siihen esineen elämänkulun taitekohtaan, jossa omistaja on luopunut taide-/antiikkiesineestään antamalla sen myyntiin Hagelstamin laatuhuutokauppaan.

Kansatieteilijä Pauliina Kinasen mukaan esineen elämänkaari koostuu yksinkertaisimmillaan kolmesta vaiheesta; syntymästä, käytöstä, käytöstä poisjäämisestä ja/tai tuhoutumisesta. Esine voi olla olemassa sekä sosiaalisessa että kulttuurisessa kontekstissa, ja sen elämänkaareen tulee muutoksia sen siirtyessä kontekstista toiseen.³⁶ Myös etnologi Ilmari Vesterinen esittää elämänkaaren käsittävän lukuisia tapahtumia ja muutoksia esineen syntymästä aina siihen asti kunnes se ”kuolee”. Elämänkerta on osa elämänkaarta, ja syntyäkseen elämänkerta tarvitsee kertojan. Kaikilla esineillä on Vesterisen mukaan elämänkaari, mutta ei elämänkertaa. Hän näkee, että elämänkerta tulisi ansaita laajemmassa mittakaavassa, eikä tavallisen ihmisen esineillä yleensä voi olla tällaista elämänkertaa. Vesterisen näkemyksen mukaan elämänkerran saa esine, jonka omistajan tai valmistajan elämä on jollain tavalla yleisesti kiinnostava. Tavallisen ihmisen elämä ole kiinnostava, eikä näin ollen hänen

³⁶ Kinasen, 2007, 168, 175.

esineellään voi olla elämänkertaa, vaikka esine olisi ollut osa omistajaansa.³⁷ Vesterisen alun pitäen museo- tai laajempaan kulttuuriperintöön liittyvän käsityksen rinnastan huutokaupassa hintaan vaikuttavan provenienssin ja esineen yksityisemmän historian merkityseroon.³⁸ Museologi Susan M. Pearcen mukaan esinettä voidaan tarkastella mikro- ja makrokonteksteissa. Mikrokonteksti kuvaa esinettä sen lähiympäristössä, kun taas makrokontekstilla tarkoitetaan huomattavasti laajempaa, kulloisenkin tutkimuksen kannalta erikseen määriteltävää aluetta.³⁹ Tässä tutkimuksessa annan puheenvuoron nimenomaan tavallisille ihmisille ja heidän välittömässä läheisyydessään olleille esineilleen ja haastan samalla Ilmari Vesterisen käsityksen tavallisten ihmisten esineiden kiinnostavuudesta. Informanttini kertovat omista esineistään suhteessa omaan elämäänsä, ja täten tulkitsen heidän myös ”kirjoittavan” esineidensä elämänkertaa.

Antropologi Igor Kopytoffin mukaan esineillä, kuten ihmisillä, voi olla useita eri elämänkertoja riippuen siitä, missä kontekstissa niitä tarkastellaan. Esineiden elämänkertoja analysoimalla voi ihmisten elämästä ja kulttuurista hahmottaa ilmiöitä, jotka muuten saattaisivat jäädä huomioimatta. Esineitä tutkittaessa valitaan tietty tarkastelunäkökulma, ja tällöin jotkut elämäntapahtumat korostuvat, kun taas toiset jäävät vähemmälle huomiolle. Elämänkaarensa aikana esine voidaan olosuhteista riippuen myydä, antaa lahjaksi, se voidaan määritellä yksityiseksi esineeksi, jota ei voi myydä, ja sittemmin se kuitenkin jossain vaiheessa voi taas päätyä markkinoille. Siirtyessään esineen tarkoitus, merkitys ja käyttötapa muuttuvat ja uusiutuvat. Tässä yhteydessä Kopytoff käyttää singularisoitumisen ja hyödykkeistämisen käsitteitä. Singularisoituminen alkaa kun esine irrotetaan kaupallisilta markkinoilta ja se siirtyy yksityisen sfäärin piiriin. Tällöin se saa omistajaltaan uusia erottamattomia merkityksiä ja uuden olomuodon.⁴⁰ Kun esine palaa uudestaan vaihdon piiriin sen taloudelliset ominaisuudet aktivoituvat jälleen, esine hyödykkeistyy.⁴¹ Huutokauppaprosessin näkökulmasta tarkastellen voi ajatella, että myynnissä oleva esine on singularisoituneena saattanut olla omistajalleen merkityksellinen muistoesine, kun taas huutokaupassa sen yksityiset merkitykset ovat siirtyneet taka-alalle taloudellisten arvojen kustannuksella. Huutokaupassa myyty esine siirtyy uudelle omistajalleen ja

³⁷ Vesterinen 2001, 33–37.

³⁸ Ks. tämän työn luku 1.1.

³⁹ Pearce 1994, 130.

⁴⁰ Kopytoff 1986, 66–83. Ks. myös Miller 1987, 190.

⁴¹ Kopytoff 73–74, 83. Ks. myös Koskijoki 1997, 270–271; Appadurai 1986, 17.

singularisoituu jälleen. Huutokaupan mekanismeja tutkinut sosiologi Charles W. Smith onkin todennut, että huutokaupassa objektit eivät ainoastaan saa uusia omistajia, vaan ne syntyvät uudestaan ja ne saavat usein myös täysin uuden historian.⁴² Esine elää sitä elämää, joka sille sen kunakin elämänvaiheen aikana annetaan.⁴³ Etnologi Orvar Löfgren kuvailee esineiden elämää eräänlaiseksi ”varjoelämäksi”, joka kulkee rinnakkain omistajiensa elämän kanssa. Ihminen ja hänen esineensä ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja ihminen voi projisoida esineisiin omaan elämäänsä kohdistuvia ajatuksiaan, käsityksiään ja toiveitaan. Kotona näennäisesti mykkänä oleilevan esineen olemus kuitenkin muotoutuu sitä mukaa, kun elämä etenee, esine latautuu yhä uudelleen ja uudelleen ja siitä tulee jotain muuta kuin pelkkä tavara.⁴⁴

Myös antropologi Arjun Appadurai esittää, että esineiden merkitys muotoutuu vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja ihmisten niille antamien ominaisuuksien ja tarkoitusten myötä. Appadurai kuvailee esineen elämän aikana tapahtuvaa liikehdintää arvojärjestelmä -käsitteen avulla. Siirtyessään arvojärjestelmästä toiseen myös käsitys esineen arvosta muuttuu. Tarkastelunäkökulmasta riippuen esine voi samanaikaisesti kuulua moneen eri arvojärjestelmään.⁴⁵ Sama esine voi siis näyttäytyä samaan aikaan arvokkaana toiselle ja arvottomana toiselle, riippuen siitä, missä kontekstissa sitä arvioidaan.⁴⁶ Arjun Appadurai erottaa lisäksi yksittäisen esineen elämänkerran laajemmasta esineiden sosiaalisen historian käsitteestä. Kun tarkastellaan esineiden kuulumista tiettyihin esineryhmiin tai luokkiin ja liikehdintää näiden välillä, puhutaan esineiden sosiaalisesta historiasta. Sosiaalinen historia kehittyy pitemmällä aikavälillä esimerkiksi kysynnän muutosten myötä. Vaikka siis esineen elämänkerta ja sosiaalinen historia eivät ole täysin sama asia, saattavat elämänkerran muutokset vaikuttaa myös esineiden sosiaaliseen historiaan.⁴⁷ Susan Pearce nimittää edellä mainittuja elämänsäkaaren aikana tapahtuvia muutosvaiheita siirtymäriiteiksi. Hän käyttää esimerkkinä tilannetta, joissa esineestä tulee osa museon kokoelmaa. Tässä yhteydessä esineen sosiaalisen historian luokka vaihtuu ja siitä tulee osa kulttuuriperintöä.⁴⁸ Tutkimukseni huutokauppayhteyteen siirrettynä voi ajatella, että jostain aiemmin

⁴² Smith 1989, 79.

⁴³ Korhonen 1999, 31.

⁴⁴ Löfgren, 1990, 198–199.

⁴⁵ Appadurai, 3–5, 17, 45.

⁴⁶ Ks. Bergström 2004, 111–115; Koskijoki 1997, 270–271.

⁴⁷ Appadurai 1986, 34.

⁴⁸ Pearce 1992, 66.

jokapäiväisestä käyttöesineestä, arkiesineestä kuten kynttilänjalasta tai vaasista, tulee ajan mittaan haluttu keräilykohde. Samalla kun yksityisen esineen elämänkerrassa on taitekohta, myös sen sosiaalisessa historiassa tapahtuu; esine siirtyy käyttöesineestä arvokkaaksi keräilykohteeksi. Ja jos ostaja on esimerkiksi museo, vakiintuu esine mitä todennäköisimmin osaksi kulttuuriperintöä.

Usean tähän tutkimukseen osallistuneen informantin kohdalla näyttää siltä, että esineen elämänsä kaaren taite- tai siirtymäkohta ajoittuu jonkinlaiseen taite- ja siirtymäkohtaan myös informantin elämässä. Informanttien elämän taitekohtia liittyy niin esineen saantiin kuin esineestä luopumiseen.

Alustuksena tutkimukseni seuraaville luvuille ja esimerkkinä arvojen suhteellisuudesta lainaan informanttini Kertun ajatuksia.

Kerttu: Se tuntemus mul kyllä on, et, raha on jotenkin kyl kylmää tavaraa verrattuna just tommosiin muistoihin. Vaik mä oon hirveen ilonen nyt, et mä saan tän tarpeeseen. Mut jos mä nyt ajattelen, että mä maksan kuukauden öljyn äidin koruilla, niin se tuntuu aika hölmöltä. Siis, et raha on... Mut se, et sitä on pakko elää. Mut mä en tiedä toisille raha on... Mul on yks ystävä, joka siis ei käsitä ollenkaan, et voi tykätä jostain vanhasta, se haluis vaan pois kaikki. Me ollaan varmaan erilaisia. Mä oon sellanen, et, ku mä kirpputoriltakin ostan jonkun vanhan tavarat, niin se on mulle paljon arvokkaampi ku joku uus. Mä tykkään, et uudet, niitä on saa vaik kuinka paljon mut semmoset, kirpputoritavarallakin on historia, vaik sitä ei tiedä niin... Ne on niinku eläviä olentoja noi vanhat tavarat jotenkin, et ne ei o...

Kerttu näkee rahan ”välttämättömänä pahana”, jota on oltava selvitäkseen. Pystyäkseen asumaan talossaan, hänen on hyödykkeistettävä rakkaita esineitään ja arvioitava ne kaupallisessa kontekstissa saadakseen mahdollisimman paljon rahaa maksaakseen laskunsa. Kirpputorilta hankittu vanha esine kantaa mukanaan historiaa, ja vaikka Kerttu ei esineen tarinaa tunnekaan, lisää se Kertun esineeseen kohdistamaa arvostusta. Sen sijaan uutena ostetulla tavaralla ei ole menneisyyttä, eikä esine näin ollen saa Kertulta samankaltaista arvonnantoa. Kerttu kunnioittaa vanhan esineen elämänsä aikana saamia ominaisuuksia ja merkityksiä tavalla, joka muistuttaa toisen ihmisen elämän ja menneisyyden kunnioittamista.

3.2 Esine muistojen avaimena

Selvittäessäni, miten informantit olivat saaneet esineet haltuunsa, ilmeni, että suurin osa informanttien laatuhuutokauppaan jätetyistä esineistä oli saatu perintönä vanhemmilta, sukulaisilta tai läheisiltä ystäviltä.

Bengt oli saanut myyntiin jättämänsä sapelin lapsuudenkodistaan, isoisänsä jäämistöstä. Kun lapsuudenkoti jätettiin ja tavarat jaettiin, sai Bengt perintönä muitakin isoisänsä sotahistoriallisia esineitä. Myös Hilkan myytävät taulut olivat vanhempien perintöä. Hilka ei itse ollut hankkinut yhtään taulua, kaikki taulut oli hankittu vanhempien toimesta. Vanhempiensa kuoltua Hilka jäi asumaan lapsuudenkotiinsa, ja taulut jäivät pääosin niille paikoille, joille vanhemmat olivat ne asettaneet. Lisa ja Lasse puolestaan kertoivat, että valtaosa kaikesta heidän omaisuudestaan koostuu perintö- ja vanhasta tavarasta. He ovat asuneet perintötalossa, jossa oli jo valmiiksi paljon esineitä, ja esineitä on kertynyt vuosien varrella lisää sekä vanhemmilta että muilta läheisiltä henkilöiltä. Kodin sisustushankinnoissa he ovat myös lähes aina päätyneet ostamaan antiikki- tai vanhoja esineitä ja taidetta. Niin ikään Kertun myymät Arabian vaasi ja juhlamitali olivat nekin tulleet Kertun omistukseen perintötalon esineistön mukana. Kertulla ei ollut varmaa tietoa miten vaasi oli kotiin päätynyt, juhlamitalin Kerttu tiesi olevan senaattori-isoisänsä saama. Myös lähes kaikki Kertun omaisuus koostuu antiikki- ja vanhasta esineistöstä.

Eeva oli saanut myyntiin laittamansa esineet isältään. Eevan esineet eivät olleet suoranaisesti perintöä, sillä Eeva oli saanut taideteokset lahjaksi jo isänsä elinaikana. Isä oli Eevan kertoman mukaan ollut huono keksimään syntymä- ja joululahjoja, isän mielestä ”lelujen ostaminen oli ihan typerää, jonninjoutavaa roinaa”. Ari oli ainoa informanteista, jonka myyntiin jättämä esine ei ollut vanhemmilta tai perinnöksi saatu. Ari oli itse ostanut Adolf Bockin meriaiheisen maalauksen siksi, että hän oli pitänyt siitä. Tosin myös Arin hankintaan oli liittynyt perintö, sillä hän oli ostanut taulun tuntemattomalta kuolinpesän perikunnalta.

Esineet voivat toimia linkkinä eri aikojen ja paikkojen välillä, menneen ja nykyhetken välillä sekä eri sukupolvien edustajien välillä, olivatpa kuolleita tai eläviä. Fyysinen esine itsessään ei ole keskiössä, vaan tunne siitä, että esine sisältää hitusen sen entisestä

omistajasta tai henkilöstä, jolta olemme esineen saaneet.⁴⁹ Jollekin tärkeälle, nyt jo poissaolevalle henkilölle kuulunut esine saattaa kantaa sisällään osan tästä rakkaasta ihmisestä. Näin siis ”elävä” esine pitää sisällään poissaolevan, ja se auttaa meitä kommunikoimaan poissaolevan henkilön tai paikan kanssa.⁵⁰

Näiden esineen ominaisuuksien myötä, esimerkiksi perinnöksi jätettyjen esineiden kautta, jälkipolvilla on mahdollisuus saada arvokasta tietoa entisen omistajan elämästä, unelmista tai arjesta. Toisaalta, jos kukaan ei ole tullut kysyneeksi omistajalta, eikä omistaja itsekään ole jättänyt mitään kirjallista tietoa, saattaa yhteys omaan menneisyyteen kadota. Näin ollen esineen merkitys voi heikentyä, eivätkä siihen aiemmin liittyneet tunteet ja suhteet siirrykään perintönä jälkeläisille tai perillisille.⁵¹ Etnologi Maria Koskijoki kutsuu esinettä muistojen astiaksi. Esineeseen voi säilöä omia toiveita, ihanteita ja muistoja, mutta omistajan vaihtuessa sisältö voi hävitä. ”Tyhjentyneen” esineen voi täyttää yhä uudelleen ja uudelleen uusilla muistoilla ja merkityksillä.⁵²

Haastatteluissa ilmeni, etteivät tiedot perintönä saatujen taide- ja antiikkiesineiden menneisyydestä ja merkityksistä entisille omistajilleen monessakaan tapauksessa olleet siirtymävaiheen yhteydessä siirtyneet uudelle omistajalle. Säilytysastia-metaforaa lainatakseni esineistä oli tullut varsin tyhjiä astioita, jotka informantit olivat tapauskohtaisesti täyttäneet omilla muistoillaan ja merkityksillään. Etenkin Bengt, Hilka ja Kerttu harmittelivat, etteivät olleet saaneet mahdollisuutta kysellä vanhemmiltaan tietoja perimistään esineistä. Bengtin sotahistoriallinen esineistö oli isän puoleisen suvun perintöä, eivätkä tiedot sotahistoriallisista esineistä olleet välittyneet Bengtin äidille eikä Bengtille.

Bengt: Mä olen joskus mun äidiltä kysynyt, että tietääks hän jotain erikoista näistä, mutta hän ei tietänyt. Ja mun isäni kuoli, kun mä olin aika pieni, niin hänen puolestaan mä en saanut mitään tietoa. Ja meil ei oo oikeastaan muita sukulaisia, me ollaan ikään kuin ainoat, ja näin ollen emme oikeastaan tiedä sen enempää.

⁴⁹ Wettstein 2009, 120–121. Ks. myös Rowsell 2011, 330–346; Hurdley 2006, 730; Hallam & Hockey 2001, 203–213; Woodward 2001, 115–136; Hoskins 1998, 2; Ljungström 1990, 167.

⁵⁰ Wettstein 2009, 120–121.

⁵¹ Wettstein 2009, 138; Gunnemark 2004, 20–21.

⁵² Koskijoki 1997, 270–274. Ks. myös Löfgren 1990, 199; Mc Cracken 1988, 117.

Hilkan molemmat vanhemmat olivat kuolleet ennen kuin he olivat ehtineet puhua taideteosten taustoista. Hilikka kertoi, että hän oli isän kuoleman jälkeen aikonut kysellä äidiltään kotona olevista töistä, mutta äiti oli kuollut äkillisesti eikä tauluista ehditty keskustella. Nyt Hilikka voi vain arvailla taulujen merkityksiä vanhemmilleen samalla kun itse luo teoksille uusia merkityksiä.

Hilikka: Mitä mä muistan... Sit siel oli ruokasalissa sellanen valtava työ, josta tää Hagelstamin mies sanoi, että mitähän me tolla tehdään. Siis se on valtava työ (näyttää kahvilan seinää, ehkä 3 x 1,5 m), se sellanen tekijä kun Pälve. Tää mies sanoi, että hän ei tunne tällasta Pälvettä ollenkaan. Ja se oli meidän ruokasalissa, ja se oli semmonen tummanpuhuva siniharmaa/musta, ja se kuvas sodan jälkeistä jälleenrakennusta. Ja siinä oli sellanen kylä, joka oli poltettu, jossa taloist oli vaan savupiiput pystyssä. Sit siinä oli lapsia ja ne kantoi vettä ja miehet rakensi jotain ja oli siinä juomassa vettä. Ja mä just itse ajattelin, et me ei koskaan valitettavasti puhuttu äidin kans tästä. Mä itse ajattelin, et se on tän sukupolven semmonen symbolinen työ, mä ainakin itse ajattelen. Et vaik se on sellanen tekijä, jota ei ilmeisesti kai tunneta ollenkaan. Mut se on se, kun äiti kuoli niin yllättäen, meidän piti puhua näistä töistä paljon enemmän, mut äiti kuoli aivan yllättäen. (--) Ei me puhuttu siitä taulusta, mut se oli ruokasalissa niin se oli aina läsnä kun me syötiin pöydän ääressä, silloin kun vielä meil oli kotiapulainen, joskus 60-luvulla. Niin sit isä, äiti ja minä ja se taulu oltiin siinä. Ja se symboloi jotenkin sitä – aika synkkä taulu, se ei ollut mikään iloinen.

Hilikka liitti esimerkiksi ruokasalin suureen työhön merkityksiä vanhempien elämän aikaisesta historiallisesta jälleenrakentamisesta. Hän itse oli syntynyt jatkosodan jälkeen, ja hänen vanhempansa edustivat sodan kokenutta sukupolvea. Hilikka korostikin juuri sitä, että hänen vanhempansa – tilavasta asunnosta ja suuresta taidekokoelmasta huolimatta – olivat itse, omalla työllään ja säästäväisyydellään hankkineet omaisuutensa ”vähitellen rakentaen”.

Lisakaan ei tiennyt laatuhuutokauppaan jättämistään hopeaesineistä muuta kuin, että hänen äitinsä oli saanut ne lapsuuden ystävältään. Sittenmin, äidin kuoleman jälkeen, esineet olivat tulleet Lisalle. Lisa muisti, että kynttilänjalat olivat olleet lapsuudenkodin kadunpuoleisella ikkunalaudalla, mutta niissä ei ollut poltettu kynttilöitä. Leipäkorissa oli ajoittain pidetty joulukortteja. Leipäkori oli ollut välillä esillä eteisessä, välillä kaapissa.

Lisa: (--) int om de där kanske så mycket – jag kanske int så mycke fråga heller. För jag måst säga, att jag kanske int själv tyckte så hemskt mycket om dom. Om man säger som det är, jag var kanske int så hemsk förtjust i dom...

Lisan kommentista erottuu myös se, että hän ei oikeastaan edes pitänyt juuri näistä myymistään hopeaesineistä, eikä siksi ehkä ollut tullut kysyneeksi niistä äidiltään.

Hilkan ja Lisan lisäksi myös etenkin Bengtin ja Eevan kertomuksissa esineisiin liittyvät muistot koskivat lapsuutta ja lapsuudenkotia. Kaikki muistivat esimerkiksi, että laatuhuutokauppaan jätetyt esineet olivat olleet esillä lapsuudenkodissa. Muistojen kohdistumien erityisesti informanttien elämänselityksen lapsuusvaiheeseen selittynee juuri sillä, että esineet olivat tulleet informanteille perintönä tai, kuten Eevan tapauksessa, lahjana isältä. Esimerkiksi Hilka lapsuudenkodin tilat palautuivat vahvasti mieleen hänen kertoillessaan tauluistaan kahvilassa ja huutokaupan näytössä. Muistellessaan Hilka liikkui ajatuksissaan kodissaan ja näki huoneet ja muita yksityiskohtia mielessään. Näin hän myös pystyi kuvailemaan useiden taulujen tarkan sijainnin ja omia teoksiin liittyviä tunteitaan. Tällainen kyky perustuu tilan ja muistin voimakkaaseen molemminpuoliseen yhteyteen. Kirsi Saarikangas käyttää klassisen retoriikan muistitekniikoita esimerkkinä tämänkaltaisen yhteyden hyödyntämisestä. Näissä tekniikoissa puhujat luovat nk. muistin paikkoja. Muistin paikkoihin, huoneisiin, on sijoitettu eri osia esitettävästä puheesta. Puhuessaan puhuja kulkee mielessään näiden huoneiden kautta, ja tämä auttaa häntä muistamaan puheensa sisällön, huone huoneelta.⁵³

Hilka: Joo, se oli sit siinä salissa, siinä oli sinertävää, siinä oli alun perin sinertävät kalusteet ja sit semmonen vähän kellertävä tapetti... (--) Tää oli mun isän ja äidin vanhassa makuuhuoneessa. Sängyt oli erillään ja siinä oli yöpöytä välissä ja tää oli siinä. Ja sit siel oli yölamput siinä ja tää oli, kyl tää oli sellasella niin sanotulla hyvällä paikalla. Aamuaurinko paistoi tähän... (--) tos oli takka ja tos oli sellanen vanhan ajan leivvysoitin, joka mul on nyt varastossa, vanha radioleivvysoitin, sellanen 50-luvun lopun, jolla pystyy vieläkin soittamaan savikiekkoihin. Ja sit siinä oli tuolit, vanhan ajan tuolit, sit siinä oli lamppetti ja sitte tolla puolella oli se kaunis naismuotokuva, ja tää oli sit oikeella. Tää oli sit ihan niinku pääpaikalla.

Myös Bengt palautti esineiden kautta mieleen lapsuuskodin paikkoja. Bengt asui ensimmäiset elinvuotensa sukukartanossa, ja kun hän oli muutaman vuoden ikäinen, perhe muutti muualle. Hänellä on vain joitain muistikuvia paikasta, jossa sapelit ja miekat olivat ripustettuina. Sotahistorialliset perintöesineet näyttivät kuuluneen kiinteästi Bengtin lapsuudenkodin interiööriin ja ne olivat kulkeneet mukana kaikkialla minne perhe oli muuttanut. Mitään erityisiä henkilökohtaisia muistoja Bengtillä ei esineistä kuitenkaan ollut.

Bengt: Nää oli ripustettu seinälle eteisessä, se oli sellainen pimeä iso eteinen ja siellä ne vaan oli. Ja sitten kun me muutettiin pois sieltä, me asuttiin monessa paikassa mun vanhempien kanssa, niin nää oli mukana aina ja nää oli aina ripustettu seinälle.

⁵³ Ks. Saarikangas 2006, 131–132.

Eevakin sivusi lapsuudenkodin ja muiden asuntojensa, omien kotien, tiloja samalla kun hän muisteli myyntiin menneitä tauluja. Eevan isällä oli Eevan kertoman mukaan ”ei nyt addikti, mutta...” valtava kiinnostus taiteeseen. Eevan lapsuudenkodissa oli runsaasti tauluja; ”seinät täynnä tauluja”, ja osa oli ajoittain myös ”ihan kirjahyllyn takana piilossa”. Taulujen paikkoja vaihdettiin usein, ja kokoelma eli ja muuttui koko ajan.

Kuudesta myynnissä olevasta taulusta varsinkin kaksi olivat sellaisia, joista Eevalla oli selkeämpiä muistoja. Molemmat olivat olleet hänen omassa huoneessaan. Kertoessaan Ester Heleniuksen romanttisesta kukka-aiheisesta maalauksesta kuvailee Eeva samalla lapsuuden- ja nuoruuden aikaista elämäänsä ja arvojaan.

Eeva: Niin se sit jotenkin nuorelle tytölle sopikin hyvin, se oli silloin mieleenkin jossain vaiheessa. Mut sit varmaan monellakin nuorella tulee jossain vaiheessa, et kaikki pitää olla just päinvastoin ku vanhemmilla. Ja ku tosiaan ei mulla sit ollu mitään hinkua ottaa mukaan, kun lähti opiskelemaan. Sit oli kaikenlaista julistetta ja tämmöstä, et sit meni pitkä aika, kun tykkäs, et on se aika tylsä tollanen kukkapuskataulu (naurua).
(--) joo, ehkä se on niinku sellanen merkittävin tommonen, merkittävä, tommonen hyvin merkittävä piirre mun lapsuudesta tai mun lapsuudenkodista, niin nämä taulut ja taidenäyttelyt tai tommoset.

Toinen Eevalle jonkin verran merkityksellisempi työ oli Gunnar Pohjolan kovalevylle maalaama abstrakti taideteos *Ikuinen taistelu*. Tämä teos näyttää liittyvän vahvasti Eevan elämän aikuistumisvaiheeseen. Eeva muisti ostaneensa *Ikuisen taistelun* yhdessä isänsä kanssa taiteilijan gallerianäyttelystä Tampereella 1970-luvun alussa.

Eeva: Ja sit ku näyttely oli ohi, sit sieltä sai käydä hakemassa ne. Ja mä muistan, kun mä sit kävin sen sieltä hakemassa ja se oli jotenkin tommoselle nuorelle, olinko mä sit lukiolainen vai olinko mä jo kumminkin selkeesti alta kaksikymppinen. Enkä mä sellasessa tilanteessa ollu aikasemmin ollu, ja mä menin hakemaan taidenäyttelystä ostetun työn. Sen mä muistan, et se oli mun mielestä aika jännittävää ja jotenkin aika hienoa et ...

Toisin kun muut Eevan myyntiin laittamat työt, Pohjolan työ oli seurannut Eevan mukana jokaiseen hänen kotiinsa siitä lähtien, kun hän oli muuttanut opiskelemaan 1970-luvulla. Kertoessaan maalauksen vaiheista Eeva pystyy palauttamaan mieleen ystäviensä mielipiteitä maalauksestaan. Teos oli herättänyt kavereiden parissa kiinnostusta myös siksi, että Eevan kavereiden parissa ei ollut yleistä pitää öljyvärimaalauksia seinällä. Eeva kuvailee lisää Pohjolan työn vaihteita:

Eeva: Ja se oli sit jo ihan opiskelija-asunnoissa. ja aika moni tykkäs, että se on kauhee. Ja se ei ollu hirveen iso, et sillee se oli aika kätsä. Ja tosiaan, kun se oli kovalevylle maalattu, se oli huoleton kuljettaa mukana.

R: Joo aivan.

Eeva: Ei tarvinnut pelätä että kangas menee rikki tai jotain tällasta.

R: Niinpä.

Eeva: Ja sitte, ku se ei ollut yhtään arvokkaan näkönen niin... Eihän sit sillon tietysti ollukaan arvokas, kun se oli elävä taiteilija ja silleen ei pelottanut yhtään pitää sitä mukana. Ja, se herätti kyl aina sellasii ristiriitassii mielipiteitä, että ku moni tykkäs, et mikä siit ensimmäiseks tuli mieleen, oli niinku kaatopaikka (naurua) ja tämmöstä.

R: Joo, herättikse sit ihan keskustelua sit kavereitten keskuudessa

Eeva: Joo, joo, ja sitte todellakin kun monet tykkäs, no, et kyllähän mäkin tollasen osaisin tehdä, et eihän tossa oo ku vähä värii läiskitty sinne ja lätkästy vähän kokkareiks jotakin ja epämääräsii viiruja sinne tänne ja läiskii sinne tänne ja tommosen nyt osaa kuka vaan...

Pohjolan työ aktivoi Eevan muistelemaan ystäviään ja heidän kommenttejaan. Samalla hän ilmaisee ristiriitaisia muistoja ja tunteita abstraktiin teokseen liittyen. Samalla kun hän vähättelee teoksen alkuperäistä arvoa ja kuvailee ystävien kommentteja työn taiteellisista ominaisuuksista, hän muistaa, kuinka merkitykselliseksi hän aidon taideteoksen saamisen oli kokenut.

Hilkalla vaikutti olevan eniten tunnesiteitä myytäväksi antamiinsa esineisiin.

Kertoillessaan maalauksistaan hän kuvaili tarkkaan taulujensa aiheita ja muisteli omia reaktioitaan ja tunteitaan, joita maalaukset olivat hänessä herättäneet, niin lapsuudessa kuin myös myöhemmin. Hilkan leikkimielisissä kertomuksissa maalaukset saivat inhimillisiä piirteitä, kuten esimerkiksi kyvyn ilmaista tunteita, paheksuntaa ja hyväksyntää. Tämä on linjassa antropologi Alfred Gell'in ajatuksien kanssa koskien taideteosten toimijuutta. Gell on teoksessaan *Art and Agency* kuvannut, kuinka taideteokset voidaan nähdä sosiaalisina toimijoina, jotka vuorovaikutuksessa kohdataan ikään kuin elävinä olentoina.⁵⁴ Indiko Lehtinen kutsuu tällaista inhimillisiä piirteitä saanutta esinettä ”epäesineeksi”. Esineestä tulee elollisen veroinen vuorovaikutuksen osapuoli, ja sen voidaan tulkita omaavan myös muita kuin vain aineellisia ja formaaleja ominaisuuksia ja kykyjä.⁵⁵

Hilkka: Se oli meillä salissa, ja must tota se seuras koko ajan mun touhuja se mies (naurua). Ja kun mul oli sellanen tunne pikkutyttönä, et nyt mä oon ollut ihan hyvä ja kiltti, ni se hymyili mun mielest mulle se mies. Ja sit ku mä olin omast mielest tehnyt jotain hassua, niin se katsoi mua tällai (näyttää vihaista ilmettä)

R: Toimiks se sun omatuntona vähä niinku?

Hilkka: Joo, se oli niin jännä... Ja nyt ku mä luovuin siitä, ni mä sanoin sille, et nyt sä joudut huutokauppaan, ja mä kosten sulle, kun sä mökötit mulle sillon lapsena (naurua).

R: Sä juttelit sen kanssa? Luovutuksen yhteydessä sä ikään kuin keskustelit sen kanssa?

Hilkka: Must tuntu aina, et se seuras katseellaan mua, kun se oli ihan siinä keskeisellä paikalla siinä salissa, siitä ei voinut niinku mennä ohi. Mua huvitti, mä sanoin sille, et moooi – tää on leikkiä tietystä mut... Se oli hyvä työ, se teos mutta...

⁵⁴ Gell 1998, 1–27.

⁵⁵ Lehtinen 2005. 201. Ks. myös esim. Wettstein 2009, 120–121; Korhonen 1999, 33. Ks. myös tämän työn sivu 22.

Hilkka ”keskusteli” maalauksissa olevien ihmisten kanssa ja muokkasi jopa käytöstään näiden mukaan. Eläintaulujen myötä hän näki kuvia itselleen tärkeistä eläimistä ja sai tukea eläinheimisen identiteetilleen.

Hilkka: Ja ykskin on sellanen, missä on saaria palmuja ja yksi hirvi (nauraa). Sitä mä aina lapsena – tyypillinen maallikoiden juttu; ton mä oisin pystynyt itekin piirtää tyyliin (nauraa). Mut se hirvi tietysti eläinheimiselle, mua aina on jotenki aina liikuttanut se hirvi, ku siinä on palmu tai ainakin palmun näkönen se puu ja ainakin mun silmissä se oli hirvi...

Näin hänen kotinsa seinällä olleet maalaukset saivat tärkeän sisällön, jota hän vieläkin muistelee. Samalla Hilkka totesi, että ei tiedä taulujen merkityksestä omille vanhemmilleen. Vanha merkityssisältö oli poistunut, ja jäljellä oli Hilkan teoksiin itse liittämät merkitykset. Etenkin juuri Hilkan kertomaa voi peilata Antropologi McCrackenin käsitykseen siitä, että ihmiset omaksuvat aktiivisesti sekä tunnepitoisia että sosiaalisia ominaisuuksia esineistään. Näin henkilö samalla rakentaa omaa itseään ja identiteettiään. Henkilö voi valita, mitä merkityksiä hän omistamastaan esineestä etsii.⁵⁶

Folkloristi Kaisu Kortelaisen mukaan valokuvilla on kyky avata polkuja haastateltavien muistoihin ja menneisyyden kokemuksiin.⁵⁷ Tämä ilmeni erityisesti Lisan ja Lassen haastattelujen yhteydessä. Muistoistaan, entisestä kodistaan ja esineistään kertoessaan he ottivat valokuva-albumin esille havainnollistaakseen kertomaansa. Lisa ja Lasse pystyivät valokuvien avulla kuvailemaan, mitä kaikkea he olivat antaneet ja myyneet pois ja minkälaisen kodin he olivat jättäneet. Perhealbumeita selatessaan Lisa ja Lasse palauttivat mieleensä menneitä tilanteita ja tapahtumia. Maantieteilijä ja filosofi Yi-Fu Tuanin mukaan valokuvat pystyvät herkistämään tuntemuksiamme joltain tiettyä paikkaa kohtaan. Valokuvassa kuvattu hetkeen pysäytetty kohde ”tartuttaa paikkaan elämän sykkeen ja kipeyden, jota paikalla ei muuten olisi”.⁵⁸

Lasse: Och här är några (näyttää kuvia). Det är den gamla interiören från biblioteket

Lisa: Jaa men det är gammalt, det är helt annat i dag, men att... (--) det syns inte så mycket, men det här gamla köket, såna här stora skåp (näyttää albumista kuvia) Här, där, de där gustavianska...

Lasse: Och det där är hörnfönstret upp på andra våningen, det var så otroligt fint vi hade det där. Det är materiellt men det som man gråter inne... (--) Köket såg ut så här lite... (huokaisee) joo, det är...

⁵⁶ Mc Cracken 1988, 87–89.

⁵⁷ Kortelainen 2008, 127.

⁵⁸ Tuan 2006, 22.

Kerttu puolestaan etsiskeli valokuviaan, mutta ei löytänyt niitä haastattelun yhteydessä. Hän koki, että valokuvien avulla hänkin olisi paremmin pystynyt havainnollistamaan kertomaansa. Bengtillä oli esillä isoisänsä kuvia, joiden avulla hän pystyi ankkuroimaan myytävänä olevien miekkojen ja sapeleiden taustaa. Kuvissa isoisällä oli myynnissä olevia miekkoja.

Bengt: Mutta siis, no ainoa tieto on se, että mun isoisäni joka on tossa (näyttää maalausta seinällä) hän on käyttänyt näitä silloin vapaussodan aikoihin, hän pyrki tota kadettikouluun silloin joskus 1800-luvun loppupuolella, mutta hänellä oli huono näkö (näyttää kuvaa), ja näin ollen hän joutui luopumaan siitä joskus 1900-luvun alkupuolella. Mut sit ku vallankumousajat tuli ja tää vapaussota sytty, niin silloin hän oli mukana tos suojeluskunnan ratsuväessä jossain Hämeen-läänissä. Tässä on siit pari valokuvaa (näyttää kuvia) hänestä. Tässä hänellä on tää hienompi sapeli, ja tässä toisessa kuvassa hänellä on sitte tää toinen. (--) Ja kyllähän se on sentään aika dramaattista, nää on valokuvia siitä sisällissodan ajalta, että sellasia on olemassa ja...

Valokuvien avulla Bengt myös löysi tällä tavoin esineilleen lisämerkityksiä, jotka aluksi eivät olleet niin ilmeisiä.

Ari oli ainoa informanteista, joka oli itse hankkinut laatuhuutokaupassa nyt myynnissä olevan esineen. Hänellä ei ollut tietoja Adolf Bock -maalauksensa aikaisemmista vaiheista, ja siksi taulu oli ostettaessa vailla sen suurempia merkityksiä tai arvolatauksia. Singularisointiprosessissa maalaukseen alkoi kertyä erilaisia merkityksiä. Taulun elämään liittyi mielenkiintoinen vaihe, jolloin se oli ollut Valamon luostarissa kunnostettavana. Kuten seuraavassa luvussa ilmenee, ei kunnostaminen sinänsä lisännyt teoksen merkitystä Arille, mutta yhteys Valamon luostariin oli positiivista.⁵⁹ Aria vaikutti harmittavan myös se, ettei ostotilanteessa ollut tullut selvittäneeksi maalauksen aikaisempia vaiheita.

Ari: Nuorempana en ajatellut esineen tarinaa, nyt sellainen kiinnostaa enemmän. En tullut silloin kysyneeksi teoksesta mitään erityistä.
(--) Mielenkiintoista on myös se, että taulu on ollut Valamon luostarissa Heinävedellä konservoitavana. Kuntoonhan se piti saada, mutta samalla se on jännittävä vaihe taulun historiassa.

⁵⁹ Ks. tämän työn luku 4.3.

4. Luopuminen

4.1 Luopumisen syitä

Kuten edellä todettiin, sisälsivät laatuhuutokauppaan jätetyt esineet loppujen lopuksi varsin vähän henkilökohtaisia merkityksiä ja muistoja. Pääosin tietojen vähäisyydestä johtuvat heikohkot tunnesiteet ja positiivisten merkitysten puuttuminen saattoi myötävaikuttaa siihen, että laatuhuutokaupan myyntiin jätetyistä perintöesineistä luopuminen oli suhteellisen helppoa. Vaikka huutokauppaesineet eivät olleet fyysisesti läsnä haastattelutilanteissa, toimivat ne yleisemmin eräänlaisena avaimena informanttien arvomaailmaan, ajatuksiin ja käsityksiin. Ilmiö on yhteneväinen esimerkiksi materiaalista kulttuuria tutkineiden sosiologien Ian Woodwardin ja Rachel Hurdleyn tutkimuksissaan tekemiin havaintoihin. Ian Woodward on selvittänyt ihmisten esteettisiä mieltymyksiä ja makua tiettyjen kodin avain-esineiden kautta. Esineet toimivat ikään kuin ankkureina, joiden avulla makuun liittyviin kysymyksiin pystytään tarttumaan.⁶⁰ Sosiologi Rachel Hurdley on niin ikään todennut, että ihmiset kotinsa esineistä kertoessaan samalla ilmaisevat itsestään asioita, jotka muuten eivät välttämättä olisi niin ilmeisiä.⁶¹

Kun myytäviin esineisiin liittyvät muistot koskivat useassa tapauksessa lapsuutta ja lapsuusajan kotia, niin luopumispäätös puolestaan liittyi monessa tapauksessa, ainakin osaksi, informanttien nykyiseen kotiin ja sen tarjoaman tilan rajallisuuteen.

Hilkalla, Eevalla sekä Lisalla ja Lassella tilan puute liittyi erityisesti uuden elämänvaiheen myötä tapahtuneeseen muuttoon. Kaikissa tapauksissa vanha koti oli jätetty, ja uudessa kodissa ei enää ollut tilaa kaikille esineille.

Hilkka oli päätenyt myymään vanhemmiltaan perimänsä suuren etelähelsinkiläisen asuntonsa ja muuttamaan maalle sadan neliön huvilaan. Koska lapsuudenkoti oli täynnä taidetta, oli aivan mahdoton ajatus saada kaikki perintötaulut mahtumaan uuteen kotiin. Hilkka oli valinnut mieleisensä taulut, jotka hän oli päättänyt ottaa mukaan uuteen

⁶⁰ Woodward 2001, 115–136.

⁶¹ Hurdley 2006, 729–730. Myös Lehtinen 2005, 189.

kotiin. Loput hän antoi huutokaupan arvioitavaksi myyntiä varten. Esineistä luopuminen tarkoitti Hilkaalle myös irtiottoa lapsuuden kaupunkikodista.

Hilka: Joo, mä koen sillä tavalla, et ne oli osa tota kotia ja sitä maailmaa. Ne oli niinku osa sitä. Et sitte, että kun mä pitkän pohdinnan jälkeen päätin luopua tosta ja koko siitä maailmasta, ja ne taulut kuulu siihen maailmaan. Ja sen takia oli ihan mahdotonta ajatella, et niitä ottais taas tonne mökille, koska se on taas sit ihan eri maailma. Sinne ei mahdu A, ja sit ne jotenkin edustaa erilaista elämää ja elämäntapaa, ja ne kuulu siihen kotiin. Et nythän ne irrottautuu kokonaan just siitä, kun sä äsken sanoit, siitä kontekstista ja siirtyy johonki uuteen. Mikä on tosi jännä. Ja mä uskon jotenkin, että niillä on, taide-esineillä ja esineillä yleensäkin, niillä on oma elämänsä niinku. Ne tekee ja sit ne lähtee, ja mä uskon että taiteilijalla voi olla vaikea joskus luopua jostain työstä. Ja mun kodista, kun mä myin sen, niin mä sanoin sille välittäjälle, että voiku tän ostais joku, ja sit mä latelin jotain niinku ton henkisen asunnon ja ton talon...

Myös Lisalla ja Lassella oli takanaan suuri elämänmuutos; he olivat päätyneet muuttamaan entisestä kotitalostaan, jossa olivat asuneet lähes 40 vuotta. Talo oli pakko jättää, koska se olisi vaatinut suuria kunnostuskustannuksia. Aivan kuten Lisan ja Lassen tavaratkin, myös talo oli tullut heidän haltuunsa perintönä. Perintötaloon oli sittemmin kertynyt omaisuutta useamman sukupolven ajalta. Nyt pariskunta oli tehnyt vaikeaksi kokemansa ratkaisun muuttaa rivitaloasuntoon. Uudessa asunnossa oli huomattavasti vähemmän säilytystilaa, ja tänne sopisi vain pieni osa vanhasta irtaimistosta.

Lisa: Och här finns int ju skåp heller, jag menar i ett sånt där gammalt hus, det var som ett gammalt ett sånt där bondkök, stora dörrar o skåp, stora hyllor, så det rymdes hur mycket som helst.

Lisa ja Lasse olivat luovuttaneet paljon esineitä sekä lapsilleen että hyväntekeväisyyteen. Lisäksi he olivat myyneet esineitä kirpputoreille ja pienille jälleenmyyjille. Nähtyään Hagelstamin ilmoituksen, he olivat kuitenkin ajatelleet, että ehkä joitain esineitä voisi myydä myös huutokaupassa. Lasse kuvaili huutokauppaesineiden myynnin olleen vain aivan pieni pala suuressa palapelissä, suuressa elämän muutosprosessissa. Laatuhuutokauppaesineet vastasivat vai murto-osaa kaikesta siitä tavarasta, josta oli luovuttava.

Eevan luopumisprosessi liittyi Helsingin-kodin tyhjentämiseen. Taulut olivat jääneet Helsinkiin, kun Eeva oli muuttanut Espanjaan. Vaikka Eevakin ilmoitti suurimmaksi luopumissyysksi tilan puutteen, myös taloudellisilla kysymyksillä näytti olleen vaikutusta ainakin luopumisprosessin pituuteen.

Eeva: Nythän se on vähän tilanne semmonen, et kun mä tänne Espanjaan muutin, niin pakko on liiasta tavarasta luopua. (--) Ja viime kesänä mä päätin, et nyt mä alan tyhjentää sitä, että hävitän sieltä kaiken. Ja mä aloitin siitä arvokkaammasta päästä, että ensin nämä pistin taulut ja jotain hopeaesineitä ja tällasta, joista osa meni sitten Apolloon ja osa on nyt sitten tässä arvohuutokaupassa.

R: Oliko se päätös sit helppo kun se oli tehty?

Eeva: Joo, kyl se sitten oli helppo, mut se on ollut vähän sellasta nikottelua silloin aikasemmin, raaskiiko ja raaskiiko, ja pitäskö niitä viel pitää, jos niiden arvo nousee vai nouseeko ja...(naurua). Mut ei nyt millään mahdu mihinkään ja totes, että ei mahdu niin ei mahdu mihinkään. Ei nyt must tauluille kannata varastoa vuokrata.

R: Joo ei ehkä

Eeva: Ei niistä o mitään iloa, jos ne seisoo jossain varastossa. On se sit parempi, et ne on sit jonkun muun seinällä.

Tilan puute vaikutti epäsuorasti myös Bengtin myyntipäätökseen. Vaikka Bengtillä itsellään ei ole tila-ongelmia, hän ei uskonut, että jälkeläisillä tulisi enää olemaan mahdollisuuksia, tilaa eikä haluakaan, pitää kodissaan esillä näitä sotahistoriallisia perintöesineitä, vaikka ne olisivatkin monella tavoin arvokkaita. Luopuminen ajoittui myös Bengtin kohdalla uuteen elämänvaiheeseen; hän oli hiljattain jäänyt eläkkeelle ja päättänyt alkaa suunnitella testamentin tekoa. Luopumissyitä selvitellessään Bengt kertoi:

Bengt: Se on vaikeeta sanoo yks selvä syy, mutta muutama. Mä nyt ainakin itse olen miettinyt, että esimerkiksi tää asunto, missä me asutaan nyt, on aika iso paikka, ja ehkä me oltas voitu panna ne johki tänne. Ehkä ois tilaa löytynyt, mutta meitä ei hirveesti kiinnostanut. Ja sitten kun mä mietin, että mitä meidän lapset tulee tulevaisuudessa tekemään, niin tuskin heistä kukaan koskaan asumaan tän kokoisessa asunnossa tai sen kokoisessa asunnossa, missä olisi riittävästi tilaa ripustaa kaikkennäköistä seinille. Niin tuskinpa. Sitä paitsi me ollaan kysytty vuosien varrella meidän lapsilta, onko kukaan kiinnostunut näistä esineistä, eikä kukaan ollut. Joskus ehkä ne on sanonut, että on ihan ok, mutta kukaan ei ollut ihastunut. Ja sitten vielä ehkä semmonen asia, nyt, kun olen päässyt eläkkeelle, niin mä olen miettinyt sitä, että varmaan jossain vaiheessa mä kirjoitan testamentin, jolloinka sit joutuu jo kunnolla miettimään, et onko täällä jotain semmosta, mitä annetaan näille lapsille, ja onks ne kiinnostuneita edes siitä. Ja silloin varmaankin tullaan törmäämään joihinkin esineisiin, joista kukaan ei ole kiinnostunut, jolloinka ottaen huomioon sen, että ei välttämättä kaikilla ole sellainen asunto mihin kaikki mahtuu. Ni miksei sitte myydä ne pois ja sitte mielummin testamentata rahaa mielummin, kuin joitain esineitä.

Arillekin kodin fyysisen tilan rajallisuus näyttäytyi yhtenä merkittävänä syynä myymiselle. Hänen mielestään Bockin teos oli hänen asuntoonsa liian iso. Samalle paikalle, olohuoneen sohvan yläpuolelle, mahtuisi Arin mukaan kolme tavallisen kokoista maalausta. Ari myös kertoi, kuinka hänen ystävänsä oli todennut taulun olevan ”suurten salien maalaus”.

Ainoastaan Kerttu sanoi rahan olleen merkittävin motiivi myymiseen. Kerttu oli palannut vanhempiensa kuoltua rakkaaseen lapsuudenkotiinsa, eikä olisi mistään hinnasta halunnut luopua siitä. Arvoesineiden myyminen antoi hänelle mahdollisuuden säilyttää koti. Vaikka Kerttu useaan otteeseen korostikin arvostavansa vanhoja esineitä, oli oman talon pitäminen hänelle kuitenkin tärkeintä.

Kerttu: Joo se oli yllättävä ja hirveen hyvä kyl mulle tässä tilanteessa. Et mul on ihan todella ollut nyt semmonen tunne, et ihan viime aikoina, kun kaikki hinnat on noussut ihan hirveesti, ja mul ei koskaan ollut tossa työssä, mikä mul on ollut, niin suurta palkkaa, niin mulle tuli semmonen tunne, et voiks mä pitää tätä taloa enää. Ja mä oon kipuillut sen kanssa. Ja mul on semmonen vähän jännä, mä en tiedä ooks tää vähän hassu kertoo, mut mä oon elänyt tonne ylöspäin aina ja rukoillut, kun mä oon ollut pulassa. Ja mul on aina jollain ihmeellisellä tavalla siunaantunut niin, että mä oon saanut laskut maksettua, ja mä oon saanut kaikki mun autot jollain ihmeen, ihmeen tavalla, siis ihan kummallisesti. Ja tää oli vähän mun mielestä samaa, et mä rukoilin ja sanoin, et mitä mun pitäis tehdä, että tää ei käy kun laskut menee, et koko eläke menee laskuihin. Et en mä voi elää näin, et mitä mun pitäis tehdä. Et must tuntuu, et tää oli ihan niinku vastaus siihen, et kyl mä saan olla tässä. Et se merkitsee mulle hirveen paljon, et mä saan olla tässä. Et tää talo on mulle minä (naurua), et sit se on vaan, et jos mä johonkin koperoon muutan, ni sit se on vaan, et odottaa sitte kuolemaa...

Sosiologi Anni Vilkkonen on vanhuustutkimuksessaan todennut, kuinka kotia koskevat muutokset koetaan arjen järjestystä uhkaavana.⁶² Kodin menettäminen ei välttämättä ole suoraan yhteydessä vanhuusiän virallisiin rajoihin, kuten esimerkiksi eläköitymiseen. Itse asiassa kysymys kodista ei katso ikää, vaan se tulee esiin monenlaisissa elämän taite- ja muutospisteissä. Kodista luopuminen itsessään kuvataan Vilkon tutkimuksessa yhtenä tärkeänä elämän siirtymävaiheena. Usein ikääntyviä henkilöitä vaivaa tässä tilanteessa epävarmuus tulevaisuudesta ja huoli siitä, pystyvätkö sopeutumaan ja kotiutumaan uuteen paikkaan. Usein ihmiset kokevat Vilkon mukaan kotinsa jättämisen kuin menettäisi osan omasta itsestään.⁶³ Taloustieteilijät Linda L. Price, Eric T. Arnold ja Carolyn Folkman Curasi ovat huomioineet myös, että tilanteet, jolloin omista esineistä joudutaan luopumaan olosuhteiden pakosta, vastentahtoisesti, aiheuttavat omistajassa huolta ja surua, sekä tunteen oman itsensä menetyksestä.⁶⁴

Kerttu oli pystynyt esineiden myynnin avulla pitämään perintökotinsa, mutta Lisa ja Lasse eivät olleet nähneet mahdollisuutta jäädä perintötaloonsa. Etenkin Lasselle hänen entinen kotinsa merkitsi paljon, ja luopuminen siitä ja suuresta määrästä esineistä suretti häntä. Vanha talo oli myymättä, ja nyt Lassella oli huoli rakennuksesta ja sinne

⁶² Vilkkonen 2010, 220–226.

⁶³ Vilkkonen 2010, 220–226.

⁶⁴ Price & al. 2000, 196.

jääneistä rakkaista esineistä. Lasse ei vielä ollut pystynyt siirtämään vanhaan kotiin ja vanhan kodin esineisiin liittämään emotionaalisia merkityksiä uuteen kotiin.

Luopumisprosessia Lasse kuvaili raskaaksi surutyöksi.

Lasse: Ja men det har varit busslaster med saker som de har fört bort förstår du, möbler. Det är ett sånt sorgarbete du vet inte vilket sorgarbete det är... (--) Nu huset rinner vatten, vi är så oroliga för allt som finns kvar där. Där finns ännu vacker gammal piano, det belastar mitt psyke, belastar väldigt mycket och där e så mycket saker ännu...

Lisa: Det som har varit, det är så mycket annat som fått gå på ngt sätt, som vi saknar mer, som inte gick på auktion heller. Så alla saker, som jag saknar... När man måste tömma hemmet...

Kotia voidaan pitää elämän kiintopisteenä sekä kotiin ja kodin esineisiin liittyvien muistojen ja emotionaalisten merkitysten varastoina. Näiden emotionaalisten merkitysten johdosta koti-ikävä ja koti kuuluvat yhteen.⁶⁵ Kun kotoa ollaan pois, kaipuu kaikkiin emotionaalisesti tärkeisiin kodin asioihin ilmaistaan koti-ikävänä.⁶⁶

Lassen puheesta voi aistia juuri tällaista koti-ikävää. Hänelle muuttaminen pois omasta pitkäaikaisesta kodista, perintötavaroiden jättäminen ja niistä luopuminen, oli negatiivinen taitekohta, jollei jopa kriisi. Vaikka Lassekaan ei surrut juuri näitä kahta laatuhuutokaupassa myytyä esinettä, hän pohti muiden perintöesineiden kohtaloa ja vertasi tilannettaan kotinsa jättäneiden Karjalan evakkomatkalaisten tilanteeseen. Evakkoon lähtijät olivat joutuneet jättämään jälkeensä ja hävittämään suuren osan kotinsa esineistä. Mukaan oli otettu vain kaikkein tärkein omaisuus.

Lasse: Som kriget sku varit fram, det är som man sku lämnat Karelen – jag tänker på karelare som sku lämna sina hem. Se kom med en påse på ryggen kanske, så känns det...

Kansatieteilijä Outi Tuomi-Nikula on todennut, että tilanteissa, joissa henkilö on menettänyt ”ainoana oikeana kotinaan” pitämänsä kodin, ei uuden kodin merkitys koskaan saavuta menetetyn kodin tasoa. Menetetystä kodista muodostuu nostalgian kohde, ja sen ideaalissävyitteinen positiivien merkitys korostuu vuosien kuluessa.⁶⁷ Lassen tavoin myös Tuomi-Nikula ottaa esimerkkinä Karjalan siirtoväen sekä lisäksi Saksan itäpakolaiset.

Kerttukin käytti Karjala-vertausta, mutta hän viittasi pikemmin esineiden kykyyn toimia linkkinä menneen ja nykyhetken välillä.

⁶⁵ Saarikangas, 2006, 139.

⁶⁶ Tuomi-Nikula 2004, 9–10.

⁶⁷ Tuomi-Nikula 2004, 9–10.

Kerttu: Se ois muuten aika mukavaa, jos jokaisessa esineessä vois olla kertomus, et mistä se on tullut ja missä se on ollut, ja sit se siirtyis, ja sit sä laittaisit sen, missä se nyt on. Et osais seurata

R: Tarkoitaksä vähän niinku elämäkertaa, tai?

Kerttu: Niin, niin, et tietäis, et missä, mitä kaikkea joku esine on. Mä ajattelen semmosia kun, kun on tullut tuolta Karjalastakin. Niin välillä kun ne menetti kaiken, kun ne voi saada jonkin pienen esineen ja se esine on sit seurannut sit sieltä kodista ja mukana sitte elämässä, vaikka kuinka pitkälle...

R: Se esine on enemmän kun pelkkä se fyysinen kappale, materiaa?

Kerttu: Joo, se voi olla ainoo mitä ne on saanut mukaansa, et, mä en muista mä oon kuullutkin jostain, kun on joku kertonut, et se oli ainoo, mitä ne sai mukaansa...

Tulkitsen Kertun viittaavan esineiden kykyyn kantaa tarinaa ja muistoja, sekä niiden kykyyn eläviä ja tukea tilanteissa, jossa ihminen joutuu pulaan. Esineitä käytetään näin siltana ja linkkinä poissaoleviin tai menehtyneisiin ja kaukaisiin koteihin, joihin ei saa kosketusta muutoin kuin muistojen ja muistutusten kautta.⁶⁸

4.2 Esine minuuden jatkeena ja jatkuvuuden välineenä

Taloustieteilijä Russel W. Belk on tutkimuksissaan todennut esineillä olevan tärkeä rooli minuuden rakentajana ja peilinä. Esineiden kautta voimme ilmaista itseämme ja tavoitella onnea. Esineiden valmistaminen, niistä tietäminen, niiden omistaminen ja hallinta ovat omiaan luomaan läheisen suhteen esineen ja sen omistajan välille. Esineet heijastelevat omistajansa elämänhistoriaa, ja oman historian jäsentäminen vuorostaan on oman minuuden ylläpitämisen edellytys. Näin siis esineet, niihin liitetyt muistot ja tunteet, ylläpitävät menneisyyttä läsnä nykyisyydessä. Rakkaus vanhoihin esineisiin, esimerkiksi, kuvastaa Belkin mukaan halua identifioitua tiettyyn aikakauteen, paikkaan tai henkilöön, johon samaistuminen koetaan myönteisenä. Esineiden avulla, niitä kierrättämällä ja antamalla, edistämme oman olemassa olomme jatkuvuutta ja luomme tunteen omasta kuolemattomuudestamme.⁶⁹

Taloustieteilijät Linda L. Price, Eric T Arnold ja Carolyn Folkman Curasi ilmaisevat Belkin kanssa samansuuntaisia näkemyksiä artikkelissaan *Older Consumers' Disposition of Special Possessions*. He ovat todenneet, että omista arvokkaista ja rakkaista esineistä luopuminen on eräänlaista luovaa toimintaa, johon liittyy oman elämän rajallisuuteen liittyvät pohdinnat, sekä oman metaforisen jatkuvuuden

⁶⁸ Ks. Wettstein 2009, 115. Ks. myös Granö 2004, 144.

⁶⁹ Belk 1988, 139–160. Ks. myös Baekeland 1981, 45–59.

varmistaminen.⁷⁰ Sosiologi Jean-Sébastien Marcoux on hänkin todennut tutkimuksessaan *The Casser Maison Ritual: Constructing the Self by Emptying the Home*, että samalla kun esine luovutetaan, myös määritetään se, kuinka luovuttaja tullaan muistamaan. Lisäksi Marcoux'n mukaan omasta kodista luopuminen ja pienempiin tiloihin, esim. palvelutaloon, muuttaminen on monelle traumaattinen kokemus. Tätä usein hankalaksi ja surulliseksi koettua tilannetta helpottaa niin kutsuttu *Casser Maison* -rituaali.⁷¹

Casser Maison -tilanteessa tavoitteena ja toiminnan kohteena on nimenomaan esineiden harkittu sijoittaminen ja lahjoittaminen, ja tätä kautta oman itsen konstruoiminen jälkeläisten ja läheisten kodissa. Marcoux näkee, että kotona oleviin rakkaisiin esineisiin sisältyy osa omistajaansa. Aivan kuten koti asutetaan, myös kodin esineet ”asutetaan”. Antamalla rakkaita esineitä läheisilleen annetaan ikään kuin osa itsestä. Kodin tyhjennyksen yhteydessä huolella jakoon valikoidut esineet kantavat mukanaan ”jälkiä”, ne edustavat antajaansa. Tällä tavoin antaja rekonstruoi itsensä ja tekee itsensä ”kuolemattomaksi” toisten kodissa.⁷²

Ne esineet, jotka ovat itselleenkin olleet rakkaimpia, halutaan mielellään jättää omille jälkeläisille. Toisin sanoen luopuminen on samalla eräänlaista investointi- tai jopa adoptiotoimintaa. Luovutukseen kätkeytyy useimmiten myös ajatus siitä, että omat jälkeläiset jättävät perimänsä tärkeät esineet edelleen omille perillisilleen ja jatkuvuus varmistuu. *Casser Maison* -rituaaliin sisältyvä esineiden sijoittelu haastaa Marcoux'n mukaan sen yleisen käsityksen, että ihmiset muuttaessaan aina ottavat mukaansa itselleen merkityksellisimmät esineet. Esineiden hävittäminen tai luovuttaminen hyväntekeväisyyteen on Marcoux'n mukaan sen sijaan tietoinen päätös keskeyttää jatkumo.⁷³

Vaikka omaan tutkimukseeni osallistuneiden informanttien elämäntilanteet eivät täysin vastaakaan edellä viitattujen Pricen, Arnoldin ja Folkman Curasin tai Marcoux'n tutkimusten informanttien elämäntilannetta, voi useita samankaltaisia avainilmiöitä

⁷⁰ Price & al. 2000. 183.

⁷¹ Marcoux 2001, 213–232.

⁷² Marcoux 2001, 213–235.

⁷³ Marcoux 2001, 213–235. Ks. myös Price & al. 2000, 179–201.

jäljittää myös omien informanttieni kertomuksista. Esimerkiksi Hilikka kuvaili
jatkuvuuteen liittyviä ajatuksiaan seuraavasti:

Hilikka: No sen kanssa mä oon elänyt niin kauan, et se on sillä tavalla hyväksytty asia. Mä toimin täysin eri tavoin, jos mulla ois itsellä lapsia. Mä varmaan tuputtaisin, että ”se on ollu jo isoisällä, nyt otatte sen” vaik lapset sanois, et toi on karseen näköinen taulu, et tota me ei haluta. Ehkä sitä suhtautuis eri tavalla, mut nyt, ku on tässä tilanteessa, se on vaan sellanen fakta. Kun mäkin alan olla ton ikänen, ni et se on vaan sellanen fakta. Kyllähän ne vanhemmat aina toivoo, niinku mun vanhemmat ajatuksissaan, et ne jää mulle ja tulee sellasta jatkumoa, mut ei se aina jatku.

R: Mikä sulle siinä ois tärkeätä, että siinä ois tullut se jatkumo?

Hilikka: Ku se jatkuu joka tapauksessa, mut eri muodossa. On kai se siinä sit se tunneside. Et niinku ton asunnon kanssa, niin en mä varmaankaan siitä ois luopunut, jos mulla ois ollut lapsia tai lapsi. Ehkä tää on tää ihmisten joku, mä en nyt halua sanoa kuolemattomuus, mut mä jotenkin ajattelen, et se jotenkin jatkuu tavalla tai toisella. Tää menee nyt niin syvällisiin...

R: Sä voit lopettaa, jos sä et halua ...

Hilikka: Ei, ei...

R: Mua kyllä kiinnostaa kuuntelen kyllä...

Hilikka: Niihin liittyy, meillä ei ainakaan koskaan puhuttu sillä tavalla, että toi maksoi niin ja niin paljon ja sen voi joskus myydä ja siitä saa niin ja niin paljon. Rahallisista asioista ei koskaan puhuttu.

R: Puhuttiinko joskus siitä, et ne tulee joskus sulle?

Hilikka: Joo siitä puhuttiin, se oli ilman muuta selvä, kun mä olin ainoa lapsi ja siinä mielessä tietysti. Mut sit taas siitä, mitä minä teen, siitä ei puhuttu koskaan. Ehkä oli oletus, että mulla oli perhe ja lapset ja sit ne... Joo, mut silloin aikoinaan siitä puhuttiin. Tää Christina Bäcksbäck oli meillä aikoinaan ja isä tunsin isän, ja silloin äiti sanoi mulle, että jos sä joskus joudut myymään tauluja, niin sit ota tähän Christina Bäcksbäckaan yhteyttä. Ja mä kerran otinkin silloin vuosia sitten, ja hän sitten sanoi, että sun on paras panna ne huutokauppaan myyntiin, et se oli se suositus. Mikä varmaan olikin ihan järkevää.

Hilikka on vakuuttunut siitä, että jos hänellä olisi jälkeläisiä, hän edellyttäisi näiden ottavan vastaan merkityksellisiä perintöesineitä. Hilikalle rakkaat lapsuudenkodin taulut kantoivat mukanaan muistoja Hilkan menneisyydestä, lapsuudesta ja vanhemmista, ja hän olisi mielellään jättänyt osan teoksista perillisille. Toisaalta Hilkan äiti oli varmuuden vuoksi jo eläessään valinnut sopivan välittäjän, jonka oli nähnyt parhaaksi mahdolliseksi ”holhoojaksi” vastaamaan taulujen uudelleen sijoittamisesta siinä tapauksessa, että Hilikka joutuisi teoksista luopumaan.

Omien perillisten puuttuminen myötävaikutti myös Kertun päätökseen myydä esineet huutokaupassa. Hilkan tavoin Kerttukiin oli varma siitä, että hän ei olisi luopunut esineistä, jos hänellä olisi ollut omia jälkeläisiä. Vaikka esineistä luopuminen tuntui aluksi vaikealta, näki Kerttu luopumisessa myös jatkuvuutta.

Kerttu: Niin ku semmoset, ku on lapsesta asti nähnyt silmissään, ne on kuulunut siihen kotiin, niin jotenki tuntu aluks kurjalta, et mä nyt, vaik mä tiedän, mul ei o omaisia, mul ei o perillisiä, mul ei o mitään. Se ois ihan eri asia, jos mul ois perillisiä tietysti. Mut

vaikka, ja se voi olla just se, et kun mul ei ole omaisia, niin mun omaiset elää noissa vanhoissa tavaroissa – se historia niinku elää, elää niissä jotenkin.

Kerttu kuvaili myös, kuinka hän vanhoista lehtiartikkeleista oli lukenut vaarin haastattelun, jossa vaari oli korostanut oman kodin (sen, jossa Kerttu nyt asuu) arvoa ja tärkeyttä itselleen. Lukiessaan tätä Kerttu muisteli sanoneensa ääneen, että: ”vaari, jos mä vaan voin pitää, ni mä kyl pidän tän”. Kerttu tunsi, että myydessään vaarinsa esineitä, vaari myös auttoi perintötalon pitämisessä. Talo ja esineet toimivat vaarin minuuden jatkeena. Esineet toimivat tässä yhteydessä välineinä niin, että niiden myynti mahdollisti vaarin hankkimassa talossa asumisen.

Kerttu: Must ihan tuntu, et se ollut vaari, kun auttoi mua yhtäkkii, siis mulle tuli ihan semmonen tunne. Se oli aika jännä tunne oikeestaan, et... Mä en o koskaan nähnyt mun vaaria nimittäin, mun vaari on kuollut ennen kuin mä synnyin...

Lisa ja Lasse olivat antaneet paljon esineitään varsinkin tyttärelleen, joka on perinyt vanhempiensa rakkauden vanhoihin esineisiin. Tytärkään ei kuitenkaan pystynyt ottamaan vastaan ”loputtomia määriä” Sen vuoksi Lisa ja Lasse olivat päätyneet antamaan paljon esineitä myös hyväntekeväisyyteen. Vaikka luopuminen oli haikeaa, näki Lisa hyväntekeväisyyteen antamisessa myös positiivisia puolia; esineet menivät tarvitseville. Tulkitsen Lisan näin työstäneen tunteita, jotka luopuminen ja tieto jatkumon päättymisestä olivat hänessä herättäneet.

Lisa: Vår dotter skulle fylla sitt hus, men int kan hon, int kan hon i det oändliga, hon tycker om saker och gamla saker, men int kan hon ta emot. Det har varit tungt, en väldigt tung tid...(- -) Nå, jag menar, så har jag tänkt vid såna tillfällen, när jag skänkt något, att när man har tänkt, att det nu gick till församlingen en massa saker. Tänk de far till Estland, de far vart de far, och där de har det svårt, så okey, så de får... Jag kan int sörja på det viset, jag är int sån, jag kan int. Så mitt i allt tänker jag att oj, var de sakerna, ajoo, den saken det fanns ju där... Jag klarar mej bra...

Lasse: Du bearbetar det på det sättet men...

Lasse ilmaisi, kuinka hän koki joistain esineistä luopumisen eräänlaisena petoksena antajaa kohtaan. Pettämisen tunne ei koskenut laatuhuutokauppaan jätettyjä esineitä, vaan esineitä, jotka oli annettu pois aiemmin. Lasse oli työuransa aikana saanut esineitä lahjaksi asiakkailtaan, ja nyt hän nyt oli olosuhteiden pakosta joutunut luopumaan niistä. Esimerkiksi kansatieteilijä Teppo Korhonen on todennut, että lahjaksi saatu esine luo usein vahvan siteen saajan ja antajan välille.⁷⁴ Luopuessaan saamistaan

⁷⁴ Korhonen 1999, 25.

lahjaesineistä Lasse oli joutunut katkaisemaan tämän siteen, ja tähän tulkitseen pettämisen tunteen pohjautuvan.

Vaikka suoranaista rinnastusta aiemmin esitettyyn, Marcoux'n käyttämään, adoptiometaforaan ei voikaan tehdä, en voi välttyä huomioimasta sitä, kuinka Hilikka yhteisen näyttökäyntimme yhteydessä puhui leikkisästi myytävistä maalauksistaan lapsinaan:

Hilikka: Joo täs on nyt kiva nähdä nää lapset nyt sit, saa nähdä mitä ihmiset näistä meinaa sitte.

R: Lapset...

Hilikka: Lapset (naurua)... Täs on joitakin, joista mä tykkään erityisesti, haluutsa tietää?

R- Haluun

Hilikka: Siis ei sais omista lapsistaan sanoo, mut kyl mul on yksi ihan lempperi--

Oman tutkimukseni informanteilta ei jättötilanteessa useinkaan ollut kysytty esineisiin liittyviä yksityisiä muistoja tai merkityksiä, eivätkä he myöskään itse olleet varsinaisesti pohtineet mahdollisuutta kertoa esineiden yksityisemmästä historiasta huutokaupalle tai tulevalle omistajalle. Ainoastaan hintaan vaikuttavat provenienssitiedot näyttävät välittyvän ostajalle, kun taas anonymisti huutokauppamyyntiin jätettyjen esineiden entiseen omistajaan liittyvät muistot ja elämäntarina näyttävät häviävän tämänkaltaisessa esineen elämänkaaren taitekohdassa.

Kysyessäni informanttien halukkuutta kertoa esineiden historiaa uudelle omistajalle Eeva totesi, muiden informanttien tavoin, ettei hän uskonut kenenkään olevan kovin kiinnostunut esineiden yksityisistä taustoista. Lassen mielestä oli yhdentekevää, ”ganska egalt”, tietääkö uusi omistaja heidän hopeaesineisiinsä liittyviä henkilökohtaisia taustoja vai ei.

Eeva: No en mä oikeen, kun nää ei o mitkään sellasia hirveen vanhoja tai millään lailla kauheen erikoisia. Mut sillon se vois olla mielenkiintoista, jos siihen liittyy joku todella jännittävä tarina, jos ois poikkeuksellinen työ, jota ei liiku muuten, niin sitte tietää, että miten se on päätynyt huutokauppaan ja just mulle tai... Sillon se vois olla. Mut en mä tällasista suht tavanomaisista tapauksista, niin en mä usko, et siinä on mitään mielenkiintoa.

Kaikki vaikuttivat myös olevan tietoisia huutokauppatoimintaan liittyvästä myyjän ja ostajan henkilösuojasta.⁷⁵ Kerrottuaani huutokaupan mahdollisuudesta välittää myös yksityisempiä tietoja – molempien osapuolien suostumuksella – jäivät informantit

⁷⁵ Ks. esim. Jyrämä 2008, 103.

kuitenkin pohtimaan asiaa jonkin verran. Kerttu pohdiskeli lähinnä sitä, minkälaiselle omistajalle esineet menevät.

Kerttu: Niin miksei, jos ois sellanen mahdollisuus, mut en mä nyt tiedä jos se nyt kiinnostais ketään nyt oikein. Siis ku mä en o käynyt huutokaupoissa, niin mä en oikein tiedä, että minkälaiset ihmiset käy, et käyks siel paljo semmosia vaan ku katsoo, et tosta mä saan rahaa, et mä ostan sen halvalla ja myyn sen kalliilla, niin se ei, mut joutuuhan se sittenkin jonkun hoiviin et...

Haastattelutilanteessa Bengt esitteli isoisäänsä käsittelevää kirjaa, jossa oli myös kuvia isoisästä ja huutokaupassa myydyistä sapelista. Bengtillä oli ollut näitä isoisäänsä liittyviä papereita ja kirjoituksia mukana arvioinnissa, mutta arvioitsija ei ollut kysellyt esineiden yksityisistä taustoista eikä niistä arviointitilanteessa keskusteltu.

Bengt: Ja se, mitä mä sain tietää näistä esineistä ja yleensä näistä sapeleista ja esineistä, mitä ne Hagelstamilta kerto, niin se oli erittäin mielenkiintoista tietää. Mutta se ei muuta mun mielipidettä ollenkaan, koska mä en ole kerta kaikkiaan kiinnostunut siitä. Ja mä olen, ehkä voidaan sanoa, tyytyväinen siihen, että jos joku on tyytyväinen siihen ostokseensa. Ja nyt kun sä mainitsit siitä, että ehkä joku haluaisi sit tietää enemmän niitä taustoja, niin tää on asia jota mä ehkä tuun miettimään vähän, että...

R: Niin, että saattais olla ...

Bengt: Niin, ehkä antaa enemmän tietoa. Näähän on ihan kaikki kirjoja, joita on julkaistu ja kuka tahansa voi ostaa nää kirjat.

Perinnöksi jättäminen tai sukukalleuksista luopumista voi tarkastella myös antropologi Anette B. Wienerin tutkimukseen peilaten. Wiener on tutkinut lahjojen antamista ja esineiden kierrättämistä Tyynenmeren kansojen keskuudessa. Tuloksiaan hän on yleistänyt myös länsimaiseen kulttuuriin. Wiener puhuu paradoksaalisesta mahdollisuudesta samanaikaisesti sekä ”pitää esine itsellään” että luopua siitä. Näissä tilanteissa omistajanvaihdokseen liittyy entisen omistajan maineen ja historian säilyttäminen. Laittamalla esimerkiksi esine arvostetun huutokaupan myyntiin voidaan silti ylläpitää suvun mainetta ja korostaa suvun myymien esineiden ainutlaatuisuutta. Nyky-yhteiskunta asettaa suuren tavaramääränsä johdosta aikaisempaa enemmän vaatimuksia niille esineille, joita suvussa päätetään pitää. Näin ollen esineet, joista aiemmat sukupolvet eivät olisi mitenkään voineet luopua, saattavat nykyään päätyä myytäväksi esimerkiksi huutokauppaan.⁷⁶

Näin näenkin asian olleen etenkin Bengtin kohdalla. Huutokaupan luettelossa ilmoitettiin muiden provenienssitietojen ohella myös esineen alkuperäisen omistajan nimi. Bengtin laatuhuutokaupan myyntiin jättämä sotahistoriallisesti merkittävä sapeli

⁷⁶ Wiener 1992, 36, 149–154.

kantaa siis edelleen Bengtin suvun perintöä mukanaan siitä huolimatta, että Bengt itse ei esineestään uudelle omistajalle kertoisikaan.

4.3 Luopumisen strategioita

Kuten edellä todettiin, arvokkaat esineet yleisesti ottaen vahvistavat omistajansa minuutta ja toimivat minuuden jatkeena myös silloin, kun ne annetaan perintönä tai lahjoitetaan jälkeläisille tai läheisille.⁷⁷ Taloustieteilijät John L. Lastovicka ja Karen V. Fernandez täydentävät tätä käsitystä esittämällä, että minuuteen voi vaikuttaa positiivisesti myös silloin, kun esineitä myydään tuntemattomille, tai jopa silloin, kun niitä hävitetään. He ovat tutkimuksessaan Pohjois-Amerikan keskiluokan parissa hahmottaneet strategiapolkuja, joiden avulla omista merkityksellisistä ja arvostetuista esineistä pystytään luopumaan samalla, kun oman minuuden vahvistuminen turvataan.⁷⁸ Näitä strategioita löydän myös omien informanttieni kertomuksista.

Yhtenä luopumisen polkuna Lastovicka & Fernandez pitävät niin kutsutun jaetun minuuden ilmiötä. Tällöin esine myydään mieluisalle, mielellään tarkkaan valikoidulle, henkilölle. Näin itselle tärkeästä esineestä luopumisen voi tuntea ikään kuin siirtona ”minulta meille”.⁷⁹ Jaetun minuuden käsite avartaa edellä käsiteltyä Marcouxin, Belkin ja Wienerin kuvaamia *laajennetun minuuden ja minuuden jatkeen* käsitteitä.⁸⁰

Mieluisan ostajan myötä esineen jatkuvuus varmistuu, ja tieto esineen hyvästä uudesta omistajasta vahvistaa myyjän omaa minuutta. Tämä on tärkeää esimerkiksi niille, joiden on olosuhteiden pakosta, perillisten puuttuessa, luovuttava esineistään.⁸¹ Vaikka informantit eivät ilmaisseet mitään suurempaa mielenkiintoa tai halua vaikuttaa siihen, kuka esineen tulisi itselleen lunastamaan, hahmottui haastatteluista kuitenkin selvästi se yleistöive, että heidän esineensä päätyisi ”hyvään kotiin” jollekin, jolle esineet sopisivat, joka olisi kiinnostunut esineistä ja osaisi arvostaa niitä.

⁷⁷ Marcoux 2001, 213–235; Wiener 1992, 36, 149–154; Belk 1988, 139–160.

⁷⁸ Lastovicka & Fernandez 2005, 813–823.

⁷⁹ Lastovicka & Fernandez 2005, 813–823.

⁸⁰ Ks. 4.2

⁸¹ Lastovicka & Fernandez 2005, 813–823.

Esimerkiksi Hilka toivoi, että hänen taulunsa pääsisivät kotiin tai esimerkiksi museoon, jossa niitä arvostettaisiin.

Hilka: Siihen liittyy kans näiden taulujen suhteen sellanen toivomus, et ne pääsis johonki semmoseen, en mä tiedä mihinkä, mut joku semmonen et, et ne tuntee itsensä, et ne on kotona taas ne taulut. En mä tiedä. Kyl niis sellanen tunneside oli. Mut tollanen koti niinku... Eihän ne huutokaupassa ostas niitä, jos niissä ei ois jotain. Paitsi jos se on sijoitus. Mut nää nyt ei ole sellasia sijoitustauluja, ku jotkut voi olla, että mä luulen, että jos joku näitä tauluja hankkii, se saattaa olla joku museo tai joku keräilijä tai joku, mikä lienee. Olis se jännä tietää kyllä, et mihin ne menee tai...(-) Ehkä siinä on sellanen arvostuskysymys, jos joku museo hankkii sen, niin siinä on sellanen asiantuntija, joka on jollain kriteerillä arvottanut, että tää on mielenkiintoinen työ ja niin edespäin. Mut voihan tietysti yksityishenkilökin olla.

Hilkan toiveisiin liittyen saimme prosessin aikana selvyyttä erään hänen aiemmin, toisen huutokaupan välityksellä, myymänsä Ellen Thesleffin maalauksen elämäнкаaren uudesta taitekohdasta. Näytössä Hilka huomasi tutun maalauksen ja pohti sen kohtaloa.

Hilka: Siinä ois kyl kiva tietää, et se on tuotu tänne myytäväks?
Toi oli jännä. Oli kiva nähdä sut uudestaan, toivottavasti sust ei tuu sellasta huutolaistolloo joka... (juttelee leikkisästi maalaukselle).

Myös Kerttu toivoi, että hänen esineensä taival jatkuisi suotuisasti. Hän toivoi esimerkiksi, että hänen Apolloon myymänsä korut päätyisivät jollekin, joka käyttäisi koruja, vaikka huutokaupan edustaja olikin todennut, että sulattamisella koruista saisi enemmän rahaa.

Kerttu: (--) et mä kyl ajattelin, et ne korutkin, et jos joku tykkäs ja joku haluaa käyttää, niin on se ihan ihanaa, et niil on niinku, et ne elää jatkossakin jossain. Et jos ne sulatettais vaan kullaksi, niin sit ne ois menny.

Eevakin totesi, että ”jos joku huutokaupasta ostaa jonkun taulun, niin luultavasti se tykkää siitä, ja jos on sentimentaalinen niin voi ajatella, et se pääsee hyvää kotiin se taulu”.

Hyvään kotiin ja mieluisaan ostajaan liittyi informanttien esittämä oletamus siitä, että esineet siirtyisivät mahdollisesti esineeseen tai esine-ryhmään vihkiytyneelle keräilijälle. Informanteista kukaan ei itse tunnustautunut varsinaiseksi keräilijäksi, vaikka osalla heistä erilaisia kokoelmia olikin. Sekä Eevan että Hilkan vanhemmat olivat aikoinaan olleet taiteen keräilijöitä, mutta vanhempien harrastus ei ollut periytynyt tyttärille. Sen sijaan esimerkiksi Kerttu kertoi keräilevänsä ruusuaiheisia posliiniesineitä: ”Ei se o mitenkään vakavaa, se on ihan vaan, kun mä käyn jossain kirpputorilla tai jossain, jos mä näen joitain, mis on ruusu päällä, niin mä oon sit

ostanut”. Lisa puolestaan keräilee muiden muassa vanhoja käsilaukkuja, viuhkoja ja simpukoita. Sen lisäksi hän ja Lasse ovat hankkineet paljon maalaustaidetta. He molemmat kuitenkin korostavat, että he eivät omasta mielestään keräile mitään arvokasta.

Lisa: Nog är vi samlare, måst man nog säga, på många sätt alltså. Jag har väl int samlat på något värdefullt...

Bengtillä oli perintöesineistä muodostuneita kokoelmia; isoisan mitaleita, kirjoja, taidetta ja sotahistoriallisia esineitä, joihin hän aikoo nyt eläkepäivillä paneutua paremmin.

Bengt: Täällähän on tavaraa vaikka kuinka paljon, kaikkennäköistä ja kyllähän meil on jonkin verran pieniä koriste-esineitä tai semmosia. Ja sit tauluja meillä on jonkin verran. Ehkä tää taide kiinnostaa eniten, mut sitten kyllä muitakin - kauniita sellasia pikkuesineitä niin... (--) no sit on kirjallisuutta vaikka kuinka paljon – (näyttää ympäröiviä täysiä kirjahyllyjä) tää on vaan pieni osa siitä... (–)Niin ja esimerkiksi, ku sä mainitsit mitalit, ni mulla on hänen vanhoja mitaleja ja kaikenlaisia merkkejä hänen vapaussodan päivistä ja ne on vaan jossain siel jossain. Ja ehkä tää on nyt eläkepäiville vähän, että rupee kattomaan.

Vaikka oma keräilijän rooli ei tuntunut kovin vahvalta, sisältyi oman esineen mahdollisen keräilijäostajan ominaisuuksiin se, että he olisivat asiantuntijoita ja osaisivat arvostaa hankkimiaan esineitä ja todella halusivat esineet itselleen melkein hinnalla millä hyvänsä. Kuten Kerttu Arabian vaasin uuden omistajan suhteen asian ilmaisi:

Kerttu: Se on oikeestaan kyl aika outoa, et löytyyhän sitä ihmisiä, joille toi hinta ei o mikään hirveen suuri. Mut kuitenkin, niin, et todella haluaa sitä, niin se on varmaan joku, joka kerää. Kyl must tuntuu, et noita on varmaan myyty halvemmalla. (--) ja mä luulen, et vaasikin on iloinen, et se pääsi jonnekin, jossa sitä arvostetaan, eikä mun jonnekin tonne kaapin päälle.

Myös Bengt uskoi, että esineet menevät ”oikealle” keräilijälle, joka osaa arvostaa hänen perintöesineitään.

Bengt: Joo, varsinkin kun katsoo näitä sapeleita, niin mä oletan että ne on ihan oikeita keräilijöitä, ne jotka osaavat antaa aivan eri tavalla arvoa niille esineille.

Sillä, että esineiden henkilökohtainen tarina ja mahdolliset symboliset arvolataukset häviävät niiden siirtyessä keräilijälle, ei välttämättä ole merkitystä esineen ja sen uuden keräilijäomistajan vuorovaikutukseen. Keräilyä tutkineet Brenda Daniet ja Tamar Katriel ovat todenneet, että useissa tapauksissa keräilijä ei pidä tärkeänä tietää

keräilyesineensä henkilökohtaisia taustoja. Heidän mukaansa keräilijä suhtautuu esineeseensä useimmiten esteettisenä objektina ja säilyttää siihen tietyn välimatkan. Keräilijä ei useinkaan välitä esineen entisistä merkityksistä tai symboliarvosta.⁸² Huutokauppaan johdettuna voi nähdä, että siirtyessään keräilijän kokoelmaan huutokaupassa väliaikaisesti hyödykkeistynyt esine singularisoituu jälleen ja saa näin uusia merkityksiä osana uuden keräilijäomistajansa kokoelmaa.⁸³

Lastovickan & Fernandezin luopumisstrategioihin liittyy ajatus ”minä-” ja ”ei-minä-esineistä”. ”Minä-esineet” ovat esineitä, jotka ovat sopusoinnussa omistajan oman arvomaailman kanssa ja kantavat positiivisia muistoja ja merkityksiä, ”ei minä -esineet” puolestaan sisältävät negatiivisia arvoja ja muistuttavat omistajaansa vähemmän myönteisistä asioista. ”Ei-minä-esineestä” luovuttaessa voidaan samalla irtaantua ei-toivotusta osasta itseä ja tämän myötä vahvistaa omaa minuutta.⁸⁴

Edellä esitetty ajatus soveltuu hyvin selventämään esimerkiksi Evan, Arin ja Kertun luopumisstrategioita. Kaikkiin heidän myyntiin jättämiinsä arvoesineisiin liittyy jonkinasteinen itselle vieras arvomaailma ja -lataus. Esimerkiksi Ari viittasi taulunsa maalanneen Adolf Bockin Hitler-yhteyksiin luopumissyitä eritellessään. Ari kertoi aluksi pitäneensä taulusta, mutta saatuaan selville taiteilijan kytkökset Adolf Hitleriin ”alkoi hänen historiansa tökkiä.” Arille oli selvinnyt, että Bock oli palvellut natsi-puolueessa ja saanut Adolf Hitleriltä taiteiden professuurin. Ari korosti, ettei hän ollut tiennyt Suomessakin pitkään vaikuttaneen taitelijan menneisyydestä taulua ostaessaan.

Kertun myyntiin jättämä swastika-kuviolla koristettu Arabian vaasi 1900-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä herätti niin ikään assosiaatioita Hitleriin ja natsiliikkeeseen. Symbolien symboliksi natsiliikkeessä nostettu ja nykyään yleisesti kansallissosialistiseen aatteeseen ja arjalaisen rodun ylivoimaisuuteen liitetty swastika⁸⁵ tuntui Kertusta vastenmieliseltä.

Kerttu: Jotenkin mä en tykännyt siitä, mitä se muistutti, vaik mä tiesin et se ei oo, mut kuitenkin...(--)) siis, en mä osaa muuta sanoa, kun et mä oon lukenut hirveen paljon niist juutalaisvainoista ja keskitysleireistä, ja se on kyl niin karmeeta, et sen jälkeen ei kyl hakaristii halua nähdä...

⁸² Danet & Katriel 1994, 225–228.

⁸³ Ks. tämän työn luku 3.1.

⁸⁴ Lastovicka & Fernandez 2005, 813–823.

⁸⁵ Ks. esim. Quinn 1994, 57.

Evalle taas luopumispäätös oli yhteydessä hänen muuttuneeseen elämänfilosofiaansa. Tavara ei enää tuntunut tärkeältä ja hän perusteleekin omaa luopumispäätöstään, fyysisen tilan puutteen lisäksi, eräänlaisena irtiottona menneistä elämänarvoista.

Eeva: No, osaks myös tällanen elämän filosofinen syy, tällanen, et must on nykyisellään ei-toivottavaa, sellanen tavarän kerääminen ja kauheesti tavaraan kiintyminen.(--)
Mitenköhän mä nyt koittaisin selittää, jos nyt oikein sillai tunteikkaasti asiaan suhtautuu, niin ne on ollu sellanen tavallaan sitova lenkki lapsuuteen ja omiin vanhempiin ja näin. Ja nyt kun vanhemmat on kummatkin kuollut jo aikaa sitte ja mä oon sillai valinnut vähän erilaisen elämäntavan. Ja tosiaan päätin, et mahdollisesti voi olla, et en tuu koskaan Suomeen täältä Espanjasta, niin se oli tavallaan, et tota (pohdiskellen)... (--) et mä elän nyt omannäköistä omanlaista elämäni ja siihen ei nyt sovi enää tommonen määrä kaikenlaista tavaraa...

Bockin natsitausta, Eevän arvomaailma ja Kertun Arabian vaasissa oleva swastika tekivät esineistä ”ei-minä-esineitä”, joiden omistaminen ei ollut sopusoinnussa oman minuuden kanssa. Luopuminen saattoi näin ollen jopa vahvistaa omaa minuutta.

Luopumista tukevana polkuna Lastovicka ja Fernandez esittävät lisäksi erilaisten irtaantumisrituaalien käytön. Irtantumisrituaalit mahdollistavat luopumisen etenkin positiivisen arvolutauksen sisältävistä ”minä-esineistä”. Rituaalien avulla omistaja voi esimerkiksi manipuloida esineensä merkityksiä siten, että luopuminen helpottuu. Rituaalina voi myös olla se, että positiivinen lataus siirretään ennen myyntiä johonkin toiseen esineeseen. Myös itsensä etäännyttäminen, fyysisesti tai psyykkisesti, myyntiin menevistä esineistä, tai jo koko myyntiprosessista, voi toimia eräänlaisena irtantumisrituaalina. Etäännyttämisenä voi toimia esimerkiksi se, että esine siirretään hyvissä ajoin johonkin siirtopaikkaan kuten varastoon tai vintille, jolloin esineen matka on jo ikään kuin alkanut. Esineen puhdistaminen siihen vuosien varrella ilmaantuneesta liasta ja patinasta voi myös toimia irtantumisrituaalina.⁸⁶

Lastovickan ja Fernandezin kuvailemia irtantumisrituaaleja hahmottui runsaasti myös omasta aineistostani. Esimerkiksi Lisa löysi Apollo-huutokauppaan menneen äitinsä rakkaan Gunnel Nyman -vaasin myynnistä positiivisia puolia, vaikka samalla hän myönsi ikävöivänsä vaasia. Vaasi oli ollut Lisan äidille rakas, ja Lisalle se saattoi nimenomaan toimia hänen äitinsä minuuden jatkeena. Lisa käänsi asian kuitenkin niin, että vaasi olisi voinut mennä rikki, ja siksi vaasista luopuminen oli järkevää. Nyt huoli rikkoutumisesta olisi ohi. Lisa oli pitänyt yhden äidiltä perityn voikulhon, se ehkä riitti

⁸⁶ Lastovicka & Fernandez 2005, 813–823.

säilyttämään näiden perintötavaroiden positiivisen latauksen. Muille luovutetuille esineille ei olisi ollut tilaa uudessa keittiössä.

Lisa: Men om man tänker efter – så om man nu tänker på det som for nu på auktion, första också som for på Apollo, om jag nog säger rent utsagt så, om jag kan använda ordet saknar, så är det faktiskt den ena mammas Gunnel Nyman. Kanske man borde ha låtit den vara, för man fick inte mycket för den... Men å andra sidan, man var mån om, att den int sku stjälpa omkull, den var väldigt ”ranka” så det där...

R: Den saknar du, men inget annat saknar du?

Lisa: Nej, nej, egentligen inte, nej. Smörbyttorna har jag en kvar, det räcker bra – för den har jag mina slevar att stå i köket i. Jag har inte skåp för någonting. Det är allt.

Pariskunnan laatuhuutokauppaan menneet perintökalleudet olivat sen sijaan olleet vintillä ja syrjässä, eikä niillä näyttänyt olevan suurempaa merkitystä.

Lasse: De var bara ”romu”, de var på en gammal spis. Och där fanns all världens ”tavara”, och där var de bara liksom vind för våg och de där...(- -) Nå, kanske kan det hända, att man just de där, när de var uppe på vinden, så kan det vara, att man sku ha tyckt så här ganska länge, att vad gör man egentligen mera med dom, när man int kan använda dom, när de är för stora, just ljusstakarna närmast.

Bengtillä etäännyttäminen ja merkitysten vähäisyys ilmeni hänen kertoessaan esimerkiksi: ”(--) ne oli ollu jo niin kauan piilossa, et niin, ja ei se kerta kaikkiaan vaan kiinnosta”.

Kerttu oli perinyt ja saanut koruja niin vanhemmiltaan, vaariltaan kuin tädiltäänkin, ja nyt hän oli päätenyt myymään osan niistä Apollon huutokaupassa. Kerttunkin kohdalla luopumisprosessin kuvailusta ja päätöksien perusteluista löytyy erilaisten Lastovickan ja Fernandezin esittämien rituaalien piirteitä samoin kun esimerkkejä laajennetusta minuudesta ja sen merkityksestä. Kerttu kävi tarkasti läpi korujen kuntoa ja niihin liittyviä muistoja, ja tämän myötä hän löysi syitä toisten korujen pitämiseen ja toisista luopumiseen.

Kerttu: Mä en o vielä raaskinut äidin vihkisormusta, isän sormus on mennyt, koska se oli vähän huono , se oli rikki, mut äidn vihkisormus mulla on jäljellä, ja sit mun vaarin ja mun mummon vihkisormukset.

R: Joo, et vihkisormuksista et oo luopunut?

Kerttu: Joo, ei, ne on vähän semmosii, et en mielellään

R: Ne oli sit muita korusormuksii sit?

Kerttu: Joo, ja sit siel on yks semmonen, jost mun kans vähän vaikee... Se oli semmonen ku mä lapsena oon pitänyt, tai aika nuorena pidin, ja sil oli sellanen historia, et äiti oli ollut kihloissa jonkun, tai yhden, Kallen kanssa, ja tää oli Kallelta saatu sormus. Kun sitte isä oli tullut kuvioihin, ja isä vihas tietysti tätä sormusta ja sanoi, et tätä sormusta ei sit,(nauraa) tai, et se pannaan jonnekin sitte, et pois. Mut äiti säästi sen, ja sit ku isä ei oikein enää muistanut sitä sormusta, niin äiti vei sen ja otti pois nimet sieltä sisältä ja anto sen lahjaks mulle, ja mä koko mun nuoruuden pidin sitä. Et siinä oli vähän tunnearvoa.

R: Ja päätit nyt sit luopua siitä?

Kerttu: Mä päätin nyt sit luopua, kun se oli liian pienikin, et se ei enää mahtunut mun sormeen.

R: Joo, oliko siinä se luopumispäätös vaikeampi?

Kerttu: Ne korut oli ehkä, vaik ne koruina ei ollut mulle siis hirveen arvokkaita. Mut just se, et koru oli jotenkin niin läheinen justinsa, kun ne oli äidin koruja ja mun koruja et...

R: Oliko se siinä se fyysisyys, että ne oli oikeesti ollut fyysisesti äidin päällä?

Kerttu: Joo, niin, joo, ne kuulu niinku jotenkin yhteen äidin kanssa, enemmän kuin joku vaasi tai joku semmonen. Ja sitte ne mun korut ja sormukset... Siel oli joku sormus, ni ne mä sain mun tädiltä, joka kuoli kun mä synnyin. Ja mä sain ne niinku syntymälahjaks tai kastelahjaks tai, kun mä olin ihan vauva, ni mä sain ne.

R: Oliko pitänyt niitä itse sormissa?

Kerttu: Joo sormessa, mä nuorina pidin sormessa

R: Oliko ne nytte ollut jo jossain säilytyksessä tai piilossa että niitä ei...?

Kerttu: Joo

R: Koska niitä oli viimeks käytetty?

Kerttu: Ei niitä o just käytetty. Ja sit siel oli äidin semmonen levee, semmonen rannerengas, kultanen, joka oli löysä, ku mä tykkään, et kuinka ihminen voi... Se oli niin epämieluisa, mä en koskaan vois ajatella pitää. Ja se oli, ja sit oli semmonen ketju, kultaketju, kun oli kanssa äidin. Mul on sit viel jäljellä semmonen medaljonkin, josta mä en halua luopua, joka mul on ollu pienenä, ja siinä on isän ja äidin valokuvat sisällä, ja se on kans niitä mun tädin koruja.

Kertun äidin koruihin sisältyi eniten tunnearvoa, ne olivat olleet äidin käytössä, fyysisesti äidin päällä, ja näin ne liittyivät vahvasti äitiin ja edustivat äidin laajennettua minuutta. Luopumiseen liittyviä valintoja perustellessaan esineisiin sisältyneet epäkohdat ja negatiiviset ominaisuudet korostuivat; korut olivat epämieluisia tai väärän kokoisia tai, kuten äidiltä peritty sormus, liian pieni, eikä isä ollut pitänyt siitä. Lisäksi äidin kultainen rannerengas edusti ehkä näytävyydellään sellaisia arvoja, joihin Kerttu ei voinut samaistua, eikä se tämän johdosta tuntunut omalta. Isän vihkisormus, joka toisaalta edusti isän laajennettua minuutta, oli jo huono ja rikkinäinen, ja siksi siitä oli helpompi luopua. Luovutetut esineet olivat myös jo olleet piilossa pitemmän ajan, ja näin ne tuntuivat jo etäisiltä. Toisaalta esineet, jotka Kerttu oli päättänyt pitää, kantoivat vahvemmin mukanaan vanhempien ja lähiomaisten minuutta, esimerkiksi medaljongissa oli vanhempien valokuvat muistona. Säilytettäviin esineisiin ei liittynyt mitään negatiivisia arvolatauksia, ja niihin Kerttu näytti siirtäneen luovutettuihin esineisiin mahdollisesti säilyttäneitä positiivisia muistoja ja arvolatauksia. Voimakkaimmin Kerttu kuitenkin oli siirtänyt positiiviset tunnelataukset omaan taloonsa, talo toimi linkkinä menneisyyden ja nykyisyyden välillä, ja siihen oli säilyttäneitä muistoja, tunteita ja arvoja.⁸⁷

⁸⁷ Ks. luku 4.2.

Esineen puhdistamisella saattaa olla luopumista helpottava vaikutus. Esineen singularisointiin liittyy henkilökohtainen kosketus ja esimerkiksi perintöesineessä oleva lika voi jopa muodostua pyhäksi. Puhdistamisen myötä henkilökohtaisuus esineestä saattaa hävitä ja siitä tulee neutraali.⁸⁸ Arin kohdalla luopumispäätökseen vaikuttikin, Bockin natsitaustojen, taulun suuren koon ja alkuperäisten kehysten puuttumisen lisäksi, juuri se, että esine oli puhdistettu restauroinnin yhteydessä. Arin myyntiin jättämä maalaus ei ollut perintöesine, eikä teoksessa ollut patina näyttänyt suoraan olevan yhteydessä Arin henkilökohtaisiin muistoihin. Silti hän olisi arvostanut esinettään enemmän, jos siinä olisi näkynyt ajan merkit.

Ari: En tiedä teoksen vaiheista ennen kuin ostin sen. Muuton aikana teos vaurioitui, se putosi. Piti tehdä kuntokartoitus, jonka seurauksena vein sen Heinävedelle Valamon luostariin konservointiin. Ammattilainen laittoi sen kuntoon. Samalla se puhdistettiin. Sen jälkeen teos ei tuntunut enää samalta, puhdistuksen jälkeen siitä hävisi patina, eikä se tuntunut enää samalta eikä omalta.

Grant McCracken on kuvaillut patinaa suvun sukukalleuksiin liitettävänä ominaisuutena, joka nostaa esineen arvoa. Kun esine on näyttänyt patinansa myötä antiikkiselta, se samalla myös kohentanut omistajansa statusta.⁸⁹ Arin käyttäessä patinakäsitettä tulkiten hänen kuitenkin tarkoittavan nimenomaan henkilökohtaisen tunnesiteen häviämistä, esineen neutralisoitumista puhdistuksen myötä.

Lastovickaa & Fernandezia mukaillen voisi irtaantumista helpottavaksi etäännyttämiseksi tulkita myös prosessin keston. Kenellekään informantille ei esineiden jättäminen laatuhuutokauppaan loppujen lopuksi tullut hetken mielihoiteeksi. Irtautumista oli pohdittu aika ajoin yleensä jo useamman vuoden ajan ennen varsinaista huutokauppayhteydenottoa. Esimerkiksi Hilka oli jo joitain vuosia suunnitellut muuttoa kesähuvilaansa, ja tässä yhteydessä oli jo ollut selvää, että myös suuresta osasta taulukokoelmaa täytyy tilanpuutteen johdosta tulla luopumaan. Lisa oli kertomansa mukaan puntaroinut hopeaesineiden arviontia ja myymistä silloin tällöin jo yli viiden vuoden ajan. Myös Arilla päätös oli muhinut joitain vuosia siitä alkaen, kun hänelle oli selvinnyt taiteilijan Hitler-kytkökset ja kun esine joitain vuosia aikaisemmin oli restauroitu. Lisäksi etäännyttämisenä voisi mahdollisesti nähdä sen, että kukaan informanteista ei ollut aikeissa osallistua varsinaiseen huutokauppatilanteeseen ja Hilka oli ainoa, joka aikoi käydä huutokaupan näytössä. Oman esineen myynti-

⁸⁸ Lastovicka & Fernandez 2005, 818. Ks. myös Gibson 2010, 62; Mc Cracken 1988, 87.

⁸⁹ Mc Cracken 1988, 39.

tapahtuman seuraaminen ei innostanut, lopullinen irtaantuminen oli tapahtunut kun esineet oli jätetty huutokauppaan.

4.4 Kaikesta ei luovuta

Koska tutkimuksen varsinaisena kohteena olivat jo luovutetut esineet, ei keskusteluissa varsinaisesti käsitelty säilytettäväksi valittuja esineitä. Pystyin kuitenkin jäljittämään joitain viitteitä myös ”suojeltavista” esineistä.

Hilkka kuvaili omia valintojaan seuraavasti:

Hilkka: Jos mä nyt viel lisään siihen, et kun mä nyt muutin paljon pienempiin tiloihin, niinku tavallaan kesämökille, niin sinnehän ei niinku sovi tyyliltään semmoset tietynlaiset taulut ollenkaan, ja sit mä valitsin sieltä ihan oman mieleni mukaan sellaset, jotka mä sit aattelin, et mä pidän itselläni. Ja silloin mä pohdin vähä tätä itsekseni, et miks mä valitsin nämä, joku tällanen Onni Muusarin, jossa vanha mies hyväilee hevostaan. Ja tää nyt on ilmeinen, kun on tällanen eläinihminen. Ja sit oli semmonen Kakkurin vanha oikein nätti taulu, tosin siin on kehykset aika komeet, jota mä vierastan, mut työ on hirveen kaunis. Se on semmonen maatalo, jos on aita ympärillä. Siihen liittyy tällanen, mä en ollenkaan ajatellut, kun se Hagelstamin mies sanoi, et joo, toi on hyvä valinta, sen arvo varmaan nousee. Mä hymyilin itsekseni, mä en yhtään ajatellut nyt tätä asiaa, mut se on tietysti...
R: Joo, et nekin ne, mitä sä pudit, sä pudit ihan sen oman, sen mistä pudit?
Hilkka: Joo, ihan mistä pidin. Ja mulla on nyt sellanen tilanne tässä, että kun ei ole itsellä lapsia, niin tää loppuu nyt tähän tää. Mulla ei ole sellasta ajatusta kun mun vanhemmilla oli, kyllähän niillä varmaan osittain oli myös vähän sellainen sijoittamisajatus taiteen keräämiseen, paitsi se rakkaus taiteeseen ja kaunis koti äidille oli tärkeätä – mut kyl se että niiden arvo nousee, kyl sekin kulki siel mukana...

Hilkan valintoihin vaikuttivat puhtaasti omat mieltymykset. Arvojen suhteellisuus oli ilmeistä; vaihtoarvolla ei ollut Hilkalle merkitystä. Ja näin ollen Hagelstamin arvioitsijan asiantuntijakommentti ”hyvästä valinnassa” huvitti Hilkkaa.

Taloustieteilijät Carolyn Folkman Curasi, Linda L. Price ja Eric J. Arnold ovat tutkineet myös, miten arvostetuista esineistä tulee osa suvussa säilyvää, luovuttamatonta vaurautta. Suvun omistukseen jäävien perintöesineiden ominaisuuksiin kuuluu kyky havainnollistaa perheen historiaa, esi-isien saavutuksia ja erityisiä tapahtumia, sekä ylläpitää myyttejä myös tulevaisuudessa. Perheen perinnön jatkuvuuden turvaamiseksi suvusta valikoituu nk. perinteen suojelija. Perinteen suojelijan kautta tiedot ja merkitykset välittyvät jälkipolville ja vahvistavat myös tulevien jälkeläisten identiteettiä. Perinteen suojelija kokee velvollisuudekseen säilyttää esineitä omistuksessaan jälkipolvien varten huolimatta tilan ahtaudesta tai siitä, että ei itse pitäisi

esineestä.⁹⁰ Informanteista Bengt vaikuttaisi olevan lähinnä edellä mainitun kaltaista perinteen suojelijaa. Vaikka Bengt nyt oli päättänyt myydä osan sotahistoriallisista esineistään, oli hänellä vielä hallussaan paljon muuta perintötavaraa, joiden kohtaloa hän ei ollut päättänyt. Näiden joukossa oli esimerkiksi isän sotakypärä ja isoisan metsästysveitsi. Bengt suhtautui esineisiinsä tunteitaan sen kummemmin erittelemättä mutta totesi, että kypärässä oli jonkin verran tunnearvoa.

Bengt: No se on mun puolestani, niinkun, mä olen ihan tyytyväinen tähän ja, mä olen ite tehnyt tän päätöksen, jutellut tietysti vaimon kanssa, ja kukaan ei ole ilmaissut sen kummempaa intressiä näihin. Ja tääl on niin paljon muutakin tällasta tavaraa, jolle pitäis tehdä jotain. Tää oli nyt sellanen paikka josta mä alotin...(--)) Joo, kypärä, ja se roikku siel, ja sit oli pari tikaria ja jotain tällasia veitsen tyyppisiä. Siel on ainakin tällanen metsästysveitsi, koska mun isoisäni kävi metsässä paljon. Ja tietysti, olihan niillä jotain merkitystä kun siel oli se mun isäni kypärä, niin olihan niillä merkitystä.

R: Niin, olisiko se niinkun tunnearvoa tai?

Bengt: Joo mutta ei kyllä hirveen paljon, mä en oo koskaan ollut hirveen kiinnostunut tästä sotaväestä tai...

Lisa ja Lasse olivat joutuneet luopumaan suuresta määrästä heille rakkaista esineistä.

Lisa halusi kuitenkin ehdottomasti mukaansa kaapin, joka edusti hänen

lapsuudenkotiaan. Tämä kaappi vaikutti esineeltä, joka edusti suvun perintöesineistöä

vahvimmin ja jota Lisa halusi suojella. Lisa sai samalla siirrettyä muiden esineiden

sisältämiä positiivisia ominaisuuksia ja muistoja tähän kaappiin.⁹¹

Lisa: Det där kommer hemifrån, det där skåpet. Vi var måna om att få hit släpat den (osoittaa kaappia). Jag sku ha lämnat allt annat, men det där sku jag ha hit. Det är från mitt föräldrahem, så det har jag haft i mitt barndomshem, från Syd-Österbotten kommer det.

5. Arviointi ja hinta

5.1 Luottamus asiantuntijaan

Arjun Appadurain mukaan arvojärjestelmien muuttuessa tapahtuvan uuden arvottamisen voivat määritellä ne tahot, joilla on yksinoikeus joko valmistaa, käydä kauppaa tai muuten määritellä esineen uusi arvo. Arvon määrittäjäksi voi valikoitua myös joku yksityisempi, asiantuntijaksi katsottu henkilö tai ryhmä.⁹²

⁹⁰ Curasi & al. 2004, 609–620.

⁹¹ Ks. irtaantumisrituaalit.

⁹² Appadurai 1986, 45.

Taidemarkkinoiden rakennetta tutkinut taloustieteilijä Annukka Jyrämä toteaa, että taiteissa yksittäinen henkilö pystyy vaikuttamaan markkinoihin enemmän kuin missään muualla. Vaikutusvaltainen henkilö voi hyväksyä tietyt objektit taiteena ja hylätä jotkut toiset. Asiantuntijat voivat määritellä aitouden ja taideteoksen tason, ja joskus jopa muuttaa aiempia käsityksiä. Tavallisen asiakkaan, joka tietää suhteellisen vähän tästä kentästä, on luotettava asiantuntijaan ja heidän valintoihinsa, sillä ainoastaan harva asiakas kuuluu itse eksperttien eliittiin. Vaikutusvaltaiset henkilöt toimivat taidekentän portinvartijoina määritellään ja välittäessään tiedon siitä, mikä on hyvää ja arvostettavaa taidetta. Näiden avainhenkilöiden merkitys on tärkeä osittain siksi, että asiakkaat valitsevat taiteenvälittäjän sen maineen perusteella. Kun taidekauppiaat ja -myyjät korostavat asiakkaiden luottamuksen tärkeyttä, he tarkoittavat asiakkaiden luottamusta nimenomaan myyjän/välittäjän makuun ja asiantuntemukseen.⁹³

Taidehistorioitsija Pauliina Laitinen-Laihon huomion mukaan Suomen kahdesta huutokauppasektoria hallitsevasta yhtiöstä tällä hetkellä⁹⁴ Hagelstamilla on vahvempi maine. Hän perustelee käsitystään sillä, että Hagelstamilla on perinteisen perheyriityksen imago, sekä vahvat tunnetut keulahahmot.⁹⁵ Etenkin Eevan ja Bengtin kommentit tukevat tätä huomiota. Bengtin valintaa oli tukenut – sen lisäksi, että Hagelstam nyt juuri oli peräänkuuluttanut sotahistoriallisia esineitä – Hagelstamin tuttuus ja henkilökohtaiset suhteet.

Bengt: Mun historia alko oikeastaan tällä, tämä oli ensimmäinen kerta, kun olen koskaan asioinut tämän huutokauppaliikkeen, tai oikeastaan minkään huutokauppaliikkeen kanssa. Sehän on erittäin tunnettu nimi ja kovasti ollut esillä joka paikassa mm. telkkarissa antiikki ohjelmissa ja tämmösissä. Ja sitä paitsi mä en nyt varsinaisesti tätä W. Hagelstamia tunne, mutta tunnen hänen veljensä Cecilin, joka pitää sitä kirjakauppaa.

Eevalla oli aikaisempia hyviä kokemuksia joiden myötä luottamus huutokauppaan oli muodostunut.

Eeva: (--) mun mielestä ne on ihan asiallisesti, ja mun mielestä ne kerrat kun mä oon Hagelstamin kans asioinut, niin mun mielestä ne on vaikuttanu asiallisilta ammatilaisilta, ei ne kaunistele mitään eikä...(--) Olen ajatellut mennä niin kuin menee, että jotenkin mulla on se käsitys, että kyllä ne hoitaa sen ihan ammattimaisesti ja vimpan päälle.

Jokaisella tutkimukseen osallistuneella informantilla näytti olevan vahva luottamus huutokaupan edustajan ammattitaitoon niin hinnan arvioinnissa kuin laatuhuutokaupan

⁹³ Jyrämä 2008, 74.

⁹⁴ Vuonna 2011.

⁹⁵ Laitinen- Laiho 2011, 60. Toinen hallitseva yritys on Bukowskin huutokauppatalo.

myyntiin soveltuvien esineiden valinnassa. Usein huutokaupassa myytävät esineet selvisivät myyjillekin vasta huutokaupan arvioijan käynnin yhteydessä, miltei sattumalta. Informanteillani oli, Aria lukuun ottamatta, tarjota suurempi määrä esineitä/maalauksia myyntiin, kuin mitä loppujen lopuksi arvohuutokaupan luetteloon päätyi.

Hilkalla oli myytävänä useita taideteoksia, ja vasta Hagelstamin edustajan käynnin yhteydessä myyntiin menevät teokset valikoituivat. Tosin Hilkka ei vielä haastatteluhetkelläkään täysin tiennyt, mitkä hänen omistamistaan maalauksista oli päätyntä joulukuun laatuhuutokauppaan, mitkä mahdollisesti myytäisiin Apollo-huutokaupassa tai mitkä saattaisivat jäädä kokonaan huutokaupan ulkopuolelle. Asiantuntija sai vapaat kädet päättää teosten kohtalosta.

Hilkka: No, oikeestaan se oli aika sattuma, kun mulla oli joku tuttu, joka sanoi, että sen tyyppisiä tauluja saattas mennä Hagelstamilla. Et näitä tauluja mä yritin muutaman samantyyppisen Bukowskille, sinne kansainväliseen huutokauppaan, ja ne sanoi, et ne ei ollu sillai kiinnostuneita. Ja sitte kun Hagelstam voi laittaa sit Apolloon tai sitte näihin, ettei turhaa raahaa tavaroita. Ja sit meille tuli hirveen ystävällinen henkilö, joka kattoi kaiken ja sano, et toi menee tonne ja toi menee tonne...(- -) Mä en ole nähnyt nyt sitä listaa, et mä en itse asiassa pysty tarkkaan sanomaan mitä kaikkea siel nyt on. Mutta siis siel siis on nyt Mauno Markkuloita nyt tällä kertaa paljon ja ainakin oli tarkoitus, et siitä tulee sit mahdollisesti joku oma huone tai joku tällanen, että oli puhetta että...(--). Ja sitte siel on, ne on kaikki kotimaista suomalaista taidetta, siel on I. Aalto ja Ruokokoskea ja tän tyyppisiä. Ja että tosiaan hän sai vapaat kädet päättää, et mikä menee mihinkin ja että meneeks ne kaikki nyt, vai meneeks sitte myöhemmin talvella jotain. Mä en itse asiassa pysty nyt ihan tarkkaan sulle sanomaan ennen kuin mä oon nähnyt se listan tarkemmin.

Sekä Bengtin että Hilkan kertomuksissa ilmeni huutokaupanedustan rooli myös taiteen ja esineiden tuntijana.

Kerttu: Muutamia tauluja mul oli kyl sellasia, et mä en tiennyt, mä en saanut siitä signeerauksesta selvää. Se oli mulle kyl yllätys, kun tää asiantuntija sano heti, et ajaa, et toihan on toi. Mä olin ihan, et wau. Mist ihmeestä? Sit oli viel yks työ, mä en ollu koskaan katsonut sen taakse. Äiti oli laittanut jonkun artikkelin sen taakse, ja minä pöllö sain, et tosta mä en tiedä. Ja sit mä olin ihan nolona, ja hän sanoi, et sehän se ihan selvästi, ja sit me katottiin sielt takaa, ni sehän se. Ne asiantuntijat kyl tietää.

Bengt omistaa useita antiikkisia sapeleita ja miekkoja, joiden historiasta tai rahallisesta arvosta hänellä ei ollut käsitystä. Hän vei neljä miekkaa/sapelia Hagelstamin huutokauppaan arvioitavaksi. Arviointitilanteessa Bengtille kerrottiin esineiden yleisiä taustatietoja ja historiaa. Hänelle kerrottiin myös käsitys miekkojen arvosta ja haluttavuudesta. Huutokaupan asiantuntijuuteen luottaen Bengt jätti yhden miekan laatuhuutokaupan myyntiin ja kolme Apollon myyntiin. Apolloon jätetyt oli myyty

menestyksekkäästi jo ennen haastattelutilannetta. Bengt kuvaili asiantuntijan arviota seuraavasti:

Bengt: Heille tuli sinne paikan päälle sellanen ekspertti pari viikkoa sen jälkeen, kun mä olin luovuttanut ne sinne. Ja hän sitten ties kertoa kaikennäköistä tästä. Et tää on upseerisapeli mallia 1850, mut valmistettu myöhemmin. Mut tää oli venäjän sotaväen upseerin sapeli, mut jonkun tietyn upseerin sapeli. Koska niil oli kuulemma hyvin paljon erilaisia malleja, riippuen siitä mikä oli tän käyttäjän sotilasarvo, ja tällaisia asioita varmaan liittyi siihen. (--) Mä en ollu ollenkaan osannut, mutta kun heillä oli tää anonssi, tai siis kun heillä oli se juliste siellä, niin ne hinnat, jotka siel oli kaks kuvaa, ne oli itse asiassa aika samat kun tää ja tää (näyttää kuvia omasta sapelistä ja miekasta). Niin ne oli itse asiassa aivan huikeita, siis tuhansia, siis kymmeniä tuhansia, oli joku näistä, niin mä ajattelin, että oho...

Lisa ei nähnyt omaavansa tarpeeksi asiantuntemusta tai ymmärrystä arvioinnista, joten luottamus asiantuntijaan oli ainoa vaihtoehto.

Lisa: (--) och när man int heller själv är expert, int vet man ju heller vad man kan riktigt begära, man får nog bara lita på dem, nog hoppas man... (--) Han sa nog ungefär så där att, han använde ett sånt där uttryck, att det kan betinga så och så mycket. Det fanns två olika priser, utropspris och så minimum. Man märker, att det var hemskt svårt själv att förstå att någonting...

Asiantunteva arviointi on perinteisen huutokauppayhtiön tärkein palvelumuoto myös ostajia silmällä pitäen. Potentiaalisten ostajien tulee pystyä luottamaan siihen, että huutokaupan asettamat hinnat ovat kohdallaan, muussa tapauksessa huutokauppayhtiön maine kärsii pitkällä tähtäimellä.⁹⁶ Maineeseen liittyy myös taito tunnistaa töiden aitous ja autenttisuus. Aitous ja autenttisuus vaikuttavat suoraan esineen rahalliseen arvoon ja asiakkaat haluavat varmistaa, että heidän ostamansa teos ei ole jäljennös tai väärennös.⁹⁷ Eevalla oli laatuhuutokaupassa olevien kuuden työn joukossa Klaes Moleanaerin teokseksi attribuoitu maalaus. Teos oli signeerattu, mutta dokumenttien puutteessa ei huutokaupan arvioitsija ollut valmis täysin vahvistamaan teoksen aitoutta, ja näin ollen lähtöhinta jäi vielä arviointi-tilanteessa auki.⁹⁸ Myöhemmin ilmeni, että laatuhuutokaupan luettelon teostietojen yhteyteen merkittiin ”väitetty”, jolloin lopullinen vastuu siirtyi ostajalle. Kyseisen teoksen lähtöhinta-arvio oli asetettu alhaisemmaksi, kun mitä dokumentoidun teoksen hinta-arvio olisi ollut. Lopulta maalauksen lähtöhinta kaksinkertaistui, ja toteutunut hinta ylsi näin ollen samalle tasolle kuin mitä vahvemmin dokumentoidusta työstä olisi voinut saada.⁹⁹ Taiteesta

⁹⁶ Fernandez-Blanco & Prieto-Rodriguez 2002, 171–211; Jyrämä 2008, 73. Ks. myös Laitinen-Laiho 2011, 38.

⁹⁷ Jyrämä 2008, 102–103, Appadurai 1986, 44–48; ks. myös 5.2.

⁹⁸ Lähde: Laatuhuutokauppaluettelo sekä Thomas Luoman puhelintiedonanto tekijälle. 7.6.2012.

⁹⁹ Thomas Luoman tiedonanto tekijälle. 7.6.2012.

sijoituskohteena kirjoittanut Pauliina Laitinen-Laiho toteaaakin, että puuttuvat dokumentit vaikuttavat suoraan teosten sijoitusarvoon. Ostaja ottaa tietoisien riskien ostaessaan tunnetun taiteilijan teoksen, jonka mukana ei tule dokumentteja.¹⁰⁰

Daniel Millerin mukaan ainutlaatuisen ja autenttisen esineen käsite on ristiriitainen, sillä hänen mukaansa jokainen esine on oikeastaan määriteltävissä ainutlaatuiseksi.¹⁰¹

Millerin ajatuksien mukainen käsitys ilmenee esimerkiksi Kertun kertoessa turhaan myyntiin tarjoamista esineistä. Jotkut Kertun esineistä eivät olleet päässeet myyntiin, koska niitä ei arvioitu aidoiksi tai autenttisiksi. Kerttu kuvaili, kuinka hän oli kantanut monia hienoja tavaroita kotiin, ”kun ne ei ole huolinut”. Yksi hylätyistä esineistä oli maalaus, jota Kerttu oli aikoinaan tarjonnut toiselle huutokauppayhtiölle, mutta jota ei ollut otettu myyntiin. Tällä kerralla Kerttu oli esitellyt teostaan Hagelstamin edustajalle, mutta nytkään maalaus ei ollut päässyt myytävien esineiden joukkoon.

Kerttu: (--) Mul on yks taulu joka on Koli, tai siis Järnefeltin tunnettu maalaus ja mä olin vähän kiinnostunut siitä. Siinä ei ole mitään signeerausta, mut se on ihan ku se alkuperäinen, yhtä suuri. (--) Ja nyt mä todella kysyin Hagelstamista, ja ne sano, et joku oli yrittänyt myydä samanlaista, mut se oli kyl rikkiäinen ja sillä tavalla. Ja mitä ne sano, et ne ois tarjonnu siitä kaksyt euroa, ni mä ajattelin, et ei mun kannata, mä en tiedä. Onhan siinä arvoa kun siinä on raamit ja se on hyvin tehty. Ne sano Bukowskilla (aikaisempi arvio), et se on hyvin tehty työ, et se on kyl hyvä maalari ku sen on maalannut. Mutku siin ei o nimeä, se on vaan maalaus sit. Mut kyl mä ehkä joskus kiusaks vien sen sinne, kyl ne varmaan ottaa sen. Se sopis hyvin johonki sellaseen suurempaan tilaan, vaikka johonkin pankkiin tai jonnekin, tai postiin; postimerkissäkin oli ihan se sama motiivi.

Kertun omistama maalaus ei täyttänyt huutokaupan vaatimuksia aitoudesta ja autenttisuudesta. Vaikka teos oli korkeatasoisesti jäljennetty, se oli kookas ja siinä oli edustavat kehykset, sitä ei silti arvostettu uniikkina taideteoksena. Kerttu puolestaan itse näki siinä paljon yksilöllisiä ja arvokkaita ominaisuuksia. Sama kohtalo oli Kertun myyntiin tarjoamilla uushopeaisilla antiikki esineillä.

(--) ne ei halua ottaa niin hirveen paljon, et siin paljon työtä, ja sit ne saa niin hirveen vähän siitä sitten kuitenkin, jos se ei mene. Mul oli esimerkiksi nuo (näyttää kakkulapiota ja ottimia), ja mä tykkään, et nää on niin hienoja, mut kun nää ei o hopeeta, niin näitäkään ne ei huolinut kun mulla oli mukana. Nää on tosi vanhoja.

¹⁰⁰ Laitinen-Laiho 2011, 36.

¹⁰¹ Miller 1987, 215.

5.2 Huutokauppahinta

Huutokaupan toiminta perustuu puhtaasti voiton tavoitteluun. Huutokaupalle ainoa arvon mittari on kysyntään ja tarjontaan perustuva toteutunut myyntihinta.¹⁰²

Huutokauppojen maine ja julkisuus ovat verrannollisia sille, kuinka merkittäviä teoksia on myyty ja kuinka korkeita toteutuneita hintoja myynnistä huutokaupat pystyvät näyttämään.¹⁰³ Korkeat toteutuneet myyntihinnat vaikuttavat huutokaupan maineen lisäksi myös taideteoksen statukseen. Hinnat vaikuttavat osaltaan myös markkinoiden taidemakuun.¹⁰⁴

Korkeiden toteutuneiden hintojen merkitys huutokaupan maineelle ilmenee myös Hagelstamilta saamastani historyayhteenvedosta, jossa korostetaan Hagelstamin tehneen vuonna 1985 huutokauppahistoriaa myymällä Suomessa siihen mennessä kalleimman maalauksen. Teos oli Albert Edelfeltin maalaus ja toteutunut myyntihinta oli ollut 400 000 markkaa. Lisäksi historiikissa todetaan: ”Kolme vuotta myöhemmin Suomessa myydyn taulun myyntiennätys rikkoutui taas kun Edelfeltin maalaus myytiin 1,8 miljoonalla markalla.”¹⁰⁵ Toteutuneiden myyntihintojen merkitys huutokaupan markkinoinnissa ilmeni myös esimerkiksi Bengtin kohdalla.

Bengt: (–) kun heillä oli se juliste siellä, niin ne hinnat, jotka sielu oli – ja kaks kuvaa, ne oli itse asiassa aika samat kuin tämä ja tämä (näyttää kuvia omista sapeleista) – niin ne olivat itse asiassa aivan huikeita ne hinnat siis tuhansia, siis kymmeniä tuhansia oli joku näistä, niin mää ajattelin että, oho...

Pauliina Laitinen-Laihon mukaan taiteen ja taideteollisten tuotteiden hinnanmuodostus perustuu keskenään pitkälti samoihin periaatteisiin. Vaikka taide-esineet usein luokitellaan ylellisyystuotteiksi eroavat ne näistä siksi, että taide-esineet eivät ole massatuotantoa eikä niitä yksilöllisyytensä vuoksi voi täydellisesti korvata toisilla esineillä.¹⁰⁶ Tämä hankaloittaa taiteen objektiivista arviointia ja luo epävarmuutta, paitsi tuotteen reaaliarvosta, myös toimijoiden ja taiteen määrittelyn suhteen. Tästä seuraa, että myös taiteen hinnoittelumekanismit perustuvat toisenlaisiin kriteereihin, eikä taide-esineillä voida käydä samanlaista hintakilpailua kuin muilla hyödykkeillä.¹⁰⁷

¹⁰² Herraero 2011, 141; Velthuis 2005, 86.

¹⁰³ Laitinen-Laiho 2011, 60; Jyrämä, 2008. 73; Van der Burg et al. 2004. 50–59.

¹⁰⁴ Laitinen-Laiho 2011, 26–27, 41–42, 59.

¹⁰⁵ Mikaela Gladin sähköpostiviesti tekijälle. 13.3.2012.

¹⁰⁶ Laitinen-Laiho 2011, 26–27.

¹⁰⁷ Laitinen-Laiho 2011, 26–27, 59; Jyrämä 2008, 106.

Taidemarkkinat ovatkin täynnä symbolisia rituaaleja, ja hinnoilla on symbolinen merkitys.¹⁰⁸ Huutokaupan hintakilpailuun sisältyy esimerkiksi ostajien houkuttelu alhaisten lähtöhintojen voimalla samalla, kun tavoitellaan mahdollisimman korkeaa myyntihintaa. Mitä suurempi ero lähtö- ja toteutuneiden hintojen välillä on, sitä enemmän julkisuutta huutokauppa saa.¹⁰⁹

Teosten ja esineiden ainutlaatuisuudesta johtuu myös se, että asiakas ei voi valita tietyn yksilöllisen esineen/teoksen myyjää, vaan hänen täytyy ostaa se sieltä, missä se on tarjolla.¹¹⁰ Siksi kauppiaat käyvät kilpailua ja ponnistelevat erilaisten markkinointitoimenpiteiden avulla saadakseen haluttuja teoksia ja esineitä myyntiinsä.¹¹¹ Joskus asiakkaiden mieltymys johonkin tiettyyn tyyliin tai taidemuotoon saattaa muovata sitä, mitä otetaan myyntiin, ja mihin suuntaan tarjontaa ohjataan. Annukka Jyrämä ottaa esimerkiksi impressionistisen taiteen kysynnästä. Koska kysyntää ei voida tyydyttää pelkästään ranskalaisten impressionistien töillä, ovat taidekauppiaat ja huutokaupat laajentaneet tarjontaansa vähemmän tunnettujen impressionistien töillä.¹¹² Tähän liittyy myös Pauliina Laitinen-Laihon toteamus siitä, että parhaan hinnan teoksesta saa siellä, missä sitä arvostetaan eniten. Siksi on oleellista tietää, missä tietyn taiteilijan tunnettavuus ja arvostus on korkeimmillaan.¹¹³ Tämänkaltaisen pyrkimyksen tuloksena esimerkiksi Bengt jätti venäläiset miekat Hagelstamin myyntiin.

Bengt: No, se oli itse asiassa, mä olin ajatellut sitä, sanotaan useampia vuosia, ei ainoastaan näitä esineitä, vaan joitain muitakin esineitä, mutta se ei koskaan ole tullut ajankohtaiseksi, mä en o koskaan niinku käynyt erikoisesti kysymässä, että kiinnostaako tätä huutokauppakamaria nää esineet, kannattaako niitä laittaa tonne. Mutta mä kuljin Hagelstamin ohi, ja niillä oli tämä (ottaa esille lehtimainoksen, jossa Hagelstamin sisäänjätö ”militaria”). Elikkä ne sanoi, että ne keräilee, ja ne aikoo pitää, että nyt ne kerää...(--) Ja sit niiden oven vieressä oli aika iso juliste ja siel oli vähän enemmän tietoa. Ja sit mä valokuvasin nää, ja kävin kyselemässä, että mitäs tykkäätte. Ja nimenomaan, että just siks, että mä näin tällasen...

Huutokauppajärjestelmässä hintaa arvioidaan, esineiden ainutlaatuisuudesta huolimatta, kuitenkin aina myös suhteessa aikaisemmin myytyihin vastaavanlaisiksi määriteltuihin

¹⁰⁸ Laitinen-Laiho 2011, 26–27.

¹⁰⁹ Jyrämä 2008, 73.

¹¹⁰ Jyrämä 2008, 101.

¹¹¹ Laitinen-Laiho 2011, 60; Jyrämä, 2008. 73; Van der Burg et al. 2004. 50–59.

¹¹² Jyrämä 2008, 85.

¹¹³ Laitinen- Laiho 2011, 31–32.

esineisiin. Koska huutokauppojen hinnat ovat julkisia, on niillä vaikutusta myös tuleviin hintoihin.¹¹⁴ Tämä vahvistaa Igor Kopytoffin käsitystä siitä, että esineellä, joka voidaan myydä tai vaihtaa, on aina jotain yhteistä toisten esineiden kanssa. Ne kuuluvat aina johonkin arvojärjestelmään, jossa jokainen esine voidaan arvioida suhteessa saman arvojärjestelmän toiseen esineeseen tai rahassa.¹¹⁵

Pauliina Laitinen-Laiho pitää huutokauppoja taidemarkkinoiden aktiivisimpina kaupallisen arvon asettajina. Tämä perustuu Laitinen-Laihon mukaan nopeaan vaihtuvuuteen ja akuutteihin markkinahintoihin. Hänen mukaansa huutokaupassa toteutuneet hinnat ovat suoraan verrannollisia siihen, kuinka paljon yleisö on valmis esineistä maksamaan.¹¹⁶ Atropologi Haidy Geismar selvittää tutkimuksessaan, kuinka toteutuneisiin hintoihin pyritään vaikuttamaan. Geismarin mukaan esineen huutokaupassa toteutunut hinta on useiden huutokauppatilaisuutta edeltävien tekijöiden vuorovaikutuksen kulminaatio. Huutokauppamyynti perustuu ajatukseen siitä, että kuka tahansa voi tarjota esineestä periaatteessa mitä tahansa. Siksi myös mahdollisuus hintojen ja arvojen täydelliseen horjuutumiseen sisältyy huutokauppatoimintaan. Huutokaupassa pyritään eri ponnistelujen avulla manipuloimaan esineiden arvoon liittyviä mielikuvia siten, että käsitys tarjolla olevien esineiden korkeasta arvosta vahvistuu. Vaikka siis itse vaihto on juurrutettu tiettyyn aikaan ja paikkaan, on toteutunut hinta kuitenkin seurausta monimuotoisesta tapahtumasarjasta.¹¹⁷

Geismar näkee, että huutokauppaprosessiin kuuluvaan arvojärjestelmien väliseen, esineen arvoon vaikuttavaan siirtymävaiheeseen liittyy useita esineen kaupallisen arvon nousuun tähtääviä, johdonmukaisesti eteneviä diskursiivisia, visuaalisia ja sosioekonomisia käytäntöjä. Näiden käytäntöjen avulla vaikutetaan potentiaalisten ostajien käyttäytymiseen itse myyntitilanteessa. Tavoitteena on mahdollisimman korkean myyntihinnan saanti, mutta yhtä hyvin toimenpiteet voivat epäonnistua tai tuottaa muuten täydellisiä yllätyksiä. Geismar rinnastaa tämän laajentuneen, mahdollisimman korkeaan myyntihintaan tähtäävän siirtymävaiheen teatteriproduktioon, jonka toteutukseen tarvitaan ihmisten välistä vuorovaikutusta, esineitä ja markkinointiaktiviteetteja. Lopulliseen myyntihintaan huipentuva laajentunut

¹¹⁴ Laitinen- Laiho 2011, 26–27, 59.

¹¹⁵ Kopytoff 1986, 69. Ks. myös Geismar 2001, 26.

¹¹⁶ Laitinen- Laiho 2011, 26–27.

¹¹⁷ Geismar 2001, 35–40. Myös Herrero 2010a, 24; Herrero 2010b, 104, Heath & Luff 2007.

siirtymävaihe, esineen taloudelliseen arvoon vaikuttava huutokauppatarina, alkaa siinä vaiheessa, kun esine tulee huutokauppamyyntiin ja siitä tulee hyödyke. Tarinaan sisältyy neuvottelut myyjien ja huutokauppayhtiön välillä, esineen aiempi vaihtohistoria, huutokaupan luetteloon liittyvät tekijät, näyttö ja lopullinen huutokauppatilanne.¹¹⁸ Geismar haastaa Walter Benjaminin käsityksen siitä, kuinka ainutkertaisen, autenttisen esineen arvo voidaan määrittää ainoastaan esineen ollessa saavuttamattomissa, *ajassa ja paikassa, tässä ja nyt*. Ennen teknisiä uusintamiskeinoja oli ainutkertainen taideteos Benjaminin mukaan olemassa *tässä ja nyt*, tietyssä ajassa ja paikassa suhteessa kontekstiinsa. Ainutkertaisuus on Benjaminin käsityksen perusteella edellytys teoksen aitoudelle ja autenttisuudelle. Jäljentämisen ja alkuperäisestä kontekstista irrottamisen myötä esineestä on hävinnyt sen ainutkertaisuusarvo/kulttiarvo. Näin ollen autenttisen, aidon, uniikin, esineen arvo määritellään Benjaminin mukaan nimenomaan saavuttamattomissa, ajassa ja paikassa, olevana.¹¹⁹ Geismar esittää kuitenkin, että huutokauppamyynnissä oleva hyödykkeistetty esine identifioituu aidoksi ja ainutkertaiseksi, vaikka sen arvo muodostuukin pidemmällä aikavälillä ja eri ympäristöissä.¹²⁰

Luettelo on ensimmäinen askel tiedonvälityksessä, joka jatkuu läpi koko prosessin. Luettelossa esineen hinta ja esineeseen liitettävät yksilölliset provenienssitiedot julkaistaan ensimmäisen kerran. Se on myös suurimmalle osalle ensikosketus myytäviin esineisiin, ja sitä voi pitää eräänlaisena myynnin käsikirjoituksena. Luettelon teksti valmistelee potentiaalisia ostajia kohtaamaan itse myyntitapahtuman aggressiivisemmän myyntipuheen. Esineen identifioiminen ainutkertaiseksi ja uniikiksi yksilöksi alkaa Geismarin mukaan myös siitä, kun esineen kuva julkaistaan luettelossa. Geismar on tutkimuksissaan todennut, että esineiden ainutlaatuisuutta korostetaan kuvaamalla esineet useimmiten yksitellen, valaistuina ja puhdistettuina. Usein kuvia on hänen mukaansa myös käsitelty. Luettelossa hinta ikään kuin jäädytetään esineen kuvan viereen, ja määritelty hinta jää perustaksi saman esineen tai verrannolliseen esineryhmään luokitellun esineen uudelleen myyntiä silmällä pitäen.¹²¹

¹¹⁸ Geismar 2001, 35–40. Myös Laitinen-Laiho 2011, 41.

¹¹⁹ Benjamin 1989, 142–144.

¹²⁰ Geismar 2001, 44.

¹²¹ Geismar 2001, 34–38. Esineryhmä: ks. myös Kopytoff 1986, 69.

Elegantti toteutus ja luettelossa julkaistujen hintojen merkitys tulevaan hinnoitteluun ovat omiaan tekemään luettelosta taidekirjan veroisen keräilykappaleen.¹²²

Myös Hagelstamin laatuhuutokaupan luettelossa esineet ovat kuvattu yksilöinä tai pareina, puhdistettuina ja valaistuina. Esineet ikään kuin leijuvat valkoisella taustalla, ja katalogi muistuttaa, aivan kuten myös Geismar omassa tutkimuksessaan esittää, pikemmin taidekirjaa, kuin hinnastoa. Hagelstamin edustajan, Thomas Luoman mukaan on hyvin tavallista, että asiakkaat käyttävät näyttelyluetteloita ja toteutuneitten hintojen listaa omia hinta- ja tarjousarvioita tehdessään ja muodostaessaan käsitystä esineiden hintakehityksestä ja markkinoista. Luettelon hinta näytön yhteydessä on 20 euroa. Usein asiakkaat ostavat myös aiempien huutokauppojen yhteydessä julkaistuja luetteloita, jolloin hinta on kymmenen euroa ja näin myös Hagelstamin luettelosta muodostuu ollen usein keräilykappale.¹²³

Samalla kun Lisa haastattelutilanteen yhteydessä katseli laatuhuutokaupan luetteloa näyttääkseen, mitä esineitä heillä oli laatukaupassa, hän myös ihasteli, kuinka puhtailta ja kauniilta esineet luettelossa näyttivät.

Lisa: Här är dom, putsade... (Näyttää miehelleen kynttiläjalkojen kuvia luettelosta)
(--) Där är den (näyttää leipäkoria luettelosta). Den var så ful men den var så opolerad, jaha, (lukee luettelotekstiä) 'Ivan Semenovitch Gubgin, hovihankkija...', ja, det är nog den, 'kullattu', dessutom, 'Moskva 1859...'.(--) Tänk så vacker den är där, jag hade inte vågat polera den heller, tänkte att jag inte gör något fel...

Hagelstamin luettelossa yksittäiset esineet ovat ryhmitelty kahdeksaan eri ryhmään; veistoksiin, maalauksiin, huonekaluihin ja mattoihin, hopeaesineisiin, koruihin ja design-esineisiin. Lisäksi muu antiikki ja sotahistorialliset esineet ovat ryhmitelty omaksi yhteiseksi ryhmäkseen. Kuvataiteen/maalausten ryhmä on jaoteltu vielä kolmeen luokkaan: grafiikka ja piirustukset, suomalainen taide ja ulkomainen taide. Esineen kuvan vieressä olevat yksilökohtaiset tiedot on kirjoitettu kolmella kielellä, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Yksilökohtaisiin tietoihin sisältyy yleisesti ottaen tekijä/valmistaja, valmistusajankohta, koko, materiaali sekä kaikki tärkeimmiksi katsotut, hintaan oletettavasti vaikuttavat elämänvaiheet. Näitä voivat olla esimerkiksi esineen esillepano näyttelyssä tai museossa tai sen kulttuurihistoriallisesti merkittävät omistussuhteet. Tietoihin sisältyy myös merkintä siitä, onko esine signeerattu. Eevan

¹²² Geismar 2001, 34–38.

¹²³ Hagelstamin edustajan Thomas Luoman puhelintiedonanto tekijälle. 7.6.2012.

myyntiin luovuttama Sam Vannin työ oli esimerkiksi aikoinaan ollut esillä Helsingin kaupungin taidemuseossa, ja tämä tieto oli liitetty luettelon teostietojen yhteyteen.¹²⁴

Geismarin tutkimustaan varten tarkastelemissa luetteloissa arvokkaimmat esineet ovat sijoitettu katalogissa viimeiseksi.¹²⁵ Hagelstamin luettelossa saman taiteilijan teokset on ryhmitelty yhteen, ja aivan kuten Geismarin toteaa, arvokkaimmille teoksille on varattu enemmän tilaa ja joillekin on omistettu jopa oma aukeama. Hagelstamin tämänkertaisen huutokaupan arvokkaimmaksi teokseksi hinnoiteltu Helene Schjerfbeckin teos *Päärynä* on saanut oman sivun, ja saman aukeaman toinen puoli on omistettu Helen Schjerfbeckin esittelylle.¹²⁶

Luettelosta ilmeni myös, että Hilkan omistamia Mauno Markkulan maalauksia oli otettu myyntiin yhteensä 19 kappaletta. Mauno Markkulan esittelylle oli niin ikään luettelossa omistettu kokonainen sivu, jonka lisäksi teokset ovat esitelty yhdessä omalla aukeamallaan. Tämä osoittaa paikkansapitäväksi paradoksin, josta Haidy Geismarin ohella myös esimerkiksi Igor Kopytoff on puhunut; nimittäin samalla kun jokaisesta myytävästä objektista pyritään tekemään uniikki, ainutlaatuinen yksilö, se samalla ryhmitellään ja sidotaan johonkin ”vertaisryhmään”.¹²⁷

Myös Hagelstamin verkkosivuilla nostettiin Hilkan kokoelma esiin, samalla 19 kokoelmasta tehtiin uniikki kokonaisuus. Ainutlaatuisuus korostui nyt koko ryhmän ominaisuutena.

Toinen Suomen merkittävimmistä Mauno Markkula -kokoelmista tuli myyntiin.

Mauno Markkula oli väritaitelija, ekspressionisti, mystikko ja persoonallisuus. Hagelstamilla myytävä 19 teoksen kokoelma on ainutlaatuinen tilaisuus kokea Markkulan omaleimaiset värimaalaukset, maisemat ja näyt. Toinen merkittävä osa Markkulan tuotannosta kuuluu Helsingin kaupungin taidemuseoon lahjoitettuun Bäcksbäckin kokoelmaan.

Taidehistorioitsija Tuija Peltomaa kertoo Markkulasta ja huutokaupan muista taiteilijoista näytön aikana kaikille avoimilla tutustumiskierroksilla keskiviikkoisin klo 15 ja torstaisin klo 12.¹²⁸

¹²⁴ Hagelstam 10.12.2011. Kansainvälinen laatuhuutokauppa -luettelo. Ks.myös tämän työn luku 4.2: Bengtin esine.

¹²⁵ Geismar 2001, 34–38.

¹²⁶ Hagelstam 10.12.2011. Laatuhuutokauppa -luettelo, 42–43.

¹²⁷ Geismar 2001, 37; Kopytoff 1986, 69.

¹²⁸ Hagelstam Huutokaupat Oy:n verkkosivut.

Laatuhuutokaupan näytössä korostettiin niin ikään Mauno Markkula -kokoelman ainutlaatuisuutta. 19 teoksen ryhmälle oli omistettu oma huone, jossa jokainen teos kuitenkin oli hinnoiteltu ja esitelty erikseen.

Haidy Geismar on todennut, että näytössä potentiaaliset ostajat pääsevät ensimmäisen kerran kohtaamaan esineet konkreettisesti. Näyttöön tullaan toteamaan esineiden autenttisuus ja fyysiset ominaisuudet.¹²⁹ Näin näytti asia olevan myös Hagelstamin laatuhuutokaupan kohdalla. Tutkimusta tehdessäni sain tilaisuuden käydä näytössä Hilkan kanssa, jolloin hän identifioi omat myyntiin menneet taideteoksensa ja kertoili lisää ajatuksistaan ja muistoistaan teoksiin liittyen. Oli ilmeistä, että näyttelyvieraille tarjottiin mahdollisuus selvittää myynnissä olevien esineiden taustoja ja ominaisuuksia. Paikalla näytössä oli Hagelstamin henkilökuntaa, hallituksen puheenjohtaja Wenzel Hagelstam ja toimitusjohtaja Mikael Schildt mukaan lukien. He olivat vieraiden käytössä ja pysähtyivät keskustelemaan kiinnostuneiden ostajaehdokkaiden kanssa. Geismar on todennut, että arvohuutokauppojen näytöt muistuttavat suuresti taidenäyttelyitä, joissa jokaisen esineen yksilöllisyys ja autenttisuus korostuu.¹³⁰ Myös Hagelstamin laatuhuutokaupan näyttö toi mieleen taidenäyttelyn. Aivan kuten taidemuseossa tai -galleriassa, myös Hagelstamilla esineet olivat ryhmitelty tyylikkäästi kohdevalaistuin seinille, vitriineihin ja lattialle. Lisäksi kaikki myytävät taideteokset ja antiikkiesineet näyttivät tarkkaan puhdistetuilta. Hagelstamin tilat jugend-arvokiinteistössä Helsingin Bulevardilla tarjoavat kuitenkin useampia nykymuseoita ja taidegallerioita henkilökohtaisemman ja intiimimmän ympäristön ja tämäkin saattaa vaikuttaa vahvistavasti esineiden ja huutokauppayhtiön arvostukseen.

Esineiden näytteillepano Hagelstamin näytössä teki suuren vaikutuksen Hilikkaan. Pysähdyimme jokaisen Hilkan taulun kohdalla ja hän kertoili teoksistaan lisää. Kertoessaan tauluistaan Hilikka hämmästeli useaan otteeseen, kuinka teokset olivat edukseen puhdistettuina ja hienosti kohdevalaistuna. Esimerkiksi kahden myyntiin jättämänsä Santeri Salokiven maalauksen edessä Hilikka ihasteli:

Hilikka: Nää on ihanasti puhdistanut tän työn, nyt mä näen sen oikeesti loistossaan, värit tulee ihanasti. Sit tällaset yksityiskohdat, ei meil ainakaan ollut tollasia valoja. Täähän ihan hehkuu nyt. Tää on hirveen... Ja sit se oli vähän valahtanut, ne on todella tehny töitä tän kans. Tää on must hieno työ.

¹²⁹ Ks. Geismar 2001, 38–39.

¹³⁰ Geismar 2001, 39.

(--) Mut tää on kyl hyvä, se on todella erinäköinen kun mitä... Se on todella herännyt henkiin uudestaan. Kiva nähdä. (--) Sekin on aika iso työ, kun ei mahdu mihinkään, se on kyl nätti työ, siinäkin värit loistaa. Eihän meil ollu tällasii valoja, se korostuu vielä, kyl se nyt ois mennytkin, jos mä asuisin isommissa tiloissa. Mä katson ihan uusin silmin...

Lopullisessa huutokaupan myyntitapahtumassa, itse huutokaupassa, hinnanmuodostusprosessi lopulta kulminoituu ja hinta lyödään lukkoon. Geismar korostaa, että kaikki ennen varsinaista huutokauppapäivää toteutetut aktiviteetit, luettelot, näytöt ja niihin liittyvät toimenpiteet, ovat vaikuttaneet ihmisten kauppapäivän käyttäytymiseen.¹³¹ Kukaan aineistoni informanteista ei aikonut osallistua itse huutokauppatapahtumaan eikä hankkia mitään huutokaupasta. Informanteista Ari ja Kerttu kertoivat aikovansa seurata myynnin toteutumista Internetin kautta huutokaupan jälkeen, muut jäivät odottamaan myyntitietoja suoraan huutokauppayhtiöltä.

5.3 Omat esineet ja taloudellinen arvo

Totesin edellä, että aikaisemmin määritellyt ja toteutuneet huutokauppahinnat vaikuttavat varsin paljon myös samankaltaiseksi ryhmiteltyjen esineiden hintoihin tulevissa huutokaupoissa. Aikaisempien hintojen merkitys ilmeni myös tähän tutkimukseen osallistuneiden informanttien kommentteista. Esimerkiksi Arin ja Evan käsitykset omien taulujensa myyntiarvosta olivat muodostuneet nimenomaan seuraamalla huutokauppojen toteutuneita hintoja. Eeva oli Internetin välityksellä seurailut samojen taiteilijoiden teosten aikaisemmin toteutuneita myyntihintoja ja pyrkinyt hahmottamaan omien taulujensa arvoa tältä pohjalta. Eeva ei näin ollen ollut yllättynyt Hagelstamin antamasta hinta-arviosta.

Eeva: No ei oikeestaan, että totta kai sitä toivoo aina mahdollisimman korkeeta hintaa. Mutta kyllä mulla sellanen käsitys oli, et ei nää mitään sellasia huipputaiteilijoitten älyttömän arvokkaita töitä ole. Onhan ne tekijöiltään ihan hyvät työt silti. Mut ois se ihan eri juttu jos siel ois jotain Schjerfbeckii tai Gallen-Kallelaa tai jotain Edelfeldtiä – silloin puhutaan ihan eri hinnoista. Mut et nää o nyt sen tason taiteilijoita kumminkaan, eikä hintakaan o sitte ihan sellanen.

Arikin oli kertomansa mukaan saanut suhteellisen hyvän käsityksen oman taulunsa arvosta seurailemalla aiemmin toteutuneita myyntihintoja. Toisaalta Ari, puhelinhaastattelun jälkeisessä huutokaupan asiantuntijuutta ja hinnoittelua koskevassa sähköpostissaan, korosti (myös Geismarin esille tuomaa) mahdollisuutta, että huutokaupassa ennakkoinnista huolimatta, voi tapahtua ”mitä vain”.

¹³¹ Geismar 2001, 40.

Siitä en muistanut mainita, että näiden huutokauppatalojen provisiot ovat mielestäni kohtuuttomat, ottavat nimittäin molempiin suuntiin lähes 20 %, eli esim. 4000 euron toteutuneesta kaupasta talo ottaa n. 750 euroa itselleen. Ennen vanhaan tämä oli jotenkin perusteltua, koska heillä oli tämä tietty asiantuntijuus (mikä tietenkin edelleen), mutta Internet-ajan myötä tietoa ja taitoa löytyy kovinkin maallikkotasoiselta henkilöltä arvioimaan esim. taidetta tai muuta huutokauppaesineistöä. Puhun siis tästä läpinäkyvyydestä. Toki ko. talot laittavat työt näytteille ym. luovat hintatasoa jne. Hagelstam avasi juuri näytön, jos haluat käydä tsekkaamassa sen Bockin työn, löytyy Internet-sivuilta. Onneksi siellä ei ole tässä huutokaupassa muita Bockeja, tämä luo toivoa siitä, että sen saa myytyä ja hinta todennäköisesti nousee. Tuon kokoisesta ja laatusesta työstä pitäisi saada 4000 euroa, lähtöhintahan on 3000 ja valvottu hinta vain 2800 euroa. Mutta näissä kaupoissa voin käydä miten vaan...¹³²

Kerttu oli kertomansa mukaan jossain aiemmassa yhteydessä nähnyt samantyyllisen Arabian vaasin ja ymmärtänyt, että sillä oli keräilyarvoa. Silti sekä arvioitu että sittemmin toteutunut hinta tulivat hänelle täydellisenä yllätyksenä.

Kerttu: (- -) vanha vaasi, ja mä sit vähän pesasin sitä sit kuitenkin, ja ajattelin, et mä otan... Ja mä ajattelin, et ne pani kamalan hinnan, kun ne pani alkuhinnaks 500 euroa, ja sit se alin hinta oli 200 eiku 350 kai. Mä ajattelin, et jos mä saisin 350, niin olishan se hyvä. Ja tota, kerroks mä millä se meni?
R: Sano vaan joo.
Kerttu: Se meni, (nauraa) se meni, joku vähän vähän hassahtanut osti sen 2600 eurolla!
R: Hm, joo, mut se on varmaan just et niitä ei varmaan liiku yhtään...
Kerttu: Niit oli toinen viel, vähä erilainen, niit oli kaks, ja ne sano Hagelstamista, et se on hirveen harvinaista, et niitä on kaks.
R: Joo, molemmat varmaan sit meni?
Kerttu: Molemmat meni, mun meni vähän kalliimmalla. Mut siis se oli, mä olin ihan shokissa sinä päivänä, kun mä näin, et ne oli myyty molemmat mun nuo tavarat, niin...

Lisalle ja Lasselle Hagelstamin joulukuun 2011 laatuhuutokauppaan valikoituneiden esineiden hinta-arvio ja/tai toteutunut hinta tulivat niin ikään positiivisena yllätyksenä. Heillä ei ollut tietoja omistamistaan esineistä, eivätkä he olleet seuranneet huutokauppojen hinnanmuodostusta. Molemmat hopeaesineet olivat menneet huomattavasti arvioituja lähtöhintoja korkeammalla hinnalla. Sen sijaan pariskunta hämmästeli muiden, aikaisemmin Apollon huutokauppaan jätettyjen esineiden hintoja. Heitä hämmensi esimerkiksi se, kuinka aiemmin 7000 markkaa maksanut teos ei ollut mennyt lainkaan kaupaksi.

Lisa: Den här gick inte (näyttää sohvan takana olevaa taulua, joka esittää nuorta naista). Det är ganska vitsigt, 1993 den har kostat 7000 mark och nu var de noll... (--) Och när man int heller själv är expert. Int vet man ju heller, vad man kan riktigt begära, man får nog bara lita på dem, nog hoppas man

¹³² Sähköposti kirjoittajalle 25.11.2011. 9.12.2011 järjestetyssä huutokaupassa kyseinen työ myytiin 2800 eurolla.

Samalla Lisa pohti sitä, että esimerkiksi itse myytynä, tai jonkun toisen kauppiaan kautta myytynä, teoksista ja esineistä olisi voinut saada enemmän kuin mitä esimerkiksi Apollon kuukausihuutokaupoissa saattoi saada. Lisa ei kuitenkaan tuntenut tässä elämäntilanteessa jaksavansa ponnistella enempää myynnin eteen.

Hilkka puolestaan totesi, että tässä kokonaisuudessa – elämänsä taitekohdassa, jossa hän oli myynyt suuren, arvokkaan asunnon – eivät nyt laatuhuutokaupassa myytävien teosten hinnat tuntuneet kovinkaan merkityksellisiltä. Hilkka kertoi, että arviot olivat menneet paljolti sen mukaan, mitä hän mielessään oli ajatellut.

Huutokaupan esiin tuoma tietous esineiden taloudellisesta arvosta vaikutti jonkin verran informanttien esinesuhteeseen. Kerttu kertoi, kuinka kiinnostus perintöesineiden kaupalliseen arvoon heräsi vasta huutokauppayhteydessä tapahtuneen hyödykkeistämisen prosessin seurauksena.

Kerttu: Mut se on kyl vähän vaikee juttu, se, et ku rupes myymään, niin nyt välillä kulkee ja katsoo vaan, katsoo tavaroita, et mikähän ois niinku (naurahtaa) myymisen arvoista. Et en mä koskaan ennen oo katsonut mun tavaroita sillä tavalla...

Myös Bengtin kiinnostus omistamiensa esineiden taloudellista arvoa kohtaan oli lisääntynyt tämän huutokauppaprosessin myötä. Kuten aikaisemmin tässä työssä olen todennut, tulkitsen Bengtin kantavan perinteen suojelijaa muistuttavaa roolia. Perheellä on omistuksessa lukuisia esineitä, joilla saattaa olla myös laajempaa kulttuurihistoriallista merkitystä. Näitä esineitä Bengt ei nyt ole suunnitellut myyvänsä, mutta huutokauppaprosessin aikana hänellä on kuitenkin herännyt kiinnostus selvittää esineidensä reaaliarvoa ja hinnanmuodostusperiaatteita.

Bengt: Ja tietysti varmaan tulen yrittämään selvittää, että mikä muodostaa tämän hinnan, koska meillä on muuta tavaraa myöskin, ehkä ihan tavallisen näköistä, mutta mä tiedän, et ne saattaa olla hyvinkin arvokkaita... (--) No niin, se ei ole nyt ollenkaan ajankohtaista, päinvastoin, en aio myydä sitä, mutta olis kiva, jos joku heittäis jonkun arvion.

6. Yhteenveto ja pohdinta

Pro gradu -tutkielmassani olen käsitellyt huutokauppamyyntiin jätettyjä esineitä ja esineensä myyntiin jättäneiden henkilöiden kokemuksia luopumisprosessin aikana. Olen haastatellut kuutta henkilöä, jotka ovat jättäneet taide- ja antiikkiesineitään Hagelstam Huutokaupat Oy:n joulukuussa 2011 pitämään kansainväliseen laatuhuutokauppaan.

Viisi informanttia on samassa yhteydessä myynyt esineitään Hagelstamin tytäryhtiön, Apollo Auctions -huutokaupan kuukausihuutokaupassa. Verrattain sattumanvaraisesti valikoituneet henkilöistä osa oli asioinut Hagelstamin kanssa aikaisemmin, osa oli ensikertalaisia. Haastattelun tukena olen käyttänyt teemahaastattelurunkoa.

Tutkimuksessani lähestyin aineellista kulttuuria monitieteellisessä viitekehyksessä; pääosa tutkimuskirjallisuudesta tulee etnologiasta, antropologiasta ja sosiologiasta. Lisäksi olen hyödyntänyt taloustieteen alan kirjallisuutta. Nykyaikaisen aineellisen kulttuurin fokus on siirtynyt yhä enemmän kohti kokemuksellisuutta, ja sitä suuntaa olen seurannut myös omassa tutkimuksessani. Olen erityisesti keskittynyt omistajien esinesuhteeseen ja kysymyksiin koskien heidän esineisiinsä liittämiä muistoja, arvoja ja merkityksiä.

Työn taustalla on ollut ajatus esineiden elämänkulusta. Kirjallisuudesta olen saanut tukea ajatukselle, että esineen elämää voi tarkastella samansuuntaisten kriteereiden avulla kuin ihmistenkin elämää. Aivan kuten ihmisillä, myös esineillä voidaan ajatella olevan sosiaalinen elämä ja elämään sisältyviä vaiheita ja taitekohtia, jotka vaikuttavat elämänkulkuun. Keräsin tutkimuksen empiirisen aineiston ajallisesti siinä esineen elämänkaaren taite-/siirtymäkohdassa, jossa singularisoitunut, yksityisillä merkityksillä varustettu arvokas esine, siirtyy yksityisestä sfääristä, arvojärjestelmästä, kaupalliseen arvojärjestelmään ja siitä tulee kaupallinen hyödyke. Tutkimuksen rakenne perustuu kronologisuuteen, jossa haastatteluista kristallisoituneita avainteemoja on käsitelty aikajärjestykseen perustuvan kertomuksen tavoin. Työni alkaa esineiden saantiin liittyvillä kysymyksillä ja etenee muistojen ja luopumisprosessin kautta siihen vaiheeseen, jossa esineen myyntihinta vahvistuu.

Työn alussa olin olettanut, että informantit pystyisivät kertomaan yksityiskohtaisia tarinoita laatuhuutokauppaan myytävistä esineistään, ja että pystyisin näin konstruoimaan esineille kokonaisen oman elämäntarinan siihen asti, kun esine huutokaupan yhteydessä siirtyy uudelle omistajalle. Huomasin kuitenkin, että laatuhuutokauppaan myytäväksi jätetyt esineet eivät useinkaan tuntuneet kovin tärkeiltä informanteilleni. Hämmästykseni laatuhuutokauppaan jätettyihin esineisiin ei liittynytkään tärkeitä yksityiskohtaisia muistoja tai merkityksiä, eikä kattavaa kuvaa esineiden vaiheista ollut mahdollista selvittää. Keskustelu laatuhuutokauppaan

jätetyistä esineistä siirtyikin usein koskemaan muualle luovutettuja ja myytyjä esineitä sekä esineitä, joita informantit olivat päätyneet pitämään. Näihin, usein taloudellisesti vähempiarvoisiin esineisiin, näyttikin liittyvän enemmän merkityksiä ja muistoja kuin mitä laatuhuutokauppaesineisiin liittyi. Keskustelu, joka alkoi kysymyksillä myytävistä esineistä, soljui myös lähes poikkeuksetta koskemaan informanttien arvomaailmaa ja esinesuhdetta yleisemmällä tasolla. Työprosessi muodostui retkeksi, jonka aikana jouduin usein pysähtymään ja tarkistamaan suuntaa ja arvioimaan lopullista määränpäättä.

Useimmissa tapauksissa informantit olivat saaneet nyt myyntiin päätyneet esineet joko perintönä tai lahjana vanhemmiltaan tai läheisiltään. Ainoastaan yksi informantti, Ari, oli itse ostanut myymänsä esineen. Hänenkin hankintansa liittyi kuitenkin perintöön siten, että hän oli ostanut myyntiin nyt laittamansa maalauksen itselleen vieraalta perikunnalta. Taustatiedot laatuhuutokauppaan jätetyistä esineistä olivat jääneet vähäisiksi, ja usein informantit harmittelivatkin sitä, että eivät olleet saaneet mahdollisuutta kysyä esineistä enempää silloin, kun niiden entinen omistaja vielä oli elossa. Vähäiset tiedot esineistä, ja tämän myötä vähäisiksi jääneet tunnesiteet ja merkitykset, saattavat selittää sen, että Hagelstamin laatuhuutokauppaan annetuista esineistä, päinvastoin kuin tutkimuksen alussa saatoinkin olettaa, oli ollut yllättävän helppoa luopua. Informantit olivat varustaneet esineet uusilla merkityksillä, mutta näyttää siltä, että näillä merkityksillä ei ollut vaikutusta informanttien haluun säilyttää esineitä itsellään. Useissa tapauksissa Hagelstamin joulukuun 2011 laatuhuutokauppaan jätetyt esineet toimivat – sen sijaan, että niihin olisi liittynyt joitain merkityksellisiä tai yksityiskohtaisia muistoja – linkkinä lapsuuteen ja lapsuudenkotiin. Esineet olivat kuuluneet itsestään selvänä osana lapsuudenkodin interiööriin, kuten esimerkiksi Eevan, Bengtin ja Hilkan tapauksessa. Osa informanteista pystyi varsin selvästi kuvailemaan tiloja ja paikkoja, joissa esineet olivat lapsuudenkodissa olleet esillä.

Kodin tilakysymykset vaikuttivat olleen yksi vahvimista luopumiseen johtuvista tekijöistä. Kaikilla informanteilla oli ollut esineet omassa kodissaan, ja nyt esineille vaadittava tila oli vähentynyt tai tuli vähentymään. Esineiden karsintaan johtanut säilytystilan puute puolestaan oli useassa tapauksessa seurausta elämässä tapahtuneesta muutoksesta, kuten muutosta pienempään asuntoon tai eläkkeelle jäämisestä.

Luopumisprosessi oli yleisesti ottaen raskaampi niille henkilöille, joilla esineiden myymiseen liittyi tunne tai pelko kodin menetyksestä. Näin oli asia Kertun sekä Lisan ja Lassen kohdalla. Kodin tilaa koskevat keskustelut johdattelivat heitä puimaan oman kodin merkitystä. Lisa ja Lasse olivat päätyneet jättämään kotinsa ylläpitovaikkeuksien johdosta, ja sen myötä he olivat joutuneet luopumaan suuresta määrästä esineitä. Etenkin Lasselle muutto pitkäaikaisesta kodista ja kodin esineistä luopuminen ja/tai niiden jättäminen entiseen kotiin aiheutti koti-ikävää. Hän vertasi tilannettaan Karjalan evakkomatkalaisten tilanteeseen. Kertulle laatuhuutokaupassa myytävät esineet puolestaan mahdollistivat entisessä kodissa asumisen. Arvojen suhteellisuus ja hierarkia ilmeni siten, että oman talon pitäminen meni etusijalle, tavaroiden myymisen kustannuksella. Kerttu oli informanteista ainoa, joka ilmoitti rahan olleen pääsyyn esineiden myymiseen. Rahan vähäinen vaikutus myyntipäätökseen olikin yllättävää. Vaikutti siltä, että huutokaupassa myyminen ei aina ollutkaan ensisijainen vaihtoehto esineistä luopumiseen. Haastattelujen perusteella tulkitsen, että useissa tapauksissa laatuhuutokauppaan annetut esineet olisi mielellään jätetty jälkeläisille, jos se olisi ollut mahdollista. Tapauksissa, joissa informantilla oli jälkeläisiä, ilmeni että jälkeläisiltä oli kysytty halukkuutta ottaa vastaan esineitä ja vasta sitten oli päädytty myymään. Lapsettomat Kerttu ja Hilikka korostivat, että tilanne olisi toinen, jos heillä olisi omia lapsia. Ainakin osa heidän esineistään olisi näin jäänyt kantamaan vanhempien ja esi-isien muistoa jälkeläisten kodissa. Aikaisempien tutkimusten tavoin, myös tässä tutkimuksessa esineistä luopumiseen liittyi näin pohdinnat omasta vertauskuvallisesta jatkuvuudesta.

Aineistosta oli löydettävissä erilaisia luopumisen strategioita ja irtaantumisrituaaleja, joiden avulla esineistä oli helpompi luopua. Moni näistä muistutti taloustieteilijöiden John L. Lastovickan ja Karen V. Fernandezin tutkimuksissaan havaitsemia ”reittejä” joita ihmiset käyttävät arvokkaita ja/tai arvokkaita esineitä myydessään. Useissa lähdeaineistona käyttämissäni tutkimuksissa on todettu, että arvokkaat esineet vahvistavat omistajansa identiteettiä ja omaa minuutta. Esineistä luopuminen, etenkin jos esineet annetaan tai myydään vieraalle ihmiselle, saattaa heikentää omaa minuutta. Lastovicka ja Fernandez ovat tutkimustensa pohjalta päätelleet kuitenkin, että oma minuus voi vahvistua myös silloin, kun esineitä myydään tuntemattomille. Yksi Lastovickan ja Fernandezin havaitsemista reiteistä/strategioista onkin jaetun minuuden luominen siten, että esine myydään tarkoin valitulle henkilölle, ja näin esine siirtyy

minulta meille. Tässä tutkimuksessa ei tosin näyttänyt siltä, että informantit olisivat pyrkineet vaikuttamaan siihen, kuka heidän esineensä tulisi ostamaan, eivätkä he myöskään olleet pohtineet mahdollisuutta kertoa esineen yksityisemmästä historiasta sen tulevalle omistajalle. Huutokauppaesineiden historian katkeaminen ei näyttänyt harmittavan informantteja, mutta sen sijaan kaikilla ilmeni toivomus sijoittaa, adoptoida, oma esine hyvään kotiin, paikkaan jossa sitä arvostettaisiin enemmän, kuin nykyisessä kodissa. Tulkitsen, että ajatus ja usko esineen pääsystä parempaan hoitoon helpottaa luopumista ja vahvistaa mahdollisesti samalla myyjän omaa minuutta.

Hyvän kodin käsitykseen liittyi oleellisesti käsitys siitä, että henkilö, joka on valmis maksamaan korkeita summia esineestä, on suurella todennäköisyydellä keräilijä. Vaikka joidenkin informanttien vanhemmat olivat jättäneet perinnöksi omia kokoelmiaan, ja olivat itse olleet keräilijöitä, ei saman esineryhmän keräilyharrastus kuitenkaan ollut periytynyt informanteilleni. Tämän pohjalta hahmotan huutokauppaesineen elämänaikaisia omistussuhteita eräänlaisena syklinä tai jatkumona. Jos kokoelman mukana ei ole siirtynyt merkityksiä eikä muistoja, eikä suvussa ole asiaan vihkiytynyttä jälkeläistä, siirtyy kokoelma myyntiin, se hyödykkeistyy. Huutokaupassa kokoelma, tai osia siitä, myydään uudelle keräilijälle. Uuden omistajan kokoelmassa esine singularisoituu uudestaan ja se saa uusia merkityksiä. Esine siirtyy näin arvojärjestelmästä toiseen ja siirtyminen vaikuttaa sen arvoon ja arvostukseen.

Luopumisstrategiana luopumista helpottivat myös esineeseen liittyneet negatiiviset arvolataukset. Tällaiset negatiivisen arvolatauksen sisältäviksi ”ei-minä-esineiksi” erottautuivat esimerkiksi Arin maalaus sen tekijän Adolf Bockin Hitler-yhteyksien johdosta ja Kertun Arabia vaasi siinä olleen swastika-kuvion johdosta. Arin kohdalla ilmenee, kuinka muut, kuin taiteelliset ominaisuudet saattavat vaikuttaa taideteoksen merkitysarvoon. Ari oli aluksi pitänyt nyt myyntiin jättämästään maalauksesta, sen aiheesta ja visuaalisista ominaisuuksista. Teoksen tunnearvo ja merkitys Arille muuttuivat kuitenkin, kun hän sai tietää taiteilijan, esineen valmistajan/tekijän taustoista. Taideteosta ja sen tekijän elämänvaiheita oli enää vaikeaa erottaa toisistaan, vaikka teoksessa, sen aiheesta tai teknisessä toteutuksessa, ei päällisin puolin ollut havaittavissa viitteitä taiteilijan yksityiselämään. Ilmiö johtaisi sujuvasti puntaroimaan taiteen ja taiteilijan *imagon*, *brändäyksen* ja *mielikuva-markkinoinnin* vaikutuksia

laajemmassa mittakaavassa, mutta työni laajuus ei salli ryhtymistä tämänkaltaiseen pohdintaan.

Luopuessaan epämiellyttäviä merkityksiä sisältävistä esineistä, omistaja irtisanoutuu myös, kuten Kertun ja Arin tapauksissa, epämiellyttävästä yhteydestä natsi-aatteeseen ja näin luopumisen voisi tulkita vahvistavan omaa minuutta. Eevalla taas elämänarvot ylipäättänsä eivät puoltaneet esineiden omistusta. Eeva korosti, että taulut ovat tehty katsottavaksi, eikä ole soveliaista pitää niitä varastossa tai paikassa, jossa niitä ei näe. Tähänkin käsitykseen liittyy ajatus esineen arvolle sopivasta elämästä, ”adoptiosta” parempaan kotiin. Positiivisten arvolatausten siirtäminen muihin jäljellä oleviin esineisiin voidaan sekin nähdä eräänlaisena luopumisstrategiana, irtaantumisrituaalina. Hilikka, esimerkiksi, oli valinnut vanhempiensa taidekokoelmasta itselleen mieluisimmat teokset, joihin siirsi positiivisia merkityksiä, ja näin luopuminen muista taideteoksista helpottui. Tutkimuksessani ilmeni myös muunlaisia irtaantumisrituaaleja. Esimerkiksi itsensä etäännyttäminen, fyysisesti tai psyykkisesti, myyntiin menevistä esineistä tai jo koko myyntiprosessista voi helpottaa luopumista. Etäännyttämisenä voi toimia esimerkiksi se, että esine siirretään hyvissä ajoin johonkin siirtopaikkaan esimerkiksi varastoon tai vintille, jolloin esineen matka on jo ikään kuin alkanut. Niihinkin huutokauppoihin luovutettuihin esineisiin, joita ei suoranaisesti voinut kutsua ”ei-minä-esineiksi”, siirrettiin negatiivisia merkityksiä tai piirteitä, kuten ”liian iso, liian pieni, liian arka rikkoutumaan, vääränlaiset kehykset”.

Luopumisstrategiat eivät näyttäneet olleen informanttien tietoisia strategioita, vaan pikemminkin tilanteen luomia käyttäytymismalleja, joita ei sen kummemmin kyseenalaistettu tai pohdittu. Näiden strategioiden hahmottaminen selvensi käsitystä luopumisprosessin kulusta. Vaikka ensituntuma olikin se, että esineiden luovuttaminen laatuhuutokauppaan oli suhteellisen kivutonta ja helppoa, tulkitsen, että nämä strategiat ja ”rituaalit” todistavat luopumisessa piilevät kipukohdat. Uskon, että ilman näitä strategioita arvoesineistä luopuminen olisi ollut huomattavasti vaikeampaa ja omaa minuutta enemmän verottavaa.

Tutkimuksen lopussa tarkastelin informanttien suhtautumista arviointiin ja esineiden hinnanmuodostukseen. Huutokauppa oli valittu sen hyvän maineen johdosta ja sen ammattitaitoon luotettiin. Oli yllättävää todeta, että usein huutokaupassa myytävät

esineet selvisivät myyjillekin vasta huutokaupan arvioijan käynnin yhteydessä, miltei sattumalta. Informanteillani oli, Aria lukuun ottamatta, tarjota suurempi määrä esineitä/maalauksia myyntiin, kuin mitä loppujen lopuksi arvohuutokaupan luetteloon päätyi. Osassa tapauksista arvioitsijalle annettiin vapaat kädet päättää, mitä esineitä laitettiin myyntiin. Jakoa tapahtui myös Hagelstamin laatuhuutokaupan ja Apollo Auctions -huutokaupan välillä. Arvioinnin yhteydessä kysymykset aitoudesta ja ainutlaatuisuudesta nousivat esille. Arvojen ja arvostuksen suhteellisuus korostui nimenomaan arvioinnin yhteydessä. Esimerkiksi Lisa ja Lasse, samoin kun Kerttu, hämmästelivät, että tietyt heille itselleen arvokkaat esineet, eivät päässeet huutokauppaan. Tässäkin suhteessa luotettiin asiantuntijuuteen, siihen että huutokaupan edustaja tietää mikä menee kaupaksi. Ainutlaatuisuus korostui myös esineiden esillepanossa ja huutokaupan luettelossa. Huutokaupassa pyritään profiloimaan jokainen esine omana ainutlaatuisena yksilönä, jolloin myös hinta muodostuu yksilökohtaisesti, vaikkakin aiemmin toteutuneita hintoja saatetaan käyttää aloitushinnan perustana.

Tarkastelin työssäni huutokaupan hinnanmuodostusta antropologi Haidy Geismarin tutkimuksen pohjalta, jossa hinnanmuodostus nähdään monivaiheisena prosessina. Hinnanmuodostusprosessi alkaa, kun esine valitaan huutokaupan myyntiin ja sille annetaan minimi- ja lähtöhinta. Lopulliseen huutokauppatilanteessa toteutuneeseen hintaan vaikuttaa prosessin aikana eri keinoin luodut mielikuvat ja toteutetut toimenpiteet. Esineen ainutlaatuisuuden korostaminen nousee tärkeäksi, ja tätä ainutlaatuisuutta korostetaan sekä luettelossa että näytössä. Mitä uniikimpi esine on, sitä paremman hinnan siitä oletetaan saatavan, eikä toteutunutta hintaa voi koskaan suoraan verrata toisen esineen hintaan, ja varsin suuretkin erot toteutuneissa hinnoissa ovat mahdollisia. Vaikka jokainen esine voidaan jossain määrin ryhmitellä johonkin vertaisryhmään, ja vertaisryhmän hintoja seuraamalla voidaan antaa jonkinlainen hinta-arvio huutokauppaesineestä, ei huutokaupassa toteutunutta hintaa silti koskaan voi varmuudella ennustaa. Myös Hagelstamin esitettä ja näyttöä havainnoidessa ilmeni esimerkiksi, kuinka esineiden valokuvaukseen ja esillepanoon oli paneuduttu huolella ja kuinka esineiden autenttisia ja yksilöllisiä ominaisuuksia tehostettiin. Informanteista Lisa ihasteli luettelon kuvia puhdistetuista yksilöllisistä esineistä, ja Hilikka puolestaan kommentoi varsin ilahtuneena omien taulujensa esillepanoa, valaistusta ja puhdistusta.

Esineiden lähtöhinnan arviointi vaikutti, etenkin maalausten suhteen, olleen linjassa informanttien omiin arvioihin. Muiden kuin taulujen hinnoittelu sen sijaan yllätti jo arviointivaiheessa korkeudellaan. Toteutuneita hintoja kommentoineet informantit vaikuttivat sangen tyytyväisiltä tuloksiin. Haastatteluista ilmeni, että informantit olivat tietoisia siitä, että huutokaupan toteutuneet hinnat saattavat poiketa suurestikin alussa tehdystä arviosta. Huutokauppatilanteessa toteutuneet, nousseet, hinnat suorastaan hämmensivät etenkin Lisaa ja Lassea sekä Kerttua. Huutokaupan asiantuntevaan arviointiin luotetaan, samalla kun huutokaupassa toteutuneet, huomattavasti lähtöhintaa korkeammat toteutuneet hinnat, ovat osoitus huutokaupan hyvästä työstä ja kysynnän voimakkuudesta. Toteutuneita korkeita myyntihintoja käytetään myös huutokaupan markkinointiargumentteina.

Vaikka taloudelliset tekijät eivät olleetkaan etusijalla myyntipäätöstä tehdessä, eivät toteutuneet hinnat kuitenkaan olleet täysin yhdenmukaisia kenellekään informantille. Näyttää selvältä, että kun esineen antaa huutokaupan myyntiin, halutaan siitä mahdollisimman korkea hinta. Mahdollisimman korkea hinta taas puolestaan todistaa sen, että informantin huostassa mahdollisesti ”kaltoin kohdeltu” tai liian vähän arvostusta saanut esine lopulta pääsee ansaitsemaansa paikkaan. Informanttien haastatteluissa ilmeni heidän oletuksensa siitä, että mitä korkeampi myyntihinta, sitä enemmän uusi omistaja luonnollisesti esinettä haluaa, ja sitä paremmat olosuhteet ja jatkon elämälleen esine saa.

Tulkitsen, että laatuhuutokauppaan laitetaan esineitä, joita ei arvosteta niiden merkitysten, muistojen tai tunnelatausten johdosta, mutta joiden markkina-arvo jossain määrin tiedostetaan. Toisaalta tässä tutkimuksessa ilmeni myös, että laatuhuutokauppaan, huutokaupan edustajan arvioinnin seurauksena, päätyi myös esineitä, joiden taloudellista arvoa omistaja ei lainkaan ollut voinut aavistaa, ja joita omistaja ei ollut oma-aloitteisesti edes tarjonnut myyntiin. Näin tapahtui esimerkiksi Lisan ja Lassen hopeaesineiden suhteen. Sen sijaan edullisemman myyntihinnan arvioinnissa saaneet, Apollon huutokaupassa myydyt ja/tai hyväntekeväisyyteen annetut esineet, näyttäytyivät informanteille merkityksellisemmiltä, ja osaan niistä liittyi myös yksityiskohtaisempia muistoja ja kertomuksia. Esineet, jotka huutokaupassa hyödykkeistettyinä luokitellaan arvo- ja laatesineiksi, eivät singularisoituneina, omassa kodissa, välttämättä saakaan osakseen merkittävää arvostusta ja päinvastoin.

Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin, esimerkiksi Kertun osalta, että omien esineiden korkea myyntihinta, ja sen myötä niiden ilmeinen sosiaalinen arvostus, saattaa muuttaa suhtautumista jäljellä oleviin kodin esineisiin. Vaikka esineet olivat samassa paikassa, ja näennäisesti arvojärjestelmä ja konteksti olivat pysyneet samoina, alkoi Kerttu arvioida esineitään myös hyödykearvonäkökulmasta. Bengt ei hänkään ollut aiemmin suhtautunut esineisiinsä niiden taloudellisen arvon näkökulmasta, mutta nyt hän menestyksekkäiden kokemusten myötä oli havahtunut näkemään omissa esineissään piilevän taloudellisen potentiaalin. Bengt aikoikin jatkossa perehtyä myös muiden kodin perintöesineiden mahdollisiin markkinahintoihin.

Olen tässä tutkimuksessani selvittänyt huutokauppaan jätettyjä esineitä myyjän, entisen omistajan, näkökulmasta ja halusin myös haastaa etnologi Ilmari Vesterisen käsityksen tavallisen ihmisten esineiden kiinnostavuudesta. Jouduin kuitenkin toteamaan, että huutokauppatilanteessa eivät edes esineiden myyjät itse pitäneet omia laatuhuutokauppaan päätyneitä esineitään erityisen kiinnostavina tai merkityksellisinä. Informantit eivät myöskään olettaneet, että heidän esineidensä yksityisempi historia saattaisi kiinnostaa uutta omistajaa. Koska tutkimuksen kohteena oli myyjän luopumisen yhteydessä esiin tuomat kokemukset, jäi uuden omistajan mahdollinen mielenkiinto huutokaupasta hankittujen esineiden historiaan ja elämäntarinaan näin ollen suhteellisen avoimeksi. Informanteilta ei ollut luovutuksen yhteydessä lähemmin kysely, eivätkä he myöskään itse olleet kertoneet, esineidensä yksityisiä taustoja. Esineiden yksityisemmät tarinat eivät täten saaneet edes mahdollisuutta välittyä huutokaupalle eivätkä myöskään ostajalle.

Haastateltavien pienestä lukumäärästä johtuen ei tutkimuksessa ole tavoiteltu laajasti yleistettäviä tuloksia, vaan tarkoitus on pikemminkin ollut pureutua yksittäisten henkilöiden kertomuksiin ja kokemuksiin mikrotasolla. Näen silti, että valitsemani poikkitieteelliseen aineelliseen kulttuurintutkimukseen nivoutuneen työni voi avata uusia näkökulmia ja innoittaa uudenlaiseen ajatteluun, etenkin taidehistorian alalla, jossa aineellisen kulttuurin tutkimuksen tarjoamia mahdollisuuksia on hyödynnetty verrattain vähän. Tarkastelemalla taide-esineiden merkityksiä ja niiden vuorovaikutusta ihmisten kanssa voimme laajentaa ymmärrystämme yleisemminkin taiteen mahdollisuuksista, vaikutuksista ja merkityksestä yhteiskunnassa. Lisäksi voimme tätä

kautta hankkia hedelmällistä tietoa esimerkiksi taiteen ja yksittäisen taiteilijan arvostamisesta/arvottamisesta sekä taidekentän dynamiikasta ja mekanismeista.

Jatkossa haluaisin laajentaa tutkimustani perehtymällä taide-esineisiin uuden omistajan/ostajan näkökulmasta. Tapaustutkimuksen kautta olisi sangen mielenkiintoista seurata taide-esineen hankintaprosessia ja sen elämää uuden omistajan rinnalla. Ostajan näkökulmasta tarkasteltuna käsitys esineiden yksityisemmän historian ja vaiheiden tuntemisen tärkeydestä voi muuttua tai toisaalta myös vahvistua. Ostajan puolella pysyisin myös vahvistamaan tai kumoamaan ajatuksen siitä, että eniten tarjoava, esineen ostaja, on esineryhmään vihkiytynyt keräilijä, joka näin tarjoaa esineelle sen ansaitseman hyvän kodin ja hoivan.

Tutkimusprosessin aikana kiinnostukseni heräsi myös kotiin jääneitä, säilytettäviä esineitä kohtaan. Saattaisi olla antoisaa pureutua kotona esillä olevien taide-, koriste- tai antiikkiesineiden merkityksiin. Olisi kiinnostavaa selvittää, miksi tietyistä esineistä ei haluta luopua ja mitä vuorovaikutus näiden itselle merkityksellisten esineiden kanssa kertoisi. Hedelmällisiä jatkotutkimusaiheita löydän myös taidehuutokauppayhtiöiden oman toiminnan piiristä. Esimerkiksi näytön, tai vaikkapa koko taidehuutokauppaprosessin, käytännön toteutuksen tarkastelu ja vuorovaikutustilanteiden havainnointi tässä yhteydessä voisivat tuoda uutta tietoa muiden muassa taidekentän eri toimijoista.

Painamattomat lähteet

Haastattelut

Ari 24.11.2011.
Bengt 29.11.2011.
Eeva 2.12.2011.
Hilkka 3.12 ja 9.12.2011.
Kerttu 28.12.2011.
Lisa ja Lasse 29.12.2011.

Thomas Luoma, Hagelstam Huutokaupat Oy. 13.10.2011.

Tekijän arkisto

Mikaela Gladin sähköpostiviesti tekijälle 13.3.2012.

Suullisia tietoja antaneet

Luoma, Thomas, taideiden kandidaatti, Hagelstam Huutokaupat Oy, Helsinki

Sähköiset lähteet

Hagelstamin Huutokaupat Oy:n verkkosivut:

http://www.hagelstam.fi/sumuCMS/sivu/uutiset_listaa.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Appadurai, Arjun 1986. Introduction: Commodities and the Politics of Value. Teoksessa *The social life of things. Commodities in Cultural perspective*. Toim. Arjun Appadurai. Cambridge: Cambridge University Press. 3–63.

Baekeland, Frederick 1981. *Psychological aspects of art collecting*. *Psychiatry* 44. 45–59.

Bal, Mieke 2007. Working with concepts. Teoksessa *Conceptual Odysseys – passages to cultural analysis*. Toim. Griselda Pollock. London: IB Tauris & Co Ltd. 1–9.

Belk, Russel W. 1988. Possessions and the Extended Self. *Journal of Consumer Research*. Vol. 15. September 1988. Sivut 139–168.

Benjamin, Walter 1989 (1936). Taideteos teknisen uusinnettavuuden aikakaudella. Teoksessa *Messiaanisen sirpaleita: kirjoituksia kielestä, historiasta ja pelastuksesta*. Suom. Raija Sironen. Toim. Koski Markku, Rahkonen Keijo, Sironen Helsinki: Tutkijaliitto. Tutkijaliiton julkaisusarja: 57.

Bergström, Lars 1990. *Grundbok i värdeteori*. Stockholm: Bokförlaget Thales.

- Bringéus, Nils-Arvid 1990. Människan och föremålen. Teoksessa: *Människor och föremål*. Toim. Alf Arvidsson, Kurt Genrup, Roger Jacobsson, Britta Lundgren, Inger Lövkrona Stockholm: Carlsson Bokförlag. Etnologiska Institutionen vid Umeå universitet sam Kungl. Skytteanska Samfundet i Umeå. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar Nr. 38:A. 18–38.
- Curasi Folkman, Carolyn, Price, Linda L, Arnould, Eric J. 2004. How Individuals' Cherished Possessions Become Families' Inalienable Wealth. *Journal of Consumer Research*. Vol 31. December. 609–622.
- Danet, Brenda & Katriel, Tamar 2004. No two alike: play and aesthetics in collecting. Teoksessa *Interpreting Objects and Collections*. Toim. Susan M. Pearce. London: Routledge. 220–239.
- Ehn, Billy 1996. Närhet och avstånd. Teoksessa Billy Ehn & Orvar Löfgren, *Vardagslivets etnologi – Reflektioner kring en kulturvetenskap*. Stockholm: Natur och kultur. 89–176.
- Fernandez-Blanco, Victor & Prieto-Rodriguez, Juan 2002. Internet and sealed-bid auctions as a new opportunity for the art market. Teoksessa: *Economics of Art Auctions*. Toim. Gianfranco Mossetto & Marlena Vecco. International Center for Art Economics University Ca' Foscari of Venice. Milano: FrancoAngeli. 171–211.
- Geismar, Haidy 2001. What's in a Price: An Ethnography of Tribal Art at Auction. *Journal of Material Culture* 2001 6:25. 25–47.
- Gell, Alfred 1998. *Art and Agency – An Anthropological Theory*. Oxford: Calrendon Press.
- Gibson, Margaret 2010. Death and the Transformation of Objects and Their Value. *Thesis Eleven* 2010 103:54. Sage publications. 54–64.
- Gibson, Margaret 2004. Melancholy Objects. *Mortality* Vol. 9, No. 4, November 2004. 285–299.
- Granö, Päivi 2004. Melkein kotonaan – koti paikkana Wecksellin sisarusten kirjeissä 1900-luvun alussa. Teoksessa *Koti, kaiho, paikka, muutos*. Toim. Päivi Granö, Jaakko Suominen, Outi Tuomi-Nikula. 103–150.
- Gunnemark, Kerstin 2004. *Minnenas galleri – om minnesskåp och kulturarv*. Stockholm: Carlsson.
- Hagelstam 10.12.1011. *Kansainvälinen laatuhuutokauppa*. (Huutokauppaluettelo). Helsinki: Hagelstamin Huutokaupat Oy.
- Hallam, Elizabeth & Hockey, Jenny 2001. *Death, Memory and Material Culture*. Oxford: Berg.

- Heath, C. & Luff, P. 2007. Ordering Competition: The interactional Accomplishment of the sale of art and antiques at auction. *British Journal of Sociology*. Vol 58, no 1. 63–85.
- Herrero, Marta 2010a. Auctions, Rituals and Emotions in the Art Market. *Thesis Eleven* 103(1). UK: Sage publications. 97–107.
- Herrero, Marta 2010b. Performing Calculation in the Art Market. *Journal of Cultural Economy*, Vol 3. No.1. 19–34.
- Herrero, Marta 2011. Selling National Value at the Auction Market: The London and Dublin Markets for Irish Art. *Cultural Sociology*. 2011 5:139. 139–153.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009 (1997). *Tutki ja Kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hoskins, Janet 1998. *Biographical Objects – How Things Tell the Stories of People's Lives*. New York: Routledge.
- Hurdley, Rachel 2006. Dismantling Mantelpieces: Narrating Identities and Materializing Culture in the Home. *Sociology* 2006 40:717. 717–733.
- Jyrämä, Annukka 2008a. Conceptual analysis of art market – towards an integrated framework. Teoksessa *Museum and visual artmarkets*. Toim. Liisa Uusitalo. Helsingin Kauppakorkeakoulun julkaisuja B-96. Helsinki: Helsingin Kauppakorkeakoulu. 72–90.
- Jyrämä, Annukka 2008b. Identifying organizational fields in art market – an institutional approach. Teoksessa *Museum and visual artmarkets*. Toim. Liisa Uusitalo. Helsingin Kauppakorkeakoulun julkaisuja B-96. Helsinki: Helsingin Kauppakorkeakoulu. 91–110.
- Kinanen, Pauliina 2009. Museologiset objektit. Teoksessa *Museologia tänään*. Toim. Pauliina Kinanen. Suomen museoliiton julkaisuja 57. Jyväskylä: Gummerus. 168–186.
- Kiuru, Elina 1999. Esineet etnologiassa. Teoksessa *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Toim. Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 155. 219–231.
- Kopytoff, Igor 1986. The Cultural biography of things: commoditization as process. Teoksessa *The social life of thing. Commodities in Cultural perspective*. Toim. Arjun Appadurai. Cambridge: Cambridge University Press. 64–91.

- Korhonen, Teppo 1999. *Tekniikkaa, taidetta ja taikauskoa – Kirjoituksia aineellisesta kansankulttuurista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 162.
- Korkigakangas, Pirjo 2001. Esineiden nostalgisoituminen – ylevöityneen, arkisen ja kansanomaisuuden nostalgiaa. Teoksessa: *Pandoran Lipas-Virvatulia esineiden maailmasta*. Toim. Ilmari Vesterinen ja Bo Lönnqvist. Tietolipas 179. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 75–101.
- Kortelainen, Kaisa 2008. Valokuvat sahayhteisön ja –työn muistitietohaastatteluissa. Teoksessa *Ääniä Arkistosta - Haastattelut ja tulkinta*. Toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 109–131.
- Koskijoki, Maria 1997. Esine muistojen astiana. Teoksessa *Aina uusi muisto – kirjoituksia menneen elämisessä meissä*. Toim. Katarina Eskola & Eeva Peltonen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 269–285.
- Kuula, Arja 2006. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino. Oy.
- Laitinen-Laiho, Pauliina 2011. *Miten sijoitan taiteeseen – Mistä taideteoksen arvo muodostuu*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Laitinen-Laiho, Pauliina 2003. *Taide sijoituskohteena*. Helsinki: WSOY.
- Laitinen-Laiho, Pauliina 2001. *Kotimaiset taidemarkkinat 1980- ja 1990-luvuilla*. Turku: Turun Yliopisto. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, Scripta lingua Fennica Edit.
- Lastovicka, Karen & Fernandez 2005. Three Paths to Disposition: The Movement of Meaningful Possessions to Strangers. *Journal of Consumer Research* 31 (March), 813–823.
- Lehtinen, Indikó 1995. Seikkailua esinetutkimuksessa. Teoksessa *Polkuja etnologian menetelmiin*. Toim. Pirja Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala. Helsinki: Ethnos ry. Ethnos-toimite 11. 184–205.
- Ljungström, Åsa 1990. Berättelser inför föremål. Teoksessa *Människor och föremål – Etnologer om materiell kultur*. Toim. Arvidsson, Alf, Genrup, Kurt, Jacobsson, Roger, Lundgren, Britta & Lövkrona, Inger. Stockholm: Carlsson Bokförlag. 148–168.
- Londos, Eva 1993. *Uppåt väggarna i svenska hem – En etnologisk studie av bildbruk*. Jönköping: Carlssons.
- Lukin, Karina 2008. Uskonnollinen puhe ja aiheet, joista ei puhuta. Teoksessa *Ääniä Arkistosta – Haastattelut ja tulkinta*. Toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 54–83.

- Löfgren, Orvar 1990. Tingen och tidsandan. Teoksessa *Människor & Föremål: Etnologer om materiell kultur*. Toim. Alf Arvidsson, Kurt Genrup, Roger Jacobsson, Britta Lundgren, Inger Lövkrona. Stockholm: Carlsson Bokförlag. 187–208.
- Marcoux, Jean-Sébastien 2001. The 'Caisser Maison' Ritual: Constructing the Self by Emptying the Home. *Journal of Material Culture* 2001 6:213. 213–233.
- McCracken, Grant 1988. Culture and consumption – new approaches to the symbolic character of consumer goods and activities. Blomington and Indianapolis: Indiana University Press
- Miller, Daniel 1987. *Material Culture and Mass consumption*. Oxford: Basil Blackwell.
- Nieminen, Aila & Olsson, Pia & Ruotsala Helena & Siivonen Katriina 2011. Aineen taikaa. Teoksessa *Aineen Taikaa – Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Ethnos-toimite 15. 7–20.
- Olsson, Pia 2005. Tutkijan vastuu ja velvollisuus – tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa *Polkuja etnologian menetelmiin*. Toim. Pirja Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala. Helsinki: Ethnos Ry. Ethnos-Toimite 11. 282–290.
- Pearce, Susan M. 1994. Introduction. Teoksessa *Interpreting Objects and Collections*. Toim. Susan M. Pearce. London: Routledge. 1–6.
- Pearce, Susan M. 1992. *Museums, objects and collections: a cultural study*. London : Leicester University Press.
- Price, Linda L. & Arnould, Eric J. Folkman Curasi, Carolyn 2000. Older Consumers' Disposition of Special Possessions. *Journal of Consumer Research* Vol. 27, No. 2, September 2000. 179–201.
- Rowell, Jennifer 2011. Carrying my family with me: artifacts as emic perspectives. *Qualitative Research* 2011. 11:331. 331–346.
- Ruusuvuori, Johanna 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa *Haastattelun analyysi*. Toim. Johanna Ruusuvuori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen. Tampere: Vastapaino, 424–431.
- Saarikangas, Kirsi 2006. *Eletyt tilat ja sukupuoli – Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1099.
- Saarikoski, Helena 2008. Kuultavia ääniä ja kuuntelemisen keinoja. Teoksessa *Ääniä Arkistosta - Haastattelut ja tulkinta*. Toim. Outi Fingerroos & Tuulikki Kurki. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran Toimituksia 1194, Tiede. sivut 27–53.

- Smith, Charles W. 1989. *Auctions: The social construction of Value*. New York & London: The Free Press.
- Quinn, Malcolm 1994. *The Swastika – Constructing the symbol*. London, Routledge.
- Tuan, Yi-Fu 2006. Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela Kalevalaseuran vuosikirja 85. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 15–30.
- Tuomi-Nikula, Outi & Granö, Päivi & Suominen Jaakko 2004. Oma koti kultan kallis – johdannoksi. Teoksessa *Koti. kaiho, paikka, muutos*. Toim. Päivi Granö, Jaakko Suominen, Outi Tuomi-Nikula. Pori: Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV.7–12.
- Uotinen, Johanna 2008. Juoksuhiikka ja tilkkutäkki – laadulliset tutkimuskäytännöt ja äänen kunnioittaminen. Teoksessa *Ääniä Arkistosta - Haastattelut ja tulkinta*. Toim. Outi Fingerroos & Tuulikki Kurki Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 1194, Tiede. 132–150.
- Uusitalo, Eeva 1999. Empirian ja teorian välimaastossa: mitä etnologi tekee. Teoksessa *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Toim. Bo Lönnqvist, & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 155. 203–218.
- Van der Burg, Tsjalle & Dolfsma, Wilfred & Wilderom, Celeste P. M. 2004. Raising Private Investment Funds for Museums. *International Journal of Arts Management* Vol.6. No.3, 50–59.
- Velthuis, Olav 2005. *Talking prices : symbolic meanings of prices on the market for contemporary art*. Princeton: Princeton University Press.
- Vesterinen, Ilmari 2001. Esinepele. Teoksessa *Pandoran lipas. Virvatulia esineiden maailmasta*. Toim. Lönnqvist, Bo & Vesterinen, Ilmari. Tietolipas 179. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 13–60.
- Weiner, Annette B. 1992. *Inalienable Possessions – The Paradox of Keeping-While-Giving*. Berkeley: University of California Press
- Wettstein, Margit 2009. *Liv genom tingen – Människor, föremål och extrema situationer*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium. Etnolore 33, Etnologiska avdelningen, Institutionen för kulturanthropologi och etnologi, Uppsala Universitet.
- Vilkko, Anni 2010. Koti vanhetessa. Teoksessa *Kotia paikantamassa*. Toim. A. Vilkko & A. Suikkanen & J. Järvinen-Tassopoulos. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 213–238.

- Woodward, Ian 2001. Domestic objects and the taste epiphany. *Journal of Material Culture*. Vol 6(2), 115–136.
- Yin, Robert K. 1994. *Case Study Research – Design and Methods*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Yonan, Michael 2011. Toward a Fusion of Art History and Material Culture Studies. *West 86th: A Journal of Decorative Arts, Design History, and Material Culture* 18, no. 2 Luettavissa:
<<http://www.west86th.bgc.bard.edu/articles/yonan.html> (30.05.2012).
- Zorloni, Alessia 2005. Structure of the Contemporary Art Market and the Profile of Italian Artists. *International Journal of Arts Management* Vol 8, No 1. 61–71.

Taustatiedot

- Sukupuoli
- Ikä
- Asuinpaikka ja –muoto
- Ammatti tms.

Huutokauppa

Kuvaile omaa huutokaupahistoriaasi

Miksi juuri tämä huutokauppayhtiö?

Oletko arvioinut muualla?

Aiotko seurata huutokauppaa?

Käytkö näytössä? Paikan päällä – netissä?

Ostatko itse huutokaupoista?

Keräiletkö esineitä?

* jos, niin mitä?

Esine

Kuvaile esinettä, mikä se on, kuinka vanha, jne.

Miten olet saanut esineen, milloin?

Missä esine on ollut esillä?

Esineen tarinaa – kerro kaikki mahdollinen esineestä mitä tiedät:

* Esineen historia

*Muistot, jotka liittyvät esineeseen

Esineen merkitys/tunne esineeseen

*Miten kuvailisit esineen merkitystä itsellesi – ennen ja nyt?

Mitä arvoja esineeseen liittyy?

* Symboliarvoja/muita arvoja

Luopuminen

Syyt luopumiseen?

Milloin päätit luopua esineestä?

Kuvaile päätöksen tekoa, oliko päätös helppo?

Arviointi/myyntiin jättäminen

Miltä tuntuu arviointi – osuuko oikeaan – jos eri kuin itse ajattelit onko korkeampi/matalampi?

* muita kommentteja arvioinnista:

Huutokaupan jälkeen? Jos tavaraa ei myydäkään.

Haluatko tietää, kuka on ostanut tavarasi?

Haluatko, että ostaja tietää esineesi tarinan – historiaa jne. (myös siinä tapauksessa, että nämä tiedot eivät liity esineen kaupalliseen arvoon)?

Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa tähän liittyen?